

DAMAGE BOOK

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

**TEXT FLY WITHIN
THE BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198426

UNIVERSAL
LIBRARY

*Sanctioned as a Text Book by the Bombay
Educational Department and as a Library Book by the
Mysore Educational Department.*

LORD AVEBURY'S
(SIR JOHN-LUBBOCK'S)
THE PLEASURES OF LIFE

RENDERED INTO KANARESE

BY

HANUMANT GOVINDRAO DESHPANDE, B.A.,
S. T. C. (Honours)

SENIOR ASSTT. DEPUTY EDL. INSPECTOR, DHARWAR.
AND SOMETIME UNIVERSITY EXAMINER IN KANNADA.

Fourth Edition

ಸಂಸಾರಸುಖ

↔ ಳನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ ↔

ಲೇಖಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕ:

ಹನುಮಂತರಾವ ಗೋವಿಂದರಾವ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಬಿ. ಎ.

ಸೀನಿಯರ ಅಸಿಸ್ಟಂಟ ಡೆಪೂಟಿ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ

ಧಾರವಾಡ

1937

ಬೆಲೆ: ೧-೪-೦]

[Price: 1-4-0

Printed by K. R. Bhise at the Karnatak Printing Works, Dharwar
and Published by H. G. Deshpande, B. A., Senior Assistant
Deputy Educational Inspector at his residence
Gibb-town Dharwar.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

—*—

ನೊದಲನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ

ತ್ರಿಂಗ್ಲಿಷ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಜನಪ್ರಿಯವಾದ 'ಪ್ಲೇಝರ್ಸ್' ಆಫ್ ಲಾಯಿಫ್' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಅಧಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರಸುಖವೆಂಬ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ದಿಶೆಯಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ೨೭ ವರುಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ೪೨ ಆವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿ, ೫ ಲಕ್ಷ ಪ್ರತಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಜನರ ಕೈಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಇದು ಯುರೋಪದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿವರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ; ಮತ್ತು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದೆ; ಹಾಗೂ ಆಯಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಎಷ್ಟೋ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಆಗಿಹೋಗಿವೆ. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಶುಭಕಾಲವು ಒದಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡೆವು.

ಇಷ್ಟು ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಎಷ್ಟು ವಿಧ್ವಾಂಸರಿದ್ದರೆಂಬುದು ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಇದ್ದ ಯುರೋಪಖಂಡದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸನ್ಮಾನ ಸೂಚಕ ಪದವಿಗಳಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುವದು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚು ಇವರಿಗೆ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿದುವು. ಇಂಥ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಹೆಸರು ಲಾರ್ಡ್ ಎವ್ಲಿಂಗ್. ಇವರು ಸರ್ ಜಾನ್ ಲಬಾಕ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಿರುವರು.

ಇವರು ೧೮೩೪ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ೧೮೭೦ ರಿಂದ ೧೮೭೦ ರ ವರೆಗೆ ಮೇಡಸೋನ್ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನ

ಸಭಾಸದರಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಇಸವಿ ಸನ್ ೧೯೯೦ ರಿಂದ ೧೯೦೦ ರ ವರೆಗೆ ಲಂಡನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವತಿಯಿಂದ ಸಭಾಸದರಾಗಿ . ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಸೂಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ತಂದು ಅದನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರು “ ಇರಿವೆಗಳು ”, “ ಹೂಗಳು ”, “ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯಗಳು ” ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ೩೫ ವರ್ಷದವರಿದ್ದಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದದ್ದಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೋ ಶಾಸ್ತ್ರಶೋಧಸಂಘಗಳ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿದ್ದರು ಆಗ ಟೆನಿಸನ್, ಡಾರ್ವಿನ್, ಹಕ್ಸಲಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಆ ಸಂಘದ ಸಭಾಸದ ರಿದ್ದರು. ಇವರು ಕೂಸು ಇರುವಾಗ ಫೋಟೊಗ್ರಾಫ್ ತೆಗೆಯುವ ಯುಕ್ತಿಯು ಶೋಧನಾಯಿತು. ಆಗ ಅದರ ಶೋಧಕನು ಇವರ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಅದೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ಭಾವಚಿತ್ರವು ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನೂ ತೆಗೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರಸುಖವಲ್ಲದೆ , ಸಂಸಾರ ಕರ್ತವ್ಯ , ‘ ಸುಖವೂ ಶಾಂತಿಯೂ ’ ಎಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇವರು ಬರೆದಿರುವರು. ಇವರು ಇಸವಿ ಸನ್ ೧೯೧೩ ರ ಮೇ ೨೮ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು.

ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಧುರೀಣರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು.

ಲಬಾಕರು ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ, ತಮಗೆ ಮಹತ್ವವಾದುವುಗಳೆಂದು ಕಂಡುಬಂದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಿನಾಲು ಮನನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಉಚ್ಚ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ನಿಮಂತ್ರಣಕೊಟ್ಟಾಗ, ತಮ್ಮ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಚಾರವುಳ್ಳಂಥ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಜೀರೆ ಜೀರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ಅವರ ಇಷ್ಟ

ಮಿತ್ರರು ಅವುಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಆಗ್ರಹಮಾಡಲು ನೊದಲು ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದರು. ಅದು ಬಹುಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಉಳಿದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿದರು.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರದ ಫಲವಲ್ಲ; ಅದರೇ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಕಾರರ, ಕವಿಗಳ, ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರ್ಯಧುರಂಧರರ ಸುವಿಚಾರಗಳ ಸಾರವಾಗಿರುವುದು ವಿಷಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾವೇಶಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯವಿವೇಚನವು ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲೆಂದು ಕೆಲವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಅಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ದೂರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಗ್ರಂಥವಾಚನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ವಿಷಯಜ್ಞಾನವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಗಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಮಹಾಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ, ಭಾಗವತ ನೊದಲಾದ ಅತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳೊಳಗಿಂದಲೂ ಆರಿಸಿ, ಕ್ಲಿಷ್ಟವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಿಂದ ವಿಷಯವಿವೇಚನವು ಸುಗಮವಾದರೆ ನಾವು ಕೃತಾರ್ಥರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥದ ಶಬ್ದಶಃ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಅದರೊಳಗಿನ ವಿಚಾರಗಳು ವಾಚಕರಿಗೆ ರುಚಿಸುವಂತೆ ಆವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ನಿಬಂಧಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರಿಕರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗಷ್ಟೇ ಅನಂದವಾಗಬಹುದೆಂತಲ್ಲ; ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರಿಗೆ ಸಹ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಬೋಧಪ್ರದವೂ ಮನೋರಂಜಕವೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕೊರತೆಯು ವಿಶೇಷ. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ೨೩ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಬಂಧಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಕೊರತೆಯು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ದೂರವಾಗುವುದೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪರಿಚ್ಛಿಸಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆದರಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘಕ್ಕೂ, ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕೈಕೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಪ್ರಸಾರಕ ಮಂಡಲಕ್ಕೂ, ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಲು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಧರ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಮುದ್ರಣಾಲಯಕ್ಕೂ, ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಓದಿ ಅನೇಕ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ನಮ್ಮ ಪರಮಮಿತ್ರರಾದ ರಾ. ರಾ. ವೆಂಕಟರಾವ ಅಲೂರ ಇವರಿಗೂ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರುವೆವು.

ಬೆಳಗಾವಿ,
ಮೇ, ೧೯೧೫.

} ಹನು ಮಂತರಾವ ಗೋವಿಂದರಾವ
ದೇಶಪಾಂಡೆ.

ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಿಹೋದುವು. ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ನಡೆದದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಇರಲಾರೆವು. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೆ. ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ ಇವರು ಇನಾಮಿ ಗಾಗಿಯೂ ವಾಚನಾಲಯಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ೧೯೧೫ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳ ಎಲ್ಲ ಇಯತ್ತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವರು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಅಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕವೆಂಬುದು ವಾಚನದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಹಿಂದಿನ ಆವೃತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಈ ಸಾರೆ ದೂರಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. “ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳು” ಎಂಬ ೪ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದೆವು. ಈಗ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸುಧಾರಿಸಹತ್ತಿದೆಂಬುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯು. ಹಿಂದೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ ಮೂಲಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಈ ಸಾರೆ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾಗರಸನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೊಳಗಿನ ಸುರಸ ಕನ್ನಡ ಗೀತಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಅಲ್ಪ ಪರಿಚಯವನ್ನು ವಾಚಕರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಅಲ್ಪ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಸಹ ವ್ಯವಸಾಯಿಗಳೂ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಮಹಾದೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಪೂಜಾರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ನಾರಾಯಣ ವೆಂಕಟೇಶ ಕುರಡಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ ಅನೇಕ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಂದ ತುಂಬಾ ಉಪಕೃತನಾಗಿರುವೆನು.

ಬ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜ್,
ಧಾರವಾಡ
ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೨೬.

ಹನುಮಂತರಾವ ಗೋವಿಂದರಾವ
ದೇಶಪಾಂಡೆ.

ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ.

ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಮುಂಬೈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರು ಇ. ಸ. ೧೯೨೯ನೆಯ ಎಪ್ರಿಲದಲ್ಲಾಗುವ ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಶನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಎರಡೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಗಳು ತೀರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರ ಬೇಡಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷಬಡುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಮುಂಬೈ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವೆವು.

ಹಿಂದಿನ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯು ಸರ್ವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಮೀಚೀನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ಇತಿಹಾಸ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಬೇಕಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವದು ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಮುದ್ರಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಪರವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಧನ್ಯಪ್ರಕಾಶ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವೆವು.

ಟ್ರೇನಿಂಗ ಕಾಲೇಜು,
ಅಗಸ್ಟ ೧೯೨೭.

ಹನುಮಂತರಾವ ದೇಶಪಾಂಡೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಹಾಯಸ್ಕೂಲುಗಳ ಬೋರ್ಡಿನವರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿತು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಮಾನ್ಯನೇಜರರಾದ ಮಿ. ಜಠಾರ ವಿಠಲರಾಯರು ಅತಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಮಾಳಮಡ್ಡಿ, ಧಾರವಾಡ
೧ನೇ ಜೂನ್ ೧೯೩೭

ಹನುಮಂತರಾವ ದೇಶಪಾಂಡೆ

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

೧ನೆಯ ಭಾಗ

೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	ಪುಟ.
೧ ಸುಯುಕ್ತಾಸ್ತಿ	೧— ೧೭
೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೨ ಕರ್ತವ್ಯಸುಖ	೧೮— ೨೯
೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೩ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕರಣೆ	೩೦— ೩೭
೪ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೪ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳು	೩೮— ೫೧
೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೫ ಸುಹೃತ್ಸಮಾಗಮಸುಖ	೫೨— ೫೮
೬ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೬ ವೇಳೆಯ ಬೆಲೆಯು	೫೯— ೬೭
೭ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೭ ಪ್ರವಾಸಸುಖ	೬೮— ೭೫
೮ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೮ ಗೃಹಸುಖ	೭೬— ೮೧
೯ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೯ ಶಾಶ್ವತ ಭಾಷೆ	೮೨— ೯೧
೧೦ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	
೧೦ ಶಿಕ್ಷಣ	೯೨— ೯೯

೨ನೆಯ ಭಾಗ

ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ	ಪುಟ.
೧ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ	೧೦೦—೧೦೭
ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯ	
೨ ಸಂಪತ್ತು	೧೦೮—೧೧೩
ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯ	
೩ ಆರೋಗ್ಯ	೧೧೪—೧೧೯
ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯ	
೪ ಪ್ರೇಮ	೧೨೦—೧೨೬
ಪಂಚಮಾಧ್ಯಾಯ	
೫ ಚಿತ್ರಕಲೆ	೧೨೮—೧೩೩
ಷಷ್ಠಾಧ್ಯಾಯ	
೬ ಕಾವ್ಯ	೧೩೪—೧೩೮
ಸಪ್ತಮಾಧ್ಯಾಯ	
೭ ಸಂಗೀತ	೧೩೯—೧೪೪
ಅಷ್ಟಮಾಧ್ಯಾಯ	
೮ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯ	೧೪೫—೧೫೩
ನವಮಾಧ್ಯಾಯ	
೯ ಸಂಸಾರಬಾಧೆಗಳು	೧೫೪—೧೫೯
ದಶಮಾಧ್ಯಾಯ	
೧೦ ಶ್ರಮಸೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೂ	೧೬೦—೧೬೫
ಏಕಾದಶಾಧ್ಯಾಯ	
೧೧ ಧರ್ಮ	೧೬೬—೧೭೭
ದ್ವಾದಶಾಧ್ಯಾಯ	
೧೨ ಉತ್ಕರ್ಷಾಶೆ	೧೭೮—೧೮೬
ತ್ರಯೋದಶಾಧ್ಯಾಯ	
೧೩ ಸದ್ಗತಿ	೧೮೭—೧೯೭

ಶ್ರೀ
ಸಂಸಾರಸುಖ

೧ನೆಯ ಭಾಗ

೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿ

“ अकिंचनस्य दान्तस्य शान्तस्य समचेतसः ॥
सदा संतुष्टमनसः सर्वाः सुखमया दिशः ॥ ” — भर्तृहरि.

ಅಕ್ಕಿಂಜನನಿಗೂ, ದಾಂತನಿಗೂ, ಶಾಂತನಿಗೂ, ಸಮಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತುಷ್ಟನಿದ್ದವನಿಗೂ ಸುಖವಾಗುವುದು.

ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯು. ಇನ್ನು, ಯಾರಾದರೂ ದುಃಖಿಗಳಾದರೆ ಅದು ಅವರ ತಪ್ಪಿನಿಂದಲೇ ಸರಿ; ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯೇ ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅಜ್ಞೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದನ್ನು ಮೀರುವುದೇ ಪಾಪವು “ पापद्वारानि दुःखानि ”

ಎಲ್ಲ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದರಿಂದ ಆ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಅದರ ಸಾಫಲ್ಯವು ಹೇಗೆ ಆಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯವು.

“ ಪರರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಯತ್ನಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಅದಷ್ಟು ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸರ್ವರಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾದರೂ ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ; ಆದರೂ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಿಗೂ, ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಿಗೂ ಸುಖವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೋ? ಇನ್ನು ಸ್ವಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶ್ರಮಪಡುವುದು ಸರಿಯಾದುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಮತಭೇದವುಂಟು.

ವಿಚಾರಮಾಡಲ, ಸುಖವು ಜೀವಿತದ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ನಾವು ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿ ಅದನ್ನು ಹುಡುಕಹೋದರೆ, ಅದು ಸಿಗುವುದೂ ದುರ್ಲಭವು; ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಲಾಸಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾದರೆ ನಾವು ದುಃಖಿಗಳಾಗುವುದು ನಿಜವು. ಒಂದರಹಿಂದೊಂದರಂತೆ ಒದಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗುವ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಡು ಏನಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ತರ್ಕಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು!

“ಸುಖವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವು; ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯು” ಎಂಬ ಎರಡು ಬೀಜ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ, ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಯಾತ್ರೆಯು ಸುಖಾವಹವಾಗಬಹುದು. ನಾವು ಸ್ಮಿತವದನರಾಗಿಯೂ, ಆನಂದವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಜನರೂ ನೆರೆಯವರೂ ಸಹ ನಮ್ಮಂತೆ ಆನಂದವನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಹೊಂದಬಹುದು.

ಆನಂದವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಗೆಳೆಯರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಗದ ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ ನರಕದ ಯಾತನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಸರ್ವಥಾ ನಮ್ಮ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿಯಿದೆ.

ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಾವು ದುರ್ದೈವಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಇಲ್ಲದ ದುಃಖಗಳ ವೃಥಾವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೊತ್ತುಗಳೆಯುವರು. ಸದಾ ಆನಂದವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರುವುದು ಅಶಕ್ಯವಾದರೂ ಕುಶಲತೆಯಿಂದಲೂ, ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು

“ಉಪಾಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ ದುಃಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ಉಪಾಸ್ಯಮ್”

“ ಸುಖದ ಮೇಲೆ ದುಃಖ, ದುಃಖದ ಮೇಲೆ ಸುಖ. ”

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಳಕುಹಾಕಿ ಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಖ್ಯ ಎಲ್ಲೆಂದು ನಾವು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಎಷ್ಟು ದುಃಖಗಳಾದರೂ ಸುಖಸಮಾಧಾನಗಳು ನಮಗೆ ಅಲ್ಪಾಂಶದಿಂದಾದರೂ ಲಭಿಸಬಹುದು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನರು ಉದಾಸೀನಸ್ವಭಾವದವರಾದುದರಿಂದ ಆನಂದ ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಹ ಅವರ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಔದಾಸೀನ್ಯದ ಕಳೆಯು ತೋರುವುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ : ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಂಡಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ Merry ‘ ಉಲ್ಲಾಸವೃತ್ತಿಯ ’ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಆನಂದವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿದೆ ! ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಲು, ಪೌರ್ವಾತ್ಯರು ಉದಾಸೀನ ಸ್ವಭಾವದವರೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ‘ ಉಮರಕಯಾಮ ’ನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಇರಾಣದ ಕವಿಯು ಬರೆದುದೇನೆಂದರೆ :-- “ನಾವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಾಸಿಸುತ್ತೇವೆ ; ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದರೆ ಶೋಕಾ ನುತಾಪಗಳು ; ಮತ್ತು ಜನ್ಮದ ಸಾಫಲ್ಯವು ಹೇಗೆ ಆಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ದುಃಖಪೀಡಿತರಾಗಿ ಹೋರಟುಹೋಗುತ್ತೇವೆ.”

ಗೌತಮಬುದ್ಧನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ. “ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜೀವಿತವು ವಾಯುವಿನಂತೆ ಇರುವುದು ; ವಾಯುವಿಗೆ ಚಲನೆಯುಂಟಾಗಿ ನಸುಗಾಳಿ, ಸುಳಿಗಾಳಿ, ಜಿರುಗಾಳಿಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯನಿ ಗಾದರೂ ದುಃಖಾನುತಾಪಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಒದಗುವುವು.”

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನಿಜವಾದರೆ, ದುಃಖವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಾಣ(ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಮುಖ್ಯೋ ಪಾಯವೆಂದೆನ್ನಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ನಾವು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವಾದ ಹಾಗೂ ಹಿತಕರವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತ ವಲ್ಲವೋ ?

“ उदरभरणामात्रकैवल्येच्छाः ।

पुरुषपशोश्च पशोश्च की विशेषः ॥ ”

— हितोद्देश.

“ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿಕೊಂಡು ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವ
ನರಪಶುಗಳಿಗೂ ಪಶುಗಳಿಗೂ ಏನು ಭೇದವು ? ”

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ವೇನೆಂಬುದರ ಅರಿವು ಸಹ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನದಿಯ ಸೆಳವಿಗೆ ಜಿದ್ದು ಹರಿದುಹೋಗುವ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಗಳಂತೆ ಕೆಲವರು ಆಯುಷ್ಯಪ್ರವಾಹದ ಸೆಳವಿನಿಂದಲೇ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಅವರಿಂದ ಬಂದಾದರೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕೆಲಸವಾಗದು. ಹೇಗಾದರೂ ಆಯುಷ್ಯ ಕಳೆದರೆ ತೀರಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ದೇವರು ತನುಗಿತ್ತ ಬುದ್ಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪಶುಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆಯುವ ಜನರಿಗೆ ಏನೆನ್ನಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದು.

ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಎಣಿಸದೆ, ನಾವು ಯೋಚಿಸಿದ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಯೋಚಿಸಿದ ಸತ್ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬೋಧಿಸಿದ ಸದುಪದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಎಣಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಸಂಸಾರಸುಖವು ಲಭಿಸುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಎಡರುಗಳು ಬಂದಾಗ ಅಂಜದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಇದ್ದು, ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಸುಖಸಾಧನಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ದೇವರು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುವುದು. “ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆಯೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು; ಕಸದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟುವ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದ ಅವನ ಬೇನೆಯು ವಾಸಿಯಾಗುವುದು. ಹೊಲದ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಅವನ ಉಪಜೀವನವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ದೇವರ ಪೀತಿಯನ್ನು

ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಗಿಸಲಿ ! ಅವನು ಮನುಷ್ಯನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಚಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು.”

—ಹರ್ಬರ್ಟ್.

ಅನೇಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಈ ಅಲಭ್ಯಚಿನ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯೇ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ; ಜಗತ್ತಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೈಭವಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷ ಸಮಾಧಾನಗಳು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖಕ್ಷೇಶಗಳನ್ನು ನೀಗಿ ನಾವು ಸುಖಿಗಳಾಗಬೇಕಾದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಸುಖಸಾಧನಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಜೀಜಮಂತ್ರವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದವರು ಮಹಾಮೂರ್ಖರು ! ನಾವು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸೋಮಾರಿಗಳಾದರೆ ಮುಂದೆ ದುಃಖಿಗಳಾಗುವುದೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವುದೂ ನಿಜವು !

‘अतिपरिचयाद्भवा’ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಪಸರಿಸಿರುವ ಜಗತ್ತಿನ ಅಲೌಕಿಕಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ; ನೋಡಿದರೂ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆದರವೇ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

“ದೇವರು ಕರುಣಾನಿಧಿಯೆಂದು ಸಾಧುಸಂತರು ನಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದೇವರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ತೀರ ಸುಲಭ ಸಾಧನಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಮಗಾದರೂ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ನಾವು ಆತನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ತೀರದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇವರ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೆಂದು ಅವರು ಉಪದೇಶಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಬೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಸಂಯಮನ ಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಸುಖದ ಉಪಭೋಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮನುಷ್ಯನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಕ್ಷಿಗಳ ಇಂಪಾದ ಗಾನವನ್ನೂ, ಮಂದವಾಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯನ್ನೂ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಝರಿಗಳ ಮಂದವಾದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೂ ಕೃಪಾಳುವಾದ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಮನೋರಂಜನದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಆನಂದಹೊಂದದವರು ದೇವರ ಕೃಪೆಗೆ ತಾವು ಪಾತ್ರರಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು.”

—ಜಾನ್ ರಸ್ಕಿನ್.

“ನಾವು ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದು.”

—ಟೀಲರ್.

“ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖಹೊಂದದಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವನ್ಮುತನೇ ಸರಿ.”

—ಬ್ರಾವುನ್.

“ನಮ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಕಾರಣೀಭೂತರು.”

—ಸೆಂಟ್ ಬರ್ನಾರ್ಡ್.

“ಮನುಷ್ಯರು ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬಾರದೆಂದು ದೇವರು ಸುಖೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ; ಆ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುವವನಿಗೆ ದುಃಖವು ಸಹಸಾ ಒದಗಲಾರದು.”

—ಮಾರ್ಕಸ್ ಆರೇಲಿಯಸ್.

“ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರುವುದು ಹಿತವಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಇಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೈಗೂಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಬೇಡಿರಿ. ಹೀಗೆ ಬಯಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಮನಃಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.”

—ಎಪಿಕ್ಟಟಸ್.

ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವುದು ವೇದಾಂತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮಂಥ ಘಾಮರರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದೆಂದು ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು.

ನಮ್ಮ ಸಾಧುಸಂತರೊಲ್ಲರೂ ಇದೇ ತೆರದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲವೇ ? “ ಆದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ” ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ವಾಕ್ಯದ ಬೋಧವಾದರೂ ಇದೇ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಗಳು ನಿಜವಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಬಾಹ್ಯಕಾರಣಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದುಃಖವಾಗದೆ ಇರದು. ಬೇಸ, ಚಿಂತೆ, ನೋವು ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ನಾವು ಬಳಲದೆ ಇರಲಾರೆವು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಜನರ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ಅವರ ತಪ್ಪುಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಮಗೆ ವ್ಯಸನವಾಗುವದು. ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಹ ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ಅಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತಿರುವ ಜನರನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿಲ್ಲವೇ ? ಸನ್ ೧೮೦೬ ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಕ್ಟೋಬರ ತಿಂಗಳ ೧೪ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ಜೆನ್ನಾದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದಿದ್ದರೂ, ‘ ಹೆಜೆಲ ’ ನೆಂಬ ಜರ್ಮನ್ ತತ್ವಜ್ಞನು ತನ್ನದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬರೆದು ಮುಗಿಯಿಸಿದನು. ಯುದ್ಧವು ನಡೆದದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಶಬಾಂಧವರಿಗೆ ಅಪಜಯವಾಯಿತೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ !

“ನಾವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಹಗಳಂತೆ ವರ್ತನವನ್ನಿಡುವದು ಲೇಸು” ಎಂದು ಮ್ಯಾಥು ಆರ್ನೊಲ್ಡ್‌ನೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. “ ಗ್ರಹಗಳು ಸುತ್ತಲಿನ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಅಂಜದೆ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಪಾರತೆಯಿಂದ ವ್ಯಗ್ರವಾಗದೆ, ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ”

“ ಲೋಕೇ ಗುಣಃ ವಿಪರೀತತಾಂ ವಾ ।

ಸ್ವಚ್ಛೇತಿತಾನ್ಯೇವ ನರಂ ನಯಂತಿ ॥ ”

—ಹಿತೋಪದೇಶ.

“ ನಮ್ಮ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪಕರ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ ” ಎಂಬ ಮಾತು ಅಂಶತಃ ನಿಜವಿದ್ದರೂ

ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪರರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ಣವಾದ ಏಳಿಗೆಯಾಗದು; ಮತ್ತು ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಇರುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯವು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಇತರರ ಸಮಾಗಮವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರಾದರೂ ನಮ್ಮ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು. ನಾವು ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿ ಎರಡನೆಯವರ ಮೇಲೆ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸದಿದ್ದರೆ ದೇವರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಎಂದೂ ದಯೆ ತೋರಿಸನು. ”

ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಹಿತವಾಗುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ; ಅವುಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಹಿತವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬೋಧವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.

“ಅಪತ್ತು ಬಂದಾಗ ನಾವು ಅದರ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಹಿತವನ್ನು ಮರೆತು ದುಃಖಗಳಾಗುವುದು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ದುಃಖವು ಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಸುಖಗಳ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ.”

—ಬ್ರಾವುನ್.

ನಮಗೆ ಬದಗುವ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಹಿತದ ಅಂಶವಿರುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಸಂಕಟವೆಂದರೇನು? ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಹಾನಿಯಾಗುವುದೋ? ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಕ್ಲೇಶಯಾತನೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ನಮಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದು. ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಅನುಭವವೂ ಸಹನಶೀಲತೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಕತ್ತಲೆಯ ಹೊರತು ನೀಪದ ಮಹತ್ವವು ತಿಳಿಯದಂತೆ, ದುಃಖದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖದ ಮಹತ್ವವು ಗೊತ್ತಾಗದು.

“सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते ।

घनांधकारेविव दीपदर्शनम् ॥ ”

—ಮೃಚ್ಛಕಾಠಿಕ.

“ದೇವರು ನಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನಾಗಿರುವನು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಮ್ಮ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೈಯುವನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಮಗೆ ನಿರಾಶೆಪಡಿಸಿದರೂ, ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಅವನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡನು.”

“ದೇವರು ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ; ಅವನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ ; ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಮೋಡಗಳು ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತವೆ ; ದೇವರೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರುಮಾಡುತ್ತಾನೆ ; ಆತನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ ; ಅವನೇ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವನು ; ಅನ್ನೋದಕಗಳನ್ನು ದೇವರೇ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು : ಚರಾಚರಾತ್ಮಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ”
—ರಾಮದಾಸ.

ಪರಮೇಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯ ಹೊರತು ಒಂದು ಎಲೆಯಾದರೂ ಅಲುಗಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಜನರು ಮೇಲಿನ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ತಲೆದೂಗುವರು ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯದ ಜನರು ಸಹ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ?

ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಯಾತ್ರೆಯು ಸುಖಕರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಒಂದ ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಸಹಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಅಪಾಯವಾಗದು. ‘ಹೆಮ ಹೋಲ್ಡ್’ನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜರ್ಮನ್ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಿದ್ದಾಗ ಎಷಮುಚ್ಚರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಲು, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಔಷಧ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಉಪಚಾರಮಾಡಿದರು. ಅವನು ಆ ಅವಧಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ಹಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಂಡನು. ಆ ಯಂತ್ರದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದನು. ಮೊದಲು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದ ಎಷಮುಚ್ಚರದಿಂದ ಹೆಮಹೋಲ್ಡನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಹಿತವಾಯಿತೆಂಬುದು ಈ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿವಾಜಿಯು ರಾಣಾ ಜಯಸಿಂಗನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಭೇಟಿಗೆ ಹೋಗಲು ಆ ಬಾದಶಹನು ವಂಚಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಈ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವೇನೂ ತಟ್ಟದೆ, ಲಾಭವೇ ಆಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವೂ, ದೇಶಾಭಿಮಾನವೂ, ರಾಜಭಕ್ತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರ ರಾಜ್ಯವು ದೃಢವಾಗಿ ಬೇರೂರಿತು.

ಇನ್ನು ದುಃಖಗಳ ಮೂಲಕಾರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗದವರು ಯಾವ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಆಫ್ರಿಕಾ ಖಂಡದ ಕಾಡುಜನರು ಭೂತ-ಪಿಶಾಚಗಳಿಂದ ಅನಿಷ್ಟಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ; ದೇವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವೂ ಮತ್ಸರಬುದ್ಧಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂಕಟಗಳು ಒದಗುತ್ತವೆಂದು ಗ್ರೀಕಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಿತು; ಉಳಿದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾದ ದೇವತೆಗಳುಂಟೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಕ್ತನ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದುಗಳಾದ ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

“ प्रायः प्राक्तनमेव कर्म बलवत् कः कस्य कर्तुं क्षमः । ”

ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನ್ನುವುದೇನೆಂಬರೆ: —

“ ಆರೇನು ಮಾಡುವರು ? | ಆರೊಂದಲೇನಹುದು ? ||

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಕರ್ಮ ! ವಿಧಿಬಿನ್ನಬಿಡದು || ”

ಮನುಷ್ಯನಿಗಿದ್ದ ಕ್ರಿಯಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಅನಿಷ್ಟದ ಮೂಲವು. ನಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳು ನಮ್ಮ ವರ್ತನವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ.

“ आत्मैव ह्यात्मनो बंधुरात्मैव रिपुरात्मनः ”

— भगवद्गीता.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೋಡಲು ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನಂತೆ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೂ ಸುಖಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಫ್ಫುಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅದು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದಕಾರಣ ತನ್ನದೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

“ ಆತ್ಮವೇ ಈ ದೇವಾಂಶವು; ಅದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಅದು ನಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವು. ನಮಗೆ ಲಭಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದಷ್ಟು ಅಮೌಲ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಜಾಣರಾಗಿ ಅದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದು.”
—ಎಪಿಕ್ಟೆಟಸ್.

ನಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ನಾವೇ ಹೊಣೆಗಾರರು ; ಮತ್ತು ದುಃಖವು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ದುಃಖಗಳು ಬಂದಾಗ ನಾವು ಜಾಣರಾಗಿ ವಿವೇಕದಿಂದಲೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಹೊಂದಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಾಲಃವಧಿಯಿಂದ ದುಃಖಶಮನವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಆಗುವುದು.

ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಉಪದ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಗೃಹಕಲಹಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾದರೆ ನಮ್ಮ ಗೃಹಸುಖಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸಿಡುಕು ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಸಮಾಧಾನಗುಣವುಳ್ಳವರಾದರೆ ನಮಗೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದಲೂ ಉಪದ್ರವವಾಗದು.

ದುಃಖಗಳು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಅವಿಚಾರದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ಆಶೆಗೆ ಬಿದ್ದು ನಾವು ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯದ ಸುಖವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಿಸಂಕಟಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ದುಃಖಿಗಳಾಗುವರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಕಟಗಳು ಎಂದೂ ಸಂಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವು ಮುಂದೆ ಬರುವುವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೆಲವರು ಚಿಂತೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವರು. “ಚಿಂತೆಯೇ ಮುಪ್ಪು, ಸಂತೋಷವೇ ಯೌವನ” ಎಂಬ ನಾಣ್ಯದಿಯಾದರೂ ಇದೇ ಮಾತಿಗೆ ಬಲಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮಾತು ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿಯಿದೆ.—

ಚಿಂತಾ ದಹತಿ ನಿರ್ಜೀವಂ । ಚಿಂತಾ ದಹತಿ ಜೀವಿನಂ ॥

ಚಿಂತಾಯಾಶ್ಚ ಚಿಂತಾಯಾಶ್ಚ । ಚಿದ್ರುಮಾಶ್ಚ ತ್ರಿಶೇಷತಃ ॥

“ಚಿಂತೆಗೂ ಚಿಂತೆಗೂ ನಡುವೆ ಒಂದು ಶೂನ್ಯ ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವು. ಚಿಂತೆಯು ಜೀವವಿಲ್ಲದ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಡುವುದು. ಆದರೆ ಚಿಂತೆಯು

ಜೀವವುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ದಹಿಸುವುದು.” ಆದುದರಿಂದ ವೈರ್ಥವಾಗಿ ಚಿಂತೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಸುಖದ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವ. ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯು ಸುಖದ ಕಾಲವೆಂದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಅನ್ನುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಬಾಲಕರು ಕೋಮಲ ಹೃದಯವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಳುವರು. ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿದರೆ ಅವುಗಳ ನಾಡಿಯು ೧ ಮಿನಿಟಿಗೆ ೧೦ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಹಾರುತ್ತದೆಂದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಶ್ವವಿಜ್ಞಾನಕೋವಿದನಾದ ‘ರೇರಿ’ ಎಂಬವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕುದುರೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಏನಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಬಾಲಕರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದುದರಿಂದ ವೈರ್ಥವಾಗಿ ದುಃಖಪಡುವರು; ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವರು ಸಹ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆಯೇ ದುಃಖಪಡುತ್ತಾರೆ. ಬಂದ ಸಂಕಟಗಳೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾದರೆ ಧೈರ್ಯವು ಬೇಕು. “ಮೈ ತೊಯ್ಯುವ ವರೆಗೆ ಮಳೆಯ ಅಂಜಿಕೆ”ಯೆಂಬಂತೆ ಸಂಕಟಗಳು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬರುವ ವರೆಗೆ ಅವುಗಳ ಅಂಜಿಕೆಯು ; ಬಂದಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯವೇ ಆಶ್ರಯವು.

ಮುಂದೆ ಸಂಕಟಗಳು ಬರುವುವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಹಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವಾಗ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾವಾಗಿಯೇ ಸಂಕಟದೊಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇವೆ ; “ಯಾವನು ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದು ವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟರಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು.”

—ಎಪಿಕ್ಟಟಸ್.

“ಯಾವ ವಸ್ತುವು ನಮಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದಲ್ಲವೋ ಅದು ನಮಗೆ ಬೇಡ.”

—ಸೆನೆಕಾ.

ಆದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅಂತಹ ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಹಂಬಲ ಬಿಡರು.

ಸಂಕಟಗಳು ಬಂದಾಗ ಎದೆಗುಂದದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸುಚ್ಛರ ಲಕ್ಷಣವು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾದ ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಅಪಾಯವಾಗಬಹುದು. ಎರಡನೆಯವರು ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿ-ಗೇಳದೆ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಸುಮ್ಮನೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೇಳುವುದು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ.

“ಕ್ರೋಧ ಏವ ಮಹಾನ್ಮಶ್ರುಣಾ ವೈರಣಿ ನದೀ ।

ಸಂತೋಷಿ ನದ್ರವನಂ ಶಾಂತಿರೇವ ಹಿ ಕಾಮುಕು ॥” - ಅಖ್ಯಾತ್ರರಾಮಾಯಣಂ.

“ಸಿಟ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಶತ್ರುವು; ಆಶೆಯು ನರಕದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ವೈತರಣೀ ನದಿಯು; ಸಂತೋಷವೇ ನಂದನವನವು; ಶಾಂತಿಯೇ ಕಾಮಧೇನುವು.”

ಸಂಕಟಗಳು ಬಂದಾಗ ದುಃಖಪಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಎಪಿಕ್ಟಟಸನೆಂಬ ಗ್ರೀಕ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನು ಅಂದ ದ್ದೇನಂದರೆ:— “ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮರಣವು ಎಂದೂ ತಪ್ಪದು. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಮರಣಬಂದರೆ ನಾವು ಯಾಕೆ ದುಃಖಿಗಳಾಗಬೇಕು ? ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ, ನನಗೆ ದೇಶತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಪುಸಂಗ ಬಂದರೂ, ನಾನು ಅನಂದದಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷ ದಿಂದಲೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಸೆರೆ ಯಲ್ಲಿಡಹೋದರೆ ನೀವು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಗುವ ಅನಂದವನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪಿತಾಮಹರಿಂದಾಗಲಿ ನಾಶಪಡಿಸುವುದಾಗದು; ದೇವರು ಸಹ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನು ಎಂದು ಹೇಳುವೆನು.”

ನಾವು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪಿನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳು ತ್ತೇವೆ. ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನೆಂಬ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನು ಗ್ರೀಸದೇಶದಲ್ಲಿ ೩೦ ಮಂದಿ ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ರಾಜರ ಅಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವನು ಶಾಂತನೂ, ಸಂತುಷ್ಟನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನೋಡಿರಿ!

‘ಎಪಿಕ್ಟೆಟಸ್’ ನೆಂಬ ತತ್ವಜ್ಞನು ಗುಲಾಮನಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯುರೋಪದ ಎಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಯೋಗಿಯಂತೆ ಅವನ ವರ್ತನ ಎದ್ದು ಬಂದಿರಲೇ ಅವನು ಸದಾಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು.

“ धैर्यं यस्य पिता क्षमा च जननी शान्तिश्चिरं गेहिनी ।

सत्यं सुत्ररथं दया च भगिनी भ्राता मनस्संयमः ।

शय्या भूमितलं दिशोऽपि वसनं ज्ञानामृतं भोजनं ।

एते यस्य कुटुंबिनो वद सखे कस्माद्भयं योगिनः ॥ ”

“ ಧೈರ್ಯವೇ ತಂದೆಯು; ಕ್ಷಮಾಗುಣವೇ ತಾಯಿಯು; ಶಾಂತಿಯೇ ಹೆಂಡತಿಯು; ಸತ್ಯವೇ ಮಗನು; ದಯೆಯೇ ತಂಗಿಯು; ಮನೋನಿಗ್ರಹವೇ ತಮ್ಮನು; ನೆಲವೇ ಹಾಸಿಗೆಯು; ದಿಕ್ಕುಗಳೇ ಹೊದಿಕೆಯು; ಜ್ಞಾನಾಮೃತವೇ ಭೋಜನವು; ಇಂಥ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರುಳ್ಳ ಯೋಗಿಗೆ ಏತರಿಂದ ಭಯವು? ”

ಇಂಥ ಅನುಪಮಯೋಗಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆನಂದದ ಮಳೆಯು ಕರೆದಂತಾಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎನಾಶ್ಚರ್ಯವು ?

ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೇವರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಗಣಿತವಾದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಅವು ಅತ್ಯಲ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಭಜಿಸದೆ ಇದ್ದ ಜನರನ್ನು ಯಾವ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದು. “ ಹನಿಹನಿ ಕೂಡಿದರೆ ಹಳ್ಳ ” ವೆಂಬ ನಾಣ್ಯಾಡಿಯಂತೆ ಅಲ್ಪವಸ್ತುಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಅಲ್ಪವಲ್ಲೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತುಂಟು ಎಂದು ‘ ಮಿಕಾಯಿಲ್ ಎಂಜೆಲೊ ’ ಎಂಬ ಇತಲೀ ದೇಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಿತ್ರಕಾರನು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಆದರವಾಗಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಆದರೂ ದೇವರು ದಿನಾಲು

ನಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಆತನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಭಜಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು.

“ಹುಟ್ಟುಗುರುಡನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವು ಕಾಣಹತ್ತಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಏನು ಹೇಳುವುದು? ಆದರೆ ಅಂತಹ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಿಸವೂ ಬೀಳುವುದರಿಂದ ದೇವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾವು ಎಷ್ಟು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ಸಾಲದೆಂಬ ಮಾತು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.”

—ವಾಲ್ಟನ್.

“ಮನುಷ್ಯರ ಸುಖಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛೆಗಳ ಅಭಾವವು ಕಾರಣವಾದಂತೆ ದ್ರವ್ಯಭಂಡಾರವಾಗಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮಾಧಿಕಾರವಾಗಲಿ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನೇ ಸುಖಿಯು. ಸದಾ ತೃಪ್ತನೇ ಸದಾಸಂತುಷ್ಟನು.”

—ಎಪಿಕ್ಯೂರಸ್.

ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೇವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರನ್ನೂ ಅರಳುವ ಹೂಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವುದು; ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮಮಾಡುವುದರಿಂದ ರುಧಿರಾಭಿಸರಣವು ಬೆಳೆದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸವುಂಟಾಗುವುದು; ಅವಯವಗಳು ಬಲಪಡುವುವು; ವಾಚನದಿಂದ ಮನೋರಂಜನವಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಮನನನಿಧಿಧ್ಯಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಆನಂದವಾಗುವುದು, ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಕಳ್ಳರು ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕದ್ದೊಯ್ದರೂ ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವರು ನನ್ನ ಸಂತೋಷವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣವನ್ನೂ ಕದ್ದೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ಸುಖವು ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದಿಂದಲೂ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಹು ಜನರು ದುಃಖಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.”

—ಜೆರೆಮಿ ಟೇಲರ್.

“ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಸುತ್ತಲು ಇರುವ ತನಕ ಮನುಷ್ಯನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಿಗನೇಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪು ”

—ಎಪಿಕ್ಟೆಟಸ್.

“ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ದೇವರಿಂದಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಏನ ಬೇಡುವುದಿದೆ? ಯಾಕೆಂದರೆ:—ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ತರದ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಡುವಂಥ ವಸ್ತುಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ನಾನಾತರದ ರುಚಿಕರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಅತಿಸುಂದರವಾದ ರೂಪಗಳು, ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಗಳು, ಹೊಳೆಯುವ ಬಣ್ಣಗಳು, ಶ್ರುತಿಮನೋಹರವಾದ ಗಾನಗಳು, ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು, ಅಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಬೆಳದಿಂಗಳು, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸರೋವರಗಳು, ಗಗನಚುಂಬಿಗಳಾದ ಪರ್ವತಗಳು, ನಿಬಿಡವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳು, ಅಗಾಧವಾದ ಮಹಾಸಾಗರಗಳು, ಮೇಘದಿಂದಲೂ ಹಿಮದಿಂದಲೂ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಶಿಖರಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹರ್ಷಜನಕ-ಸುಂದರವಸ್ತುಗಳು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಂದ ಹೇರಳವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಸಹ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯೊಳಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾನಸಿಕಸುಖದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ವಿಚಾರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ಗೂಢವಾದ ತತ್ವಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮನುಷ್ಯನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಪ್ರೇಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲಂಥ ಜನರು ಈ ಅತರ್ಕ್ಕವಾದ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ದೇವರನ್ನು ಎಷ್ಟು

ಕೊಂಡಾಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ? ಈಗಿದ್ದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಲಯಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಹೊಸದೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ದೇವರು ನಿರ್ಮಿಸಹೋದರೆ ನಮಗೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಸುಖಸಾಧನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದೆನಿಸುವುದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಈಗಿದ್ದ ಸುಖಸಾಧನಗಳೂ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಸಂದೇಹವುಂಟೋ ?

೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಕರ್ತವ್ಯಸುಖ

ತನ್ನ ತನ್ನ ಸುಕರ್ಮದಲಿ ಸಂ | ಪನ್ನ ವಿಷಯವನುಳ್ಳ ಮಾನವ |
ನುನ್ನತೋನ್ನತ ಸತ್ಪಶುಧಿಯ ಪಡೆಯುತಿಹನವನು || —ನಾಗರಸ.

“ ಸ್ವೇ ಸ್ವೇ ಕರ್ಮಣ್ಯಾಭಿರತಃ ಸಂತಿಕ್ಷಿಂ ಲಭತೇ ನರಃ | ” —ಭಗವದ್ಗೀತಾ.

(ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.)

“ ಕರ್ಮಣ್ಯೇವಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ ಮಾ ಕಲೇಶು ಕದಾಚನ |

ಮಾ ಕರ್ಮಕಲ್ಹಹೇತುರ್ಮಿ ತೇ ಸಂಗೋಽಸ್ತ್ವಕರ್ಮಿಣಿ || ” — ಭಗವದ್ಗೀತಾ.

ಕರ್ಮದಲ್ಲಧಿಕಾರಿ ನೀ ಸ | ತ್ವರ್ಮವನು ಮಾಡುವುದು ಬಳಿಕಾ |
ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತದಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತಲಿಹ ಫಲಂಗಳನು ||
ನಮ್ಮದಿರು ಜನ್ಮವನು ಕೊಡುವ ವಿ | ಕರ್ಮಕಾರಣನಾಗದಿರು ಸ |
ತ್ವರ್ಮದಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನು ಮಾಡದಿರು ನೀನೆಂದ || —ನಾಗರಸ.

ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವುದೇ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವು. ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ
ಲಾಭಹಾನಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವಲ್ಲ.
ಸರ್ವಥಾ ಫಲದ ಆಶೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಡ. ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೆ
ಎಂದೂ ಬಿಡಬೇಡ.

ಕರ್ತವ್ಯವು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅತಿ
ಕ್ರೂರನಾದ ಯಜಮಾನನೆಂದು ನುಡಿಯಕೂಡದು ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ,
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಹಾಗೆ ಎಣಿಸಕೂಡದು. ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಪತ್ತಿ
ನಿಂದಲೂ ಸಂಕಟಗಳಿಂದಲೂ ಪಾರುಮಾಡಿ ಜೋಕೆಮಾಡುವ ಮಮತೆಯ
ಮಾತೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಒಬ್ಬೊಂಟಗನಾಗಿರುವುದು ಅತಿ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದುದೂ ಬೆದಾಸೀನ್ಯ
ಜನಕವಾದುದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪರರಿಗೆ ಕೈಯಿಂದಾದಷ್ಟು ಉಪಕಾರ

ಮಾಡುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ವ್ಯಸನ ಚಿಂತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗಿ ನಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

ಇದುವರೆಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಹಾಪುರುಷರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವುಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಸುಖವು ಸಿಗುವದಂತೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ. ಅವರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. 'ಸಹುಷನೆಂಬ ರಾಜನು ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಪದವಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಹಾಳಾದನೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಣಕಂಠೀರವರೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಜ್ಯೋಲಿಯಸ್ ಸೀಝರನೂ ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಬೋನಾಪಾರ್ಟನೂ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆಸಲೆಳಸಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೃತಪಟ್ಟರೆಂದು ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತೇವೆ. ವೈಭವದಿಂದಲೂ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ ಸಹ ಇದೇ ಹಾಡಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಸದಸದ್ವಿವೇಕದಿಂದ ನಡೆದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೇ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯವು. ಅದು ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಂಜೀವನೀ ಕಡ್ಡಿಯಂತೆಯೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ರಾಮಬಾಣದಂಥ ಅಮೋಘ ಔಷಧದಂತೆಯೂ ಇರುವುದು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಸದ್ವರ್ತನದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಪಾಲಿಸುವುದು ಸಹ ಅವಶ್ಯವು. ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಒಣಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಡಾಂಭಿಕತನದಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಬಾರದು. ಮತ್ತು “ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಮುಕುಂದನ ದಯೆಯೊಂದಿರಲಿ” ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉಕ್ತಿಯನ್ನ ನುಸರಿಸಿ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರವನ್ನಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ

ಯಿಲ್ಲದೆ ಮನಮುಟ್ಟಿಮಾಡಿದರೆ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. “ ಶರೀರ ದೊಳಗಿನ ಪಂಚ ಮಹಾಭೂತಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗುವುದೇ ಮರಣ ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಂಜದೆ ಆನಂದದಿಂದ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಹಾದಿಯ ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ”

— ಮಾರ್ಕಸ್ ಆರೇಲಿಯಸ್.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬೇಕನ್ನು ಅನ್ನುವುದೇನಂದರೆ — “ ಮನುಷ್ಯನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಅಂಜುವಷ್ಟು ದುರ್ಬಲಮನಸ್ಸಿನವನಲ್ಲ. ಸೇಡು ತೀರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ಮರಣವನ್ನು ಸಹ ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶೂರರು ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕಾದಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಲಿಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತಿ ದುಃಖಗಳು ಮರಣವೇ ಲೇಸೆಂದು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ”

ಪರೋಪಕಾರದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಯಿಸಿ, ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಶಾಂತತೆಯನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸ್ರೇಮಭಾವವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುವುದು ಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ರಾಜಮಾರ್ಗವು. ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಾದಷ್ಟು ಸಾಹಸಮಾಡಿ, ಆಗುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಶ್ವಚಾಲಕನಾದ ದೇವರು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಹಿತಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಾದಷ್ಟು ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸುಪರಿಣಾಮವಾಗದೆ ಇರದು. ಒಬ್ಬನೇ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು. ಏಕೆಂದರೆ “ ನಮಗೆ ಭೀಮಸೇನ ನಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯವರ ಕುಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ಸುಬುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದು ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವುದು. ನಾವು ಖೇದ, ಭಯ, ಲೋಭ, ಮತ್ಸರ, ದ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇಂಬುಗೊಡಬಾರದು. ದೇವರ ಮೇಲೆ

ಭಾರವನ್ನಿಟ್ಟು ಆತನ ಆಣತಿಯಂತೆ ನಡೆದರೆ ಅವಗುಣಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ದೂರಾಗುವವು. ”
—ಎಪಿಕ್ಟೆಟಸ್.

ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂತಲೂ ಅದರಂಥ ಸುಖವು ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀರಲ್ಲಿರುವ ಮೀನುಗಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆ ಸೋಣಗಳಾದರೂ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯ ಅವತಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವು ಸುಖಿಗಳೆಂದೆನ್ನಬಹುದೋ? ಸೊಗಸುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖೋಪಭೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಎಂದೂ ದೊರಕಲಾರವು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಮನಸೋತರೆ ನಮ್ಮ ಪರಾಧೀನತೆಗೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ಮದ್ಯಪಾನದ ವ್ಯಸನವು ಹೇಗೆ ಹತ್ತುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದ ವ್ಯಸನಗಳಾದರೂ ಹತ್ತುವುವು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮದ್ಯದಿಂದ ಆನಂದವಾದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ವಿಷದಂತೆ ಘಾತುಕವಾಗಿದೆ ಇರದು. ಒಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸಹತ್ತಿದರೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಉಳಿದ ವ್ಯಸನಗಳ ಹಾಡಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ. ಆತ್ಮಸಂಯಮನದಿಂದ ಇಂತಹ ವ್ಯಸನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಪಡಿಸಬಹುದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಕಠಿಣವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ನಿಜವಾದ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಗೆ ಆತ್ಮಸಂಯಮನವೂ ಸ್ವಾಧೀನಚಿತ್ತವೂ ಬೇಕಾದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಬೇಡ. ಚಿತ್ತವು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ರಾಜರು ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷುಕರಂತೆ ತಿರುಗುವ ಸಾಧುಸಂತರು ದೊಡ್ಡವರೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅವರನ್ನು ವೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಗದುದ್ಧಾರವನ್ನೆ ವಸಗುರು. “ಪೃಥ್ವಿಯು

ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಆ ಸೂರ್ಯನು ಸಹ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾಣುವಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲು ರಾಜನಾಗಲಿ, ಅಮಿರನಾಗಲಿ, ಸುಲ್ತಾನನಾಗಲಿ ತಾನು ಆಳುವ ರಾಜ್ಯವು ವಿಶ್ವದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಾನು ಎಷ್ಟು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಜಂತುವೆಂಬುದನ್ನು ಮನನಮಾಡಿದರೆ ತಾನು ದೊಡ್ಡವನೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು.

—ಹೆಲ್ಸ್ಸಿ.

“ರಾಜಪದಕ್ಕೇರುವುದು ಕಠಿಣವದೆ. ಗ್ರಹಗಳಂತೆ ರಾಜರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲ”

—ಬೇಕನ್.

“ ನೃಪಂಗೆ ಪ್ರಜೆಯಂ ಪೊರೆವಂಗಿನಿಲ್ಲವಿಶ್ರಮಂ ”

—ಶಾಕುಂತಲ.

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜನಕ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರು ಪರ್ಣಕುಟೀರಗಳಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ಋಷಿಗಳಂತೆ ಜಗದುದ್ಧಾರವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷಸಂಪಾದನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಇದೇ ಮಾದರಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಗ್ರೀಸದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. “ಯುಲಿಸಿಸನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವಿಶ್ವಾತವೀರನು ಮರಣಹೊಂದಲು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದುದೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಅವನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ಆಗ ಅದು ಬಹಳ ಶೋಧಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ (ಅದರ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೆಲ್ಲ ಅಳಿದು ಹೋದುದರಿಂದ) ಒಬ್ಬ ಸದ್‌ಗೃಹಸ್ಥನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ”

—ಪ್ಲೇಟೊ.

ಸಾಧುವರ್ತನದಿಂದಿದ್ದು ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಸುಖವುಂಟೆಂಬ ಮಾತು ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಸುಖವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದೂ ದುಃಖಮಿಶ್ರವಾದುದೂ ಆಗಿದೆ.

“ विहायकामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निस्पृहः ॥

निर्ममो निरहंकारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ”

—ಭಗವದ್ಗೀತೆ.

ವಿಷಯವೆಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು ನೆರೆ ನಿ | ವಿಷಯವೆನಿಸಾಹಮ್ಮತೆಗಳ |
 ದೆಸೆಯ ಹೊದ್ದದೆ ಜ್ಞಾನಿ ತಾನಹನೆಂಬ ಹಮ್ಮಳಿದು ||
 ನಸಿಸೆ ಚಲಿಸದೆ ನಿಸ್ಸೃಹತೆಯಿಂ | ದೆಸೆಯುತಿಹಪರಯೋಗಿ ತಾನೆರೆ |
 ಹೊಸತನಿಪ ಮುಕ್ತಿಯನು ಪಡೆವನು ಪಾರ್ಥ ಕೇಳೆಂದ || —ನಾಗರಸ.

(ಯಾವನು ಎಲ್ಲ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಸ್ಪೃಹನಾಗಿ ನಡೆಯು
 ವನೋ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರವೂ ಮಮತ್ವವೂ ಇಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ
 ಶಾಂತಿಯು ದೊರೆಯುವುದು.)

ಈ ಶಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಶಾಂತಿ
 ಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸುಖವು ಎಂದೂ ದೊರಕದು. (अशांतस्य कृतः सुखम्)

ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯು ನಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಉದ್ಯೋಗದ ಮೇಲೆ
 ಅವಲಂಬಿಸಿರದೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಔದಾರ್ಯದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿಯದೆ.
 ಬಡವನು ಸಹ ತನ್ನ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನ್ಯನಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ
 ಔದಾರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಬಲಾಢ್ಯ ಅರಸನಾಗಲಿ ವನಯವಿಲ್ಲದ ಘನ ಪಂಡಿತ
 ನಾಗಲಿ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಬಹುದು.

ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಭೀಮ ಅರ್ಜುನ ಮೊದಲಾದ ವೀರರ ಪರಾಕ್ರಮ
 ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾವು ಚಕಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನಾವಾದರೂ ಅಂತಹ
 ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಮಾಡಿದ
 ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ,
 ಮದ, ಮತ್ಸರಗಳೆಂಬ ಷಡ್ರಿಪುಗಳ ಕೂಡ ನಾವು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹೋರಾಡ
 ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ನಾವು ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರೆ
 ನಮ್ಮ ಬಾಳುವೆಯು ಸುಖಪ್ರದವಾಗುವುದು. ಅದೇ ಅವುಗಳಿಂದ
 ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ವಿವೇಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಹಲವು ಪರಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ
 ಅಧಃಪತನವಾಗುವದು.

“ विवेकभ्रष्टानां भवति विविपातः क्षतशूलः ”

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇವನಕಲಹವು ಕಠಿಣವಾದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರವು
 ದುಸ್ತರವಾದುದೂ ಕ್ಲೇಶಮಯವಾದುದೂ ಆಗಿದೆ. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು

ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕರೂ ಅತಿಷ್ಟಲ್ಪ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಶ್ರಮಬಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲ. ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅನಂದವೃತ್ತಿಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಫಲವೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದೊರಕುವುದು.

ಕೈಕೊಂಡ ಕೆಲಸವು ಬೇಗನೆ ಕೈಗೂಡದೆ ಹೋದರೆ ನಾವು ಹತಾಶ ರಾಗಬಾರದು. ಮತ್ತು ಬೇಗನೆ ಕೈಗೂಡಿದರೆ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಉಬ್ಬ ಬಾರದು. ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳಿಂದ ಕೆಲಸವು ಕೈಗೂಡದೆ ಹೋದರೆ ನಾವೇ ದುರ್ದೈವಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಅದರೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸದೆ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

“ ಸಂತೋಷವು ಸತತೋದ್ಯೋಗದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು. ”

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯಕೂಡದು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೂ ಸದಸದ್ವಿವೇಕವೆಂಬ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನು ಇದ್ದೇ ಇರುವನು. ಅವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವನೇ ಹೊರತು ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ನೂಕನು. ನಾವು ಸೋಮಾರಿಗಳೂ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯವರೂ ಆಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡುವುದಲ್ಲದೆ ಮನೋದೇವತೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದೆ ಇರದು.

“ मनसि वचसि काये पुण्यपीयूषपूर्णं ।

अभुवनमुपकारश्रेणिभिः प्रीणयन्तः ॥

परगुणपरमाण्वर्षतीकृत्य नित्यम् ।

निजहृदि विकसन्तः सन्ति सन्तः क्रियन्तः ॥ ”

—भर्तृहरि.

“ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪುಣ್ಯವೆಂಬ ಅಮೃತದಿಂದ ಪೂರ್ಣರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಅಗಣಿತ ಉಪಕಾರಗಳಿಂದ ಮೂಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷಬಡಿಸುವಂತಹ ಮತ್ತು ಪರರ ಗುಣಗಳು ಅಲ್ಪವಾದರೂ ಅವು ದೊಡ್ಡವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಅನಂದ ಹೊಂದುವಂತಹ ಸಂತರು ಎಷ್ಟು ಜನರಿರುವರು ? ”

ಆದರೂ ಇಂತಹ ಸಂತರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇಶದ ಅವನತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಮಸುದೇಶದಿಂದ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ದೇವರು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಶಿಷ್ಯರ ಪರಿವಾಳನೆಯನ್ನೂ ದುಷ್ಕರ ನಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಅನುಸಮ ಸುಖವುಂಟಾಗುವುದು.

ಸಜ್ಜನರುಗಳ ಸಲಹೆಯೋಸುಗ | ದುರ್ಜನರ ನೆರೆಮಾಡುಹೆಯೋಸುಗ | ಮೂರ್ಛಿತದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲೋಸುಗರ | ಕಜ್ಜವೆನಗಿಮ ಪ್ರತಿಯುಗಂಗಳ |
ಪಜ್ಜೆವಿಡಿದುದಯಿಸುವೆ ಫಲವನು | ವರ್ಜಿಸುತ ಕರ್ಮವನು ಮಾಡುವೆನೆಂದ ನಸುರಾಂ ||
— ನಾಗರಸ.

“परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।

धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥ ”

— ಭಗವದ್ಗೀತೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಗೀತೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाव्युत ।

स्थितोऽस्मि गतसंदेहः करिष्ये वचनं तव ॥ ’

— ಭಗವದ್ಗೀತೆ.

ಮೋಹ ಬಿನ್ನಹ ನಿಮ್ಮ ಕಾರುಣ್ಯವಲೋಕನದಿಂದಲೆನ್ನಲು - |

ಸ್ಥಿತಿವಲಂಬನದಜ್ಞತನ ನೆರೆಕೆಟ್ಟುದರಿಂದ ||

ಜೀವಭಾವವನುಳಿದು ನಿಜಸಂ | ಭಾವಿಸಿತು ಸಂವೇಹ ಬೀತುಮು |

ಮೋಹ ನೀ ಹೇಳಿದದ ಮಾಡುವೆನೆಂದನಾ ಪಾರ್ಥ ||

— ನಾಗರಸ.

(ಅಚ್ಯುತನೇ ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನನ್ನ ಮೋಹವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಯಿತು. ನನಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಸಂದೇಹವೆಲ್ಲ ಅಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವೆನು.)

ಏನಾದರೊಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ನಮಗೆ ಸಂತಯವುಂಟಾದರೆ ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಅದರ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಾವು ಕೈಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಉಚ್ಚಗ್ರಾಂತ ತಕ್ಕದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮ

ಮನೋದೇವತೆಯ ಆಣತಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅದರಂತೆ ನಡೆದರೆ ನಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಾಲಿದಾಸನು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ—

“ सतां हि संदेहपदैषु वस्तुषु ।

प्रमाणमन्तः करणप्रवृत्तयः ॥ ”

—शाकुंतला.

(ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಉಂಟಾದಲ್ಲಿ ಮನೋದೇವತೆಯ ನಿರೂಪವೇ ಪ್ರಮಾಣವು.)

ಪರೋಪಕಾರದ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಂಥ ಒಂದು ಕೆಲಸಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಜನ್ಮವು ಸಫಲವಾಗದು. ಅದು ಸಫಲವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯು ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಹ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಕೂಡದು. ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಅಂಕಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಷಡ್ರಿಪುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬಹುದು.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ಷುಲ್ಲಕವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾಲ ಹೋದಂತೆ ಬೆಳೆದು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕಸಕಸಿಕಾಳಿಗಿಂತ ಸಣ್ಣದಾದ ಅಲದ ಬೀಜದಿಂದ ವಿಶಾಲವಾದ ಮರವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದೂ ದೊಡ್ಡದೂ ಎಂಬ ವಿಚಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಕಾರಣಗಳು ಸಹ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಸಜ್ಜನರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಏಕಾಂತವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಶಾಂತರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ಮನಸ್ಕರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರಂತೆ ನಾವಾದರೂ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. “ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಏಕಾಂತವಾಸದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳ ಮೇಲೆಯೂ, ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯುಂಟಾಗ

ಬಹುದೆಂಬ ಮಾತು ಸಹಜವು; ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಜವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವನು ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದರೆ ಪೂರ್ಣ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. —ಮಾರ್ಕಸ್ ಆರೇಲಿಯಸ್.

ಇದೇ ಮಾತು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

“ದ್ವಾಂತಸ್ಯ ಕಿಮರಣ್ಯೇನ ತಥಾಽದ್ವಾಂತಸ್ಯ ಭಾರತ |

ಯತ್ರೈವ ನಿವಸೇದ್ವಾಂತಸ್ತದರಣ್ಯಂ ಸಚಾಭಮಃ ||”

—ಮಹಾಭಾರತ.

(ಆತ್ಮ ದಮನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಮಾಡದವನಿಗೂ ಅರಣ್ಯವಾಸ ವೇತಕ್ಕೆ? ಯಾಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮ ದಮನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅವನಿರುವ ಸ್ಥಳವೇ ಅರಣ್ಯವು; ಅದೇ ಆಶ್ರಮವು.)

ಸದ್ಗುಣಿಯಾದವನು ಜಾಣನು; ಜಾಣನೇ ಸಜ್ಜನನು; ಸಜ್ಜನನೇ ಸುಖಿಯು ” ಎಂದು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಆಂಗ್ಲಪ್ರಭುವಾದ ಆಲಫ್ರೆಡ್ಸ್‌ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದುದೊಂದುಕ್ತಿಯು ಹಿತೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು.

“ವಿಷಾ ದದಾತಿ ವಿನಯಂ ವಿನಯಾಞಾತಿ ಪಾತ್ರತಾಂ |

ಪಾಶ್ರ್ವಾಹ್ನನಮಾಪ್ರೋತಿ ಖನಾಹ್ನಮ್ ತತಃ ಸುಖಮ್ ||”

(ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಿನಯವೂ, ವಿನಯದಿಂದ ಪಾತ್ರತೆಯೂ, ಪಾತ್ರತೆಯಿಂದ ಧನವೂ, ಧನದಿಂದ ಧರ್ಮವೂ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಸುಖವೂ ದೊರಕುವುವು.)

ಆದಕಾರಣ ಶುದ್ಧಾಚರಣೆಯೂ ಪರೋಪಕಾರಬುದ್ಧಿಯೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಎಂದೂ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದೆಂಬುದು ವಿಶದವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ವಿಚಾರಗಳು ಬರಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಎರಡನೆಯವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಹಾರೈಸುವ ಅಗತ್ಯವು ಬೀಳದು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಪಮವಾದ ಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ದುಷ್ಟ

ಏಚಾರಗಳನ್ನು ಚದರಿಸುತ್ತ ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಅಂಕೆಯೊಳಗಿಡುತ್ತ ಸೌಜನ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದೇ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸುಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ.

“ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಅವಶ್ಯವು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಡಿಯಾದ ನದಿಯ ನೀರು ಕಾಲಾವಧಿಯಿಂದ ತೀಯಾಗುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಕಾಲಾವಧಿಯಿಂದ ಶಾಂತವೂ ಸ್ಥಿರವೂ ಆಗುವುದು. ಸೋಸಿ ಅದನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡಲಾಗದು. ನೀರು ತಿಳಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಲ್ಲಗೊಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಒಗೆದು ರಾಡಿಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಕೂಡದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಶೋಕಾಸುತಾಪಗಳ ಏಚಾರದಿಂದ ಅದನ್ನು ವ್ಯಗ್ರವಾಗಗೊಡಬಾರದು.”

—ರಸ್ಕಿನ್.

“ಏನಾದರೊಂದು ಘೋರವಾದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವಾಗಲಿ ದೇಹಾಂತಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ಸರಿಯಾದ ಶಾಸನವಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಪ್ಪುಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ದೋಷಪರಂಪರೆಯೂ ತದನು ವರ್ತಿಯಾದ ಅಧೋಗತಿಯೂ ತಕ್ಕ ಶಾಸನಗಳು.”

—ಸಾಕ್ರೆಟೀಸ್.

ಝನೋಫೂಸನೆಂಬ ಇತಿಹಾಸಕರ್ತನು ಸಾಕ್ರೆಟೀಸನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:—“ಸಾಕ್ರೆಟೀಸನು ದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡದಷ್ಟು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನೂ, ಕ್ಷುಲ್ಲಕಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಎರಡನೆಯವರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗದಂತೆ ನಡೆಯುವಷ್ಟು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಸದ್ಗುಣವೇ ಲೇಸೆಂದು ಎಣಿಸುವಷ್ಟು ದೃಢವ್ರತನೂ, ಒಳಿತು ಯಾವುದು ಹೀನವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಜಾಣನೂ, ಎರಡನೆಯವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದಷ್ಟು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯೂ, ಗೊಡ್ಡಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ, ಎರಡನೆಯವರ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಷ್ಟು ಚತುರನೂ, ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪಾಪಕೃತ್ಯ

ಗಳಿಂದ ತಿರುಗಿಸಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವಷ್ಟು ಹಿತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಸುಖಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ”

ಅಂಟೋನೈನೆಸ್ ಎಂಬವನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಕಸ ಅರೇಲಿಯಸನು ಬರೆದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಆದರಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಮನಃಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ವಂತಾಗದೆ ಇರದು. “ ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ದೃಢಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯೂ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯೂ ಒಣಪ್ರಶಂಸೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ, ಸಂಗತಿಗಳ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿರಪ್ರಯತ್ನವೂ, ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದ ನಿಶ್ಚಯವೂ, ನಿಂದೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವೂ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಸದಾ ಸಂತುಷ್ಟನೂ, ಉದ್ಯೋಗಿಯೂ, ವಿತಾಹಾರಿಯೂ, ಪರೋಪಕಾರಿಯೂ, ಪರೋತ್ಕರ್ಷಸಹಿಷ್ಣುವೂ, ಮೂಢ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದಂಥ ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ”

ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿಪೋದ ಮಹಾಪುರುಷರೆಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ರಾಮದಾಸ, ತುಕಾರಾಮ, ಏಕನಾಥ, ಪುರಂದರದಾಸ, ಕಬೀರ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧುಸಂತರು ಇದೇ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಮೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಅಂಥ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದೆ ಇರದು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ಇದೇ ಹಾರೈಕೆ !

೩ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಶಂಸೆ

“ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವಿನೋದೇನ ಕಾಲೋ ಗच्छति धीमताम् ”

—ಹಿತೋಪದೇಶ.

ಜಾಣರು ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದುವದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

“ ಏತರಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾಗುವದೋ, ದುರ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವವೋ, ದುರ್ಗತಿಯು ತಪ್ಪುವದೋ ಅದೇ ಗ್ರಂಥವು. ಏತರಿಂದ ಧೈರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೋ, ಪರೋಪಕಾರವು ಸಂಭವಿಸುವದೋ, ವಿಷಯೇಚ್ಛೆಯು ದೂರವಾಗುವದೋ, ಅದೇ ಗ್ರಂಥವು ”

—ರಾಮದಾಸ.

ಈ ಕಾಲದ ಸುಖಸಾಧನಗಳೊಳಗೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವುಗಳು. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಹಾಕುವ ಯಂತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅಪರೂಪವಾಗಿದ್ದುವು; ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳೇ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿಿದ್ದುವು. ಆದಕಾರಣ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯಂತವಾಗಿ ಬರೆದಿಡುವುದು ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾದುದೂ ಬೇಸರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರಕುವ ಸಂಭವವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಚ್ಚು ಕೂಟಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದದಿನಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬಹಳ ಅಗ್ಗವಾಗಿವೆ. ಈಗ ಎಂತಹ ಬಡವನಾದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ !
“ ಗ್ರಂಥಗಳು ಗುರುಗಳಂತೆ ನಮಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಂದೂ ದಂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ನಮಗೆ ಎಂದೂ ಬಿರುಸುಡಿಗಳನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ;

ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆಳೆವುದಿಲ್ಲ ; ನಮ್ಮಿಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೆ ಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವು ಉಪದೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಯಾವ ದಾದರೊಂದು ವಿಷಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಾಗ ನಮಗೆ ಶಂಕೆಯುಂಟಾದರೆ ಅವು ಏನೂ ಬಚ್ಚಿಡದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವುವು. ಅವುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವು ದಡ್ಡರೆಂದು ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವೂರಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಸಂಗ್ರಹವು ಪ್ರಥಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಸತ್ಯ, ಸುಖ, ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸುವ ಮನುಷ್ಯರು ಗ್ರಂಥಾಪೋಷಕನನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ”

—ರಿಚರ್ಡ್ ಬರಿ.

(ಇ. ಸ ೧೩೪೪)

ವಾಚನದ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳ ಜನರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಗೆಳೆಯರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ರಾರ್ಕ್‌ನೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ : — “ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೆಳೆಯರ ಸಹವಾಸವು ನನಗೆ ತುಂಬ ಆನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದಿರುವರು. ವಯೋಮಾನದಿಂದಾದರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಾಜಕರಣಧುರಂಧರರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ವೀರರೆಂದು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದರೆಂದು ಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಮಾಗಮವು ಬೇಕಾದಾಗ ನನಗೆ ದೊರಕುವುದು. ನನಗೆ ಬೇಡಾದ ಕೂಡಲೇ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ನಾನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವರು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹೇಳುವರು. ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವರು. ಕೆಲವರು ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರ್ಯದ ಗುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವರು. ಕೆಲವರು ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಗಿಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ, ಮರಣ ಬಂದಾಗ ಎಷ್ಟು ಶಾಂತರಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸುವರು. ಕೆಲ

ವರು ತಮ್ಮ ಆನಂದವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರಮಾಡಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವರು. ಕೆಲವರು . ವಿಧವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವರು. ಕೆಲವರು ನನಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವರು ; ಕೆಲವರು ಷಡ್ರಿಪುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವರು : ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವರು. ಅವರ ಅನುಮತಿಯಂತೆ ನಡೆದರೆ ಎಂತಹ ಬಿಕ್ಕುಟ್ಟಿನ ಪ್ರಸಂಗದೊಳಗಿಂದಾದರೂ ಪಾರಾಗಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಕಾರದ ಬದಲು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು. ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನೇನೂ ಅವರು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ”

“ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವರ ಕೂಡ ಅವು ನಂಬಿಗೆಯ ಗೆಳೆಯ ನಂತೆಯೂ, ಪಠ್ಯವಾದುದನ್ನೇ. ಉಪದೇಶಿಸುವವನಂತೆಯೂ, ಆನಂದ ವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜೊತೆಗಾರನಂತೆಯೂ, ನಿಜವಾದ ಹಿತಚಿಂತಕನಂತೆಯೂ ವರ್ತಿಸುವುವು. ವಾಚನ, ಮನನ, ನಿದಿಧ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಎಂಥ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ಎಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದದವರು ವಿರಳ ” ಎಂದು ಬಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲ ಪಂಡಿತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

“ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಹೋದ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನೋಡಿದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಕವಿಗಳೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ನಿಂತಿರುವರು. ಅವರನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು ಸೌದೇ ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ಕವಿಯು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಬೋಧಿಸಿರುವರು. ಇದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ನಾವು ರಂಭಾಶುಕಸಂವಾದವನ್ನೂ, ವಿದುರನ ನೀತಿಯನ್ನೂ, ಕನಕದಾಸ, ಪುರಂದರದಾಸ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧುಸಂತರ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಕೀರ್ತನ

ಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಮಹಾತ್ಮರ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮನಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. "

ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಯಾವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವೂ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನೋರಂಜನೆಯೂ ಆಗುವುವು. ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಹ ಅವು ನಮಗೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಪುಸ್ತಕವಾಚನವು ನಮಗೆ ಬದಗುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ ; ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರಲ್ಲಿ ಸಿಡುಕುತನವೂ, ಗರ್ವವೂ, ಕಾಪಟ್ಟವೂ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅವರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೇಸರಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಂಬ ಗೆಳೆಯರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಬೇಸರಿಕೆಯುಂಟಾಗದೆ ಆನಂದವೇ ಆಗುವುದು.

ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಾಚನದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾಗುವುದು.

ಪುಸ್ತಕಾಲಯವು ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೆಂದು ಕಾರ್ಲಾಯಿಲ್ ಸೆಂಬ ಅಂಗ್ಲತತ್ವಜ್ಞನು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಸಿಸಿರೊ ಎಂಬ ಗ್ರೀಸದೇಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗ್ಮಿಯು ಪುಸ್ತಕಗಳೆಲ್ಲದ ಮನೆಯನ್ನು ಆತ್ಮರಹಿತವಾದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರುವನು. ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪಂಡಿತರೇ ಓದಬೇಕೆಂತಲ್ಲ. ವಾಮರರು ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.

ವಾಚನವೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಲ್ಲ. ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೋದುವುದು ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಫ್ರೆಡರಿಕ್ ಹಾರಿಸನ್‌ಸೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಮೆಕಾಲೆ ಎಂಬ 'ಮುತ್ಸದ್ವಿ'ಯು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಗವ್ವರ್ನರ ಜನರಲ್ಲರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಭೆಯ ಸಭಾಸದನೂ, ಕಾಯಿದೆ ಪಂಡಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನೂ

ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವನು ವಾಗ್ಮಿಯೆಂದು ಸಹ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು. ಸಂಪತ್ತು, ಅಧಿಕಾರ, ಕೀರ್ತಿ, ಬುದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಏನೂ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪುಸ್ತಕವಾಚನದಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಅನುಪಮವಾದ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅವನ ಚರಿತ್ರಲೇಖಕನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಎಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಅಗಣಿತ ಉಪಕಾರವಾಯಿತೆಂದೂ, ಅವರ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣದ ಅಭ್ಯಾಸವು ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂತಲೂ, ಅವರ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಯಿತೆಂತಲೂ ಮೆಕಾಲೆಯು ಸರಸವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗ್ರಂಥಲೇಖನದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರೂ ಎರಡನೆಯವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ತನಗಾಗುವ ಆನಂದವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಅವನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಗಿಬನ್‌ನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕರ್ತನು “ರೋಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಪಕರ್ಷವೂ ಪತನವೂ” ಎಂಬ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಪುಸ್ತಕವಾಚನದಿಂದ ತನಗಾಗುವ ಆನಂದವು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಂಥ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದುದೆಂದು ಅವನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. /

* “ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸವನ್ನೊದುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತರ್ಕವಿಮಾನಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಾದವಿವಾದ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೊದುವುದರಿಂದ ಆನಂದವುಂಟಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಕೋಮಲವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಈ ಭಾಗವು ಬೇಕನ್ನನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಜ್ಞಾನವು ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನ, ರಸಾಯನ, ವನಸ್ಪತಿ, ಶಾರೀರ ಮೊದಲಾದ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯೂ ನಿರೀಕ್ಷಣಶಕ್ತಿಯೂ ವೃದ್ಧಿಂಗತವಾಗುತ್ತವೆ. ”

“ ಆಹಾರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಕೆಲವೊಂದರ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಲ್ಲಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತಿಂದು ಬೇರ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ವಾಚನಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇರುವುವು. ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ರಮ್ಯವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಓದಿದರೆ ಸಾಕು; ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನೊದುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕೆಲವನ್ನು ಸಾಧ್ಯಂತವಾಗಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ವಿಚಾರವೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿಯೂ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಬೇಕು. ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಗಳೂ, ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಒಳಪಡುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು. ”

“ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಬಾಣಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ಎದೆಗೂ ಘುಘುಸಕ್ಕೂ ಹಿತವಾಗುವದು. ತಲೆಶೂಲಿಗೆ ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡು ತಿರುಗುವುದು ಗುಣಕಾರಿಯು. ಅದರಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಯಾವುದಾದುರೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಗಣಿತ ವಿಷಯದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ವ್ಯಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಗಣಿತದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಹೋದರೆ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲಾಗದೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿಯಗೊಡದಂತೆ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಲು

ಯತ್ನಿಸುವನು. ಊಹಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಾದರೆ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅವಶ್ಯವು. ಅಸಂಬದ್ಧ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಕಾಯಿದೆ ಪಂಡಿತರ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಅಗತ್ಯವು. ”

“ ಗ್ರಂಥವಾಚನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಶುಷ್ಕ ವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಲಿ, ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದುದೆಲ್ಲ ನಿಜವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಒಣಹರಟೆಯ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಮನೋರಂಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲಿ ಓದಕೂಡದು. ಆದರೆ ಓದಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂಬ ಒರೆಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ತಥ್ಯಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ”

“ ವಾಚನದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ಮನೋರಂಜನವೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾಗ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗುವುದು. ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಜ್ಞಾನದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವುದು. ಮಹತ್ವವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ಕೈಗೂಡవు. ’

*“ವಿಚಾರಗಳು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಲೇಖಗಳೇ ಪುಸ್ತಕಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವೆಂದೂ, ಶಾಶ್ವತವೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಪ್ರವಾಸದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೂ. ಮನೋರಂಜಕ ಭಾಷಣಗಳೂ, ವಾದವಿವಾದಗಳೂ. ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ, ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಗಳೂ, ಸದ್ಭಕ್ತ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳೂ, ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳೆನ್ನುವುದು. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಲೇಖಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಂದೆನ್ನುವರು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಲೇಖಗಳು ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಳಪಡುತ್ತವೆ. ”

ಗ್ರಂಥಕಾರನ ಲೇಖವನ್ನು ಶಬ್ದಶಃ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನೂ ಗ್ರಂಥಕಾರನ ಹೃದ್ಯತವನ್ನೂ ಊಹಿಸುವುದೇ ವಾಚನವು.

* ಜಾನ್ ರಸ್ಕಿನ್‌ನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದದ್ದು.

ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಓದಿ, ಮಹತ್ವದ ಭಾಗಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗುರುತು ಹಾಕಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಹುದು.

ಮನುಷ್ಯನು ಎಂತಹ ಏಕಾಂತವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಎಂತಹ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಸುಖಿಯಾಗಬಹುದು. ಯಾಕಂದರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು ; ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವುವು ; ಬೇದವೆಂಬುದನ್ನೇ ಮರೆಯಿಸಿ ಬಿಡುವುವು. ಆಪ್ತೇಷ್ಟರ ಸಹವಾಸಕ್ಕಿಂತ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಮಾಗಮವು ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಕರವು. ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳೇ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ದೊರತವೇಲಿ ಅವನ ಆನಂದಕ್ಕೇನೂ ಕೂರತೆಯಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಂಬ ದರ್ಪಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಉದಾತ್ತವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವುವು. ಓದದೆ ಜಿಟ್ಟಾಗಿ ಅವು ಮೂಕರಾದ ಸಂಗಡಿಗರಂತೆಯೂ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಕುಶಲವಾಗ್ಮಿಗಳಂತೆಯೂ ಇರುವುವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹವರು ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಗ್ರಂಥಗಳ್ಲಯ ಸತ್ಯಾಮೃತವನ್ನು ಸವಿದು ಸುಖಿಗಳಾಗಲೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

೪ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳು.

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಬಹು ಅಪರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವು, ಕನಿಷ್ಠವಾದುವುಗಳು ಅವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಚ್ಚು ಕೂಟಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಭರದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಹತ್ತಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಸಮೂಹವು ಅಷ್ಟು ವಿಸ್ತೃತವಾಗದಿದ್ದರೂ ಇದ್ದವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಾಚನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಹಳಗನ್ನಡ, ಹೊಸಗನ್ನಡವೆಂದು ೨ ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಹಳಗನ್ನಡವು ೧೪ನೆಯ ಶತಕದ ವರೆಗೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಮೇಲೆ ಈಗ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಹೊಸಗನ್ನಡವು ರೂಢವಾಯಿತು. ಹಳಗನ್ನಡದಿಂದ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧಾರಣ ಕಲಿತವರಿಂದಾಗದು. ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕೆಲವು ಗದ್ಯಪದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತಸಮಾಸಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಕ್ಕೆ ಅವು ದುರ್ಬೋಧವಾಗಿರುವವು. ಇನ್ನು ಸುಲಭವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದಲ್ಲದೆ ಬಹುಶ್ರುತರೂ ಆಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಲಭವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಯಥಾಮತಿಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಸಮೂಹವು ಈಗ ದೊಡ್ಡ ದಿರದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಆ ಕೊರತೆಯು ಕೆಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೂರವಾಗುವುದೆಂಬ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ತೋರಹತ್ತಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಲೇಖನದ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಪಂಡಿತರೂ ಪದವೀಧರರೂ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ-ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವೂ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತೂ, ಕೈಲಾಡಷ್ಠ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೆಯ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬೇಗನೇ ಸುಧಾರಿಸಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕದಂಬಕುಲದ ಅರಸರು ಬಸವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಉಗಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಗ್ರಂಥಪ್ರವಾಹವು ಕೆಲಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಭರದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಹೋಯಿತು. ಸನ್ ೧೨೯೦ನೆಯ ಇಸವಿಯ ವರೆಗೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಗ್ರಂಥಕಾರರೆಲ್ಲರು ಒಹುಶಃ ಜೈನರು. ಅವರ ತರುವಾಯ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎರಡು ಶತಕಗಳ ವರೆಗೆ ಲಿಂಗಾಯತ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದರು. ೧೫೦೦ ರಿಂದ ಮುಂದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಹತ್ತಿದರು. ಜೈನರು ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಲಿಂಗಾಯತರು ರಗಳೆ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಯಕ್ಷಗಾನರೂಪವಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಗದ್ಯಪಚನರೂಪವಾಗಿಯೂ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯು ಇಲ್ಲಿಂದರೆ ಅನೇಕರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು? ಆದರೆ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಗ್ರಂಥಸಮೂಹವಾದರೂ ವಿಸ್ತೃತವಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಬರಿಯ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಲ್ಲಿ ಬಹುಶ್ರುತರಾದರು ಕಡಿಮೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜನರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತವು ಉಳಿದ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗಿಂತ

ತೀರ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರಲು ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿ ಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದರೆ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ, ಕಾದಂಬರಿಗಳು. ವರ್ತಮಾನಪತ್ರ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ.

पुराणमित्येव न साधु सर्वं ।

न चापिकाव्यं नवमित्यवयवम् ॥

सन्तः परीक्ष्यान्त्यतरङ्गजन्तः ।

मूढः परप्रत्ययनेयबुद्धिः ॥

-ಕಾಲಿದಾಸ.

ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾವ್ಯವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಮಾನ್ಯವಲ್ಲ ; ಅಥವಾ ಹೊಸದೆಂದು ತ್ಯಾಜ್ಯವಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಏಷಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮಂಜಸರಾದವರು ತಾವೇ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಚೆಲೋದು ಯಾವುದು ಕೆಟ್ಟದು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಳಿದಾಸನ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಶೋಧಕ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಭಾಷೋನ್ನತಿಯ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವುದು. ಓದತಕ್ಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಏಕದೇಶೀಯವಾಗಿರದೆ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಲಾಭವಾಗುವುದು. ಅಂಥ ವಿವಿಧಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಸ್ವಲ್ಪವು. ಆದರೆ ಇದ್ದದ್ದೆಲ್ಲ ರೊಳಗೆ ಸಮಾಧಾನಪೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಾಧಾರಣ ಕಲಿತ ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಹ ಅವಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಬಹು ಶ್ರುತರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರ ವಿಚಾರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಜನರು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಬಹುದು. **भिन्नचिर्हिं** ಷೋಕ: ಅದುದರಿಂದ, ಈ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನು ನಾವು ಸರ್ವಥಾ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಸಾಂಪ್ರತಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು 'ಓದಿ ಓದಿ ಕಟ್ಟಿರಿ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು' ಇರುತ್ತವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ ಪುರಾಣದೊಳಗಿನ ಕಥೆಗಳೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಷಯವೂ. ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸೃಷ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರಂತೆಯೇ ಈಗೀಗ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಬಂಗಾಲೀ, ಗುಜರಾಥಿ, ಮರಾಠಿ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ನೂತನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಸಂಗ್ರಹವು ಕಡಿಮೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿರುವದಷ್ಟೇ! ಹಾಗಾದರೆ ಅದರೊಳಗಿನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಏನು? ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ — ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ವಿಷಯವೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವುಗಳ ಭಾಷೆ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ; ವಿಷಯವಿದ್ದರೆ ಭಾಷೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ; ಅದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಉಪಯೋಗವಲ್ಲದಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ವೇಳೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಕಳೆಯಬಾರದೆಂಬ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ, ಗಹನ ವಿಚಾರದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ದುರ್ಬೋಧವೆಂದೂ ರುಕ್ಕು ವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಓದುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವಜನರ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಲಿ ಕಾಯದೇಪಂಡಿತರಾಗಲಿ ವೈದ್ಯರಾಗಲಿ ನಿತ್ಯಶಃ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯಾಯಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಆಟನೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಯುವುದು ಹಿತಕರವು. ಆದರೆ, ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಿಲ್ಪಿಗರೂ ಒಕ್ಕಲಿಗರೂ ವರ್ತಕರೂ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ವಾಚನದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದು ಯೋಗ್ಯವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವು ಆಗತಕ್ಕಷ್ಟು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅವರಿಗೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ಇಗ್ಲೆಂಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದನಾದ ಸರ್ ಜಾನ್ ಹರ್ಶಲನು ವಾಚನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟದ್ದೇನೆಂದರೆ :— “ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನನಗೆ ಅಖಂಡ ಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ, ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಡಿಡುವಂಥ, ಎಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಒಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಭಿವಚನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ಎಂಥ ಸಂಕಟಗಳೂ, ಅಸಿಷ್ಟಗಳೂ ನನಗೆ ಬದಗಿದರೂ ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನವು ತಿಲ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗದು. ದೇವರಲ್ಲಿ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನೆಂದು ಅಂದದ್ದರಿಂದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವವು ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ನಾನು ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವೂ ಆನಂದವೂ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.”

ನಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವಿದ್ದರೆ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಓದತಕ್ಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾವುವು ? ಸುಮ್ಮನೆ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾವುವು ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇದು ಸರಿ

ಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇನ್ನು ಚೆಲೋಗ್ರಂಥಗಳು ಆವುನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಸುವುದು ಸಹ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಭಾಷಾಕೋವಿದರು ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅಂಥ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

“ಉರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಳೇ ಕಟ್ಟಿಗೆಯು, ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಳೇ ಮಧ್ಯವು, ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಹಳೇ ಪುಸ್ತಕಗಳು” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆ ಮಾತು ಅಂತಃಸೂತ್ರ ನಿಜವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಹಳೇ ಗ್ರಂಥಗಳು ಎಷ್ಟು ಮಾನ್ಯವಾದರೂ ಇತಿಹಾಸ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ನೂತನ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುವು.

ಇನ್ನು ನಾವು ಆರಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೮ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠಗಳಷ್ಟು ಗಹನವಾದವುಗಳೂ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳೂ ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಪರಿವರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹತ್ತರವಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಾಗರಸನೆಂಬ ಕವಿಯು ಸರಸಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ಗೀತೆಯ ಪದ್ಯಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುವು. ಗೀತೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅನುವಾದವನ್ನು ಶರಾವತೀ ತೀರದ ಹರಿದಾಸನೆಂಬ ಹವ್ಯಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭಾ. ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠವು ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣದಂತೆ ಸುಲಭಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅನುಭವಾಮೃತವು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಲಿಂಗರಂಗನೆಂಬ ಅದ್ವೈತ ಪಂಡಿತನಿಂದ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ, ತೃಪದ, ತತ್ವದ, ಅಸಿಪದ, ಮಾಯಾ, ಮಿಥ್ಯಾ ಮೊದಲಾದ ೧೧ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಮತವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಹರಿಭಜನದ ಹಾಡುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೇಳಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಯ ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳು ಸಹ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅವಗತವಾಗಿರುವುವು. ಆದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹರಿಭಜನ ಹಾಗೂ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ಸಾರ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರಿಂದ ಶೋಧಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರಸಾರವು ಪಾಮರರಿಗೂ ವೇದಾಂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು.

ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೈಮಿನಿಭಾರತ, ತೊರವೆರಾಮಾಯಣ, ಬಸವ ಪುರಾಣ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ ಇವು ಬಲು ಸುಲಭವಾಗಿರುವುವು. ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಇವುಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕವು ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಪರವಾಗಿರುವುದು. ಇತ್ತಿತ್ತ ಲಾಗಿ ಬಸಪ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ “ನಳದಮಯಂತೀ ಸ್ವಯಂವರ” ವಾಗಲಿ, ಬೀಂದ್ರ ಕೃತ, “ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದೆ” ಎಂಬದಾಗಲಿ ಕೆ. ಎ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಕೃತ “ಕೊಳಲು” ಎಂಬದಾಗಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು ವಿಪುಲ. ಅದುದರಿಂದ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಮಾಡದೆ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ, ಹಳಗನ್ನಡ ಪೂರಿತವಾಗಿಯೂ, ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಬಹು ಜನರಿಗೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ, ಲೀಲಾವತಿ, ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪಂಚತಂತ್ರ, ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ನೀತಿಯ ಕಥೆಗಳೂ ಒಳಪಡುತ್ತವೆ. ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳು ಯಾವುವೂ ಅಲ್ಲ. ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮುಖ್ಯ. ಕೆಂಪು ನಾರಾಯಣನು ಬರೆದ ಮುದ್ರಾ ಮಂಜೂಷವು ಸಹ ಬಹು ಜನ ಪ್ರಿಯ ವಾಗಿರುವುದು. ತೂರನುರಿಕೃತ ಕಾದಂಬರಿಯ ಭಾಷೆಯು ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದ ಆನಂದಮಠ, ದುರ್ಗೇಶನಂದಿನಿ, ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅವು ಬಂಗಾಲೀ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನಾದ ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯನ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷಾಂತರಗಳಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಭಾಷಾಂತರ ರೂಪದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಸೆಲಾಸ, ಗಲಿವ್ವರನ ದೇಶಸಂಚಾರ, ಇಸೋಪನ ನೀತಿಸಂಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿರುವುವು.

ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅರಸು ಅರಸಿಯರ ಗುಣಗಳಾಗಲಿ ವ್ಯಸನಗಳಾಗಲಿ ಯುದ್ಧಗಳ ಇಸವಿಗಳಾಗಲಿ ಮಹತ್ವವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಚಾರವೂ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋದವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಇತಿಹಾಸಗಳು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಲೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೃದ್ಧಿಯೂ ಹೇಗೆ ಆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಸಹ ಇತಿಹಾಸದ ಕಾರ್ಯವು. ಆ ವಿಚಾರದಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೆಂದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಂಡದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧದಿಂದಾದರೂ ಇದೇ ಹಾಡು. ಆದರೂ ಇದ್ದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಚರಿತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಚರಿತೆ, ಗಲ್ಲಾಡಸ್ಪನ್ನನ ಚರಿತ್ರೆ, ಅಶೋಕನ ಚರಿತ್ರೆ, ಝಾಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯವರ ಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮುಖ್ಯ. ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಮಾವೇಶಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕವು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ, ವೇಣೀಸಂಹಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪುರಾತನ ನಾಟಕಗಳು. ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಸರೋಜಿನಿ, ಸುಭದ್ರಾವಿಜಯ, ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ, ತಾಳೀಕೋಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸಹ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುವು. ನವೀನವಾದ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮರಹಸ್ಯವೆಂಬುದು ಈಗಿನ ಸಮಾಜದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು.

ಪ್ರಬಂಧ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನೀತಿಗಳ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೆ ವಿಷಯವಿವೇಚನವು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಗತವೈಭವವು ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ವಾದವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರನ್ನಕವಿಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮುದ್ದಣ ಮೊದಲಾದವು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ.

ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

೧. ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳು.

೧. ಭಗವದ್ಗೀತೆ—ಪದ್ಯ	(ನಾಗರಸ)
೨. ಗೀತಾರಹಸ್ಯ	(ಟಿಳಕ)
೩. ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ	
೪. ಅನುಭವಾಮೃತ	(ಮಹಲಿಂಗರಂಗ)
೫. ದಾಸರ ಪದಗಳು	

೬. ಹರಿಭಜನ (ಪುರಂದರದಾಸ)
 ೭. ಭಕ್ತಿ ಸಾರ (ಕನಕದಾಸ)
 ೮. ಪಂಚರತ್ನ (ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿ)
 ೯. ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹ (ಎಚ್ ಗಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯ ಮೈಸೂರು)
 ೧೦. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣ—ಗದ್ಯ
 ೧೧. ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿ (ಸರ್ಪಭೂಷಣ)
 ೧೨. ವಚನಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ (ಹಳಕಟ್ಟೆ)

೨. ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳು.

೧. ಜೈಮಿನಿಭಾರತ (ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ)
 ೨. ಜಯನ್ಯಪಕಾವ್ಯ (ಮಂಗರಸ)
 ೩. ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ (ಹರಿಹರದೇವ)
 ೪. ಧರ್ಮಾವೃತ್ತಂ (ನಯಸೇನ)
 ೫. ಚೆನ್ನ ಬಸವ ಪುರಾಣ
 ೬. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ
 ೭. ತೊರವೆರಾಮಾಯಣ (ಕುಮಾರವಾಲ್ಮೀಕಿ)
 ೮. ನಳದಮಯಂತೀ ಸ್ವಯಂವರ
 ೯. ರಾಜಶೇಖರ ವಿಲಾಸ
 ೧೦. ಪಂಪಭಾರತ
 ೧೧. ಪಂಪರಾಮಾಯಣ
 ೧೨. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ
 ೧೩. ನಳಚರಿತ್ರ
 ೧೪. ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯ (ರುದ್ರಭಟ್ಟ)
 ೧೫. ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ (ಸಂಚಿಹೊನ್ನಮ್ಮ)
 ೧೬. ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ
 ೧೭. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ
 ೧೮. ಸರ್ವಜ್ಞ ವಚನಗಳು (ಉತ್ತಂಗಿ)

೧೯. ರಾಮಾಯಣ ಸಂಗ್ರಹ (ಲಿಂಗರಾಜ ಅರಸರು)
 ೨೦. ಕೊಳಲು (ಕೆ. ಪಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ)
 ೨೧. ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಕಾವ್ಯ (ಚಿದಂಬರಯ್ಯ)
 ೨೨. ಹಕ್ಕಿಹಾರುತಿಡೆ (ಬೇಂದ್ರೆ)

೩. ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು.

೧. ಮುದ್ರಾಮಂಜೂಷ (ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣ)
 ೨. ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳು (ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ)
 ೩. ಮಯೂರ
 ೪. ಇಂದಿರಾ (ನಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ ಕರೂರ)
 ೫. ಕಾದಂಬರಿ (ತೂರಮರಿ)
 ೬. ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು (ಶ್ರೀನಿವಾಸ)
 ೭. ಗಲಿವ್ವರನ ದೇಶಸಂಚಾರ
 ೮. ರಾಸೆಲಾಸ (ಗೋಶಿ)
 ೯. ಕುರಹಿನ ಬಕುಳಹಾರ (ಹುನಗುಂದ ಕೃಷ್ಣರಾವ)
 ೧೦. ಇಸೋಪನ ಸೀತಿಸಂಗ್ರಹ
 ೧೧. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀ ವಿಲಾಸವೆಂಬ ಮಹಾಭಾರತದ ೧೮ ಪರ್ವಗಳು.
 ೧೨. ,, ರಾಮಾಯಣದ ೭ ಕಾಂಡಗಳು.
 ೧೩. ಆಳಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಗವತದ ೧೨ ಸ್ಕಂದಗಳು.
 ೧೪. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ರಸಿಕರು ಗೋರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ
 ೧೫. ಭರತಖಂಡದ ಜೀವಜ್ಯೋತಿಗಳು.
 ೧೬. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಚರಿತ್ರೆ (ಕೆ. ಪಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ)
 ೧೭. ಸತ್ಯರಾಜಾ ವೂರ್ವದೇಶದ ಯಾತ್ರೆಗಳು (ಬಿ. ರಾಮರಾವ)
 ೧೮. ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸ (ಗಳಗನಾಥ)
 ೧೯. ರಾಜಶೇಖರ ಚರಿತ್ರೆ (ಬೆಳ್ಳಾವೆ ಸೋಮನಾಥಯ್ಯ)
 ೨೦. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು (ಶ್ರೀನಿವಾಸ)

೨೧. ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮನೀತಿ (ಸಂಹಿತಾರನಾಬಾಯಿ)
೨೨. ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಸಾರ (ಪೂಜಾರ)
೨೩. ಆಶಾಂತಿಪರ್ವ (ಆನಂದಕಂದ)
೨೪. ಅಕಬರ ಜೀವಬಲ್ಲರ ಕಥೆಗಳು (ರಾ. ಹ. ದೇಶಪಾಂಡೆ)
೨೫. ಭಾಗವತಾಂಕುಶ (ಗಳಗನಾಥ)
೨೬. ಆರ್ಯಧರ್ಮ ಪ್ರದೀಪ (ಎಚ್. ಚಿದಂಬರಯ್ಯ)
೨೭. ಭಕ್ತವಿಜಯ (ಸೀತಾರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿ)
೨೮. ಸಾವಿತ್ರಿ ಸತ್ಯವಾಸ (ಕುರಡಿ)

೪. ಇತಿಹಾಸ

೧. ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ (ಪಾ. ದೇಸಾಯಿ)
೨. ಮೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚರಿತ್ರೆ
೩. ಆರ್ಯ ಕೀರ್ತಿ ೧. ೨. ಭಾಗಗಳು (ವಾಸುದೇವಯ್ಯ)
೪. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ (ರಾ. ಹ. ದೇಶಪಾಂಡೆ)
೫. ಕರ್ನಾಟಕ ಗತವೈಭವ (ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾವ)
೬. ಪಾಳಯಗಾರರು (ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ)
೭. ಶಿವಾಜಿ (ರಾ. ಹ. ದೇಶಪಾಂಡೆ)
೮. ರಾಷ್ಟ್ರಸಭೆಯ ಇತಿಹಾಸ (ಭಾರವ್ವಾಜ)
೯. ನೀರರತ್ನಗಳು (ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾವ)
೧೦. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈವಿಡಿ (ಭಾರವ್ವಾಜ)

೫. ಶಾಸ್ತ್ರ

೧. ವನಸ್ಪತಿಶಾಸ್ತ್ರ (ಲಕ್ಕೂರ ಸುಬ್ಬರಾವ)
೨. ಖನಿಜಶಾಸ್ತ್ರ (ದಾಸಪ್ಪ)
೩. ಶಾರೀರಶಾಸ್ತ್ರ (ಕೆ. ವೇದಿಕಾಚಾರಿ)
೪. ಗರ್ಭಿಣೀ ಶಿಶು ಸಂಗೋಪನ (ಬೋಧಪಾಚಾರ್ಯ ಮಹಿಷಿ)

೫. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರ (ಎಸ್. ವೆಂಕೋಬರಾವ)
 ೬. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯದರ್ಶನ ಸಂಗ್ರಹ (ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ)
 ೭. ಆರ್ಯವಿದ್ಯಾದರ್ಶ (ಗು. ವೆ. ಕಿತ್ತೂರ)
 ೮. ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಮಾಂಸೆ (ಅಲೂರ ಮತ್ತು ಮಗದಾಲ)
 ೯. ಆರೋಗ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ (ದೇಶಮುಖ)
 ೧೦. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಪಿಡಿ (ಮೈಸೂರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ)

೬. ಚರಿತ್ರೆ

೧. ಕವಿಚರಿತ್ರೆ (ಎಸ್. ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ)
 ೨. ಗ್ಲಾಡ್‌ಸ್ಟನ್‌ನ ಚರಿತ್ರೆ (ಹಳಕಟ್ಟೆ)
 ೩. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ (ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ)
 ೪. ಅಶೋಕ (ಪೂಜಾರಿ)
 ೫. ಚರಿತ್ರಸಂಗ್ರಹ ೧. ೨. ಭಾಗಗಳು (ರಾ. ಹ. ದೇಶಪಾಂಡೆ)
 ೬. ನಾನಾಸಾಹೇಬ ಪೇಶವೆ (ಕುರಡಿ)
 ೭. ಅಕಬರ ಚರಿತ್ರೆ (ರಾ. ಹ. ದೇಶಪಾಂಡೆ)
 ೮. ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಬಡೆಯರವರ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಿಂಗ್ರಯ್ಯ)
 ೯. ಜೈತನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ
 ೧೦. ಮಹಾರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (ಕುರಡಿ)
 ೧೧. ಭಕ್ತಿ ಬಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು (ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ)
 ೧೨. ವಿದುಷಿಯರಾದ ಭಾರತ ಲಲನೆಯರು (ಅವಕಾಶತೋಷಿಣಿ)
 ೧೩. ಅಹಲ್ಯಾಬಾಯಿ (ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯ)
 ೧೪. ರಾಮದಾಸ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ (ಗದಿಗೆಯ್ಯಾ ಹೊನ್ನಾಪುರ ಮಠ)
 ೧೫. ಗೋಖಲೆಯವರ ಚರಿತ್ರೆ (ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ)

೭. ನಾಟಕಗಳು

೧. ಶಕುಂತಲೆ (ಚುರಮರಿ)
 ೨. ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ (ಮುಳಬಾಗಲ)

೩.	ಚಂಡಕೌಶಿಕ	(ಬಸಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿ)
೪.	ವೇಣೀಸಂಹಾರ	(ಮುಳಬಾಗಲ)
೫.	ನಿರೂಪಮಾ	(ಎನ್. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ)
೬.	ಸಾವಿತ್ರಿ	(ನೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ)
೭.	ಮದಾಲಸಾ ಪರಿಣಯ	(ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ)
೮.	ಶಿವಾಜಿಬಾಳು	
೯.	ಸುಭದ್ರಾವಿಜಯ	(ಬಿ. ರಾಮರಾವ)
೧೦.	ಶಿಕ್ಷಣಸಂಭ್ರಮ	(ಹುಯಿಲಗೋಳ)
೧೧.	ವಾದುಕಾಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ	(ಗರುಡ)
೧೨.	ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ	(ಬೆಳ್ಳಾವೆ ನರಹರಿ)
೧೩.	ತಾಳೀಕೋಟಿ	(ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ)

೮. ಪ್ರಬಂಧಗಳು

೧.	ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರ ವಿಚಾರ	(ಮಹಾಭಾಗವತ)
೨.	ಕರ್ನಾಟಕ ಗತವೈಭವ	(ಆಲೂರ)
೩.	ಧರ್ಮಪದ	(ಅಶ್ವತ್ಥ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ)
೪.	ನೀತಿಗಳ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಭಾಗ ೧. ೨.	(ಚಿದಂಬರಯ್ಯ)
೫.	ರನ್ನಕವಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ	(ಮೈಸೂರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ)
೬.	ಮುದ್ದಣ	(ಬೆಂಗಳೂರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ)

ಜನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸುಹೃತ್ಸಮಾಗಮಸುಖ

शोकान्तिभयत्राणं प्रीतिविश्रंभभाजनम् ।

केन रत्नमिदं सृष्टं मित्रमिच्छरक्षयम् ॥

ಶ್ರೋಕವನ್ನೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ ಭಯದ ನಿವಾರಣೆ
ಯನ್ನು ಮಾಡುವಂಥ, ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಮಿತ್ರನೆಂಬೆರ
ಡಕ್ಕಿರದ ರತ್ನವು ಯಾರಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದು ?

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುಣ್ಯವಂತನು ಯಾರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ
ಮಾಡಿದರೆ ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಮಿತ್ರನಿದ್ದವ
ನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆ ತಪ್ಪಾಗದು.

“ ಇಹಸುಖದೊಳಗಿಂದ ಸುಹೃತ್ಸಮಾಗಮಸುಖವನ್ನು ತೆಗೆದು
ಹಾಕಲೆಳಸುವವರು ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮರೆಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸು
ವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರರು ಮರ್ತ್ಯರಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖ
ಪ್ರದವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ”
—ಸಿಸಿರೋ.

“ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮಹತ್ವಾ
ಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಕೆಲವರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಮತ್ತೆ
ಕೆಲವರು ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಉಳಿದವರು ಮೈಥವ
ಶಾಲಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ
ಏನೂ ಆನಂದವಾಗದು. ಆದರೆ ಸುಹೃತ್ಸಮಾಗಮವೊಂದು ದೊರಕಿದರೆ
ನನ್ನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ”

—ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್.

“ ಒಂದೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮತವು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಮಿತ್ರತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತಭೇದವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ; ಸರ್ವರ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಿರುವುದು. ಐಹಿಕ ಸುಖಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರತ್ವವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.”

—ಸಿಸಿರೊ.

ಸಮ್ಮು ಹತ್ತರ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಸುಳಿಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ನಡಿಗೆಯನ್ನೂ ಜಾತಿಯನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಯಾರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನಮಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಹಿತಾಹಿತಗಳಾಗುವವೋ ಅಂಥ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಆರಿಸುವಾಗ ಇಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವು. ಗುಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಸಲಿಗೆ ಬಳಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಸದ್ವರ್ತನದ ಪೋಷಣೆಗೂ ಸುಖದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಸದ್ಗುಣಗಳಾದ ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಹವಾಸವು ಅವಶ್ಯವಾದುದು. ನೀಚರ ಗೆಳೆತನದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಹಾನಿಯಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಏನು ಹೇಳುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರ ಕೂಡ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸಲಿಗೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ಇನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಕೂಡ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು ಲೇಸು. ವ್ಯವಸಾಯಬಂಧುಗಳ ಕೂಡಾಗಲಿ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಕೂಡಾಗಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಿರುವುದು ಹಿತಕರವು.

ಮಿತ್ರನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕ ಗುಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಸಚ್ಚೇಲ, ಧೈರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವರ್ತನ, ದಯೆ, ಸತ್ಯ ಪ್ರೀತಿ, ಇವೇ ಎಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು.

शुचित्वं श्यागिता शीयं सामान्यं सुखदुःखयोः ।

शिक्षणमनुगतिकिञ्च सत्यता च सुहृद्गुणाः ॥ —इतिोपदेश.

ಇನ್ನು ಸನ್ನಿಹಿತರ ಲಕ್ಷ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಭರ್ತ್ಯ ಹರಿಯು ನೀತಿಶತಕದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಡಿತ

ದುರಿತದಕೃತ್ಯದಿಂದ ತೊಲಗಿಸಲ್ ಹಿತಕಾರ್ಯದೇ ಯೋಜಿಸಲ್ಪಡೋ |
 ತ್ವರವ ವಿಕಾಸಿಸಲ್ಪರಿಸತಕ್ಕದ ತಾಂ ಮರಿಸಲ್ಪಿಸತ್ತಿ ನೋಳ್ ||
 ಪೊರೆಯಲುಮಾಯಲುಂ ಸಮಯದೊಳ್ಳೆರೆದಿದರ್ಪನಾವನಾ ಮಹಾ |
 ಪುರುಷನೆ ಮಿತ್ರನೆಂದುಸಿದರ್ಪರ್ಪಯ ಶಾಸ್ತ್ರವ ಬಲ್ಲ ಸಜ್ಜನರ್ ||

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯೂ ಕೃತಘ್ನತೆಯೂ ತುಂಬಿಹೋಗಿವೆ ಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಅನುಭವವು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒದಗುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಮಾನವ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ದೇವರು ತಂದೆಯಾದುದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆಣ್ವಿತಮ್ಮಂದಿರಾಗಲಿಲ್ಲವೋ? ಅದುಕಾರಣ ನಾವು ಒಬ್ಬರೊಡೊಬ್ಬರು ಭಾತ್ಯಭಾವದಿಂದಿದ್ದು ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಬೆಳೆಸತಕ್ಕದ್ದು.

“ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಮಿತ್ರರು ಸಿಗುವುದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಅಸಂಭವ ಆದುದರಿಂದ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಜೀವಾತ್ಮಗಳಿರುತ್ತವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ಇಮರ್ಸನ್ನನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಲ್ಲ.

“ಏಕಾಂತವಾಸದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಹೊಂದುವವರು ಶ್ವಾಪದಗಳಂತೆ ಕ್ರೂರರಿರಬೇಕು; ಇಲ್ಲವೆ ಋಷಿಗಳಂತೆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾಗಿರಬೇಕು.”—

—ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್.

“ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನರರಾಕ್ಷಸರಾಗಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾಗಲಿ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊಲೆಸುಲಿಗೆಗಳಿಂದ ಉಪಜೀವಿಸುವವರು ನರರಾಕ್ಷಸರು. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಆನಂದವು ಕ್ಷಣಿಕವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ನರರಾಕ್ಷಸರಾಗಲಿ, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾಗಲಿ ಅತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರು. ಉಳಿದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಮಿತ್ರರ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಹಾರೈಸುತ್ತಾರೆ.”

—ಬೇಕನ್.

ನಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಮನೋರಥಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯು ಕೈಗೊಡುವಂತೆ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದೂ ಮಿತ್ರನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದುದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯಬಲಾನ್ವಿತರಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಸಹ ಮಿತ್ರರನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪದೇಶದಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ದುರ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿವರ್ತಿಸಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದೂ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯಕೊಟ್ಟು ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪಾರುಮಾಡುವುದೂ ಮಿತ್ರರ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಏನಾದರೂ ಘೋರ ಪ್ರಸಂಗ ಬದಗಿದಾಗ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಉಪಾಯವೇ ತೋಚದಹಾಗೆ ಆದಾಗ ಮಿತ್ರರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಮಗೆ ಧೈರ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು ; ಅವರ ಹಿತೋಪದೇಶದಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಚಿಂತೆಯು ಹಿಂಗುವುದು ; ಅವರ ನೆರವಿನಿಂದ ವಿಘ್ನಗಳೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗುವುವು. ಅವರ ಕೂಡ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ವಾದವಿವಾದ ಮಾಡಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಕಲ್ಪನಾತರಂಗಗಳು ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆದು ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಪದ್ಧತಿಯು ಸುಧಾರಿಸುವುದು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ದಿನ ಕುಳಿತು ಮನನಮಾಡಿದಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವು ಮಿತ್ರನ ಅರಗಳಿಗೆಯ ವಿವೇಚನದಿಂದ ಲಭಿಸಬಹುದು ಸ್ನೇಹಭಾವದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನೆಂಬುವುದು ನಾವು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಿತ್ರರ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ತಾನೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಗೆಳೆಯನು ಆತ್ಮದ ಪುತಿರೂಪವೆಂದು ಪ್ರಾಚೀನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ನಮಗೆ ಮಾಡಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಗೆಳೆಯರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಚರುಗಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪುತಿಯೊಬ್ಬನ ಆಯುರ್ಮರ್ಯಾದೆಯು ನಿಯಮಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮರಣದ ತರುವಾಯ ಯಾರಾದರೂ ವಹಿಸಿದರೆ ತಾವು ಈ ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮುಗಿಸಬಹುದೆಂದು ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾದವರಿಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು

ನೆರವೇರಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ಗೆಳೆಯರಲ್ಲದೆ ಯಾರು ಸಹಿಸುವರು? ನಾವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆದ್ದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವು. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರಿದ್ದರೆ ನಾವೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರುವುವು. ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಭಂಗಬಾರದಂತೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದ ಮಾತುಗಳೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದ ಕೆಲಸಗಳೂ ಎಷ್ಟಿರುವುವು? ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಸಾಧಿಸಿದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ (ಆತ್ಮಪಾರುಷವಂತೂ ಬತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ) ಆತಂಕವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ? ನಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯವರಲ್ಲಿ ಯಾಚನೆ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ ಸಮ್ಮಂದಾಗದು. ಅಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವರು. ಅನ್ನೋನ್ಯಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮರೆತು ವರ್ತಿಸುವುದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವು. ! ಪುತ್ರರ ಕೂಡ ಪಿತನಂತೆ, ಪತ್ನಿಯ ಕೂಡ ಪತಿಯಂತೆ, ಹಗೆಗಳ ಕೂಡ ಶತ್ರುವಿನಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಗೆಳೆಯನ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಮಿತ್ರರ ಕೂಡ ಒಣಹರಟೆಯನ್ನಾಗಲಿ ನಿರುಪಯುಕ್ತ ಏಷಯಗಳ ವಾದವನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಳಿಸಕೂಡದು; ಪರನಿಂದೆಯಂತೂ ಅತಿವರ್ಜ್ಯವು. " ಗೆಳೆಯರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಆನಂದ ಹೊಂದುವದಿದ್ದರೆ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನನಮಾಡಿ ಅವರಂತೆ ನಾವಾದರೂ ಸದ್ಗುಣಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಜನರ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆದರಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದಾಗುವ ಆನಂದವು ಮಿಗಿಲಾದುದು. "

—ಮಾರ್ಕಸ್ ಆರೇಲಿಯಸ್.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಕಠಿಣವಾದರೂ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿರುವುದು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಗೆಳೆಯರ ಬಾಹ್ಯಾಂಗಗಳ ಅರಿವು ಇರುವುದೇ ಹೊರತು ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಜ್ಞಾನವು ಅವರಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತೇವೋ ಅಷ್ಟೇ ಜಾಗೃತೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಭೂಷಣವು. ರಾಜಮಾರ್ಗವಲ್ಲದ ದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲೂ ಮುಳ್ಳೂ ಕಂಟಿಯೂ ಬೆಳೆದು ಅದರ ಗುರುತು ಸಹ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವಂತೆ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ನಾವು ಎರವಾಗಬಹುದು. ಈ ಹೊತ್ತು ಇವನ ಕೂಡ, ನಾಳೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಕೂಡ, ಎಂದು ಚಂಚಲಚಿತ್ತರಾಗಿ ಗೆಳೆತನವನ್ನು ಬಿಳಿಸಕೂಡದು.

ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತಾಗಲಿ, ಅವಮಾನವಾಗುವಂತಾಗಲಿ ವರ್ತಿಸಕೂಡದು. (ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅವರ ಅವತಾರವು ಮುಗಿಯುವ ವರೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ.) “ಮೃತಮಿತ್ರರ ಸ್ಮಾರಕದ ಬಗ್ಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ.”

“ನಾವು ತೀರಿಕೊಂಡ ಗೆಳೆಯನ ಚಿತೆಯ ಹತ್ತರ ನಿಂತು ಅಗಲಿ ಹೋದ ಮಿತ್ರನ ಸಹವಾಸ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದು ಎಷ್ಟು ದುಃಖ ಸಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಒಮ್ಮೆ ನಿಂತುಹೋದ ಮಿತ್ರನ ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಅಶಕ್ಯವೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಮರೆಯಿಸುವಂತೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಸುಖ ಕೊಡುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲಂತೂ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಪರಿಯಾಗಿ ಮಿಡುಕಿದರೂ ಏನು ಉಪಯೋಗ ?”

—ರಸ್ಮಿನ್.

“ಮಿತ್ರನು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂತೆ, ದರಿದ್ರನಿದ್ದರೂ ಸಿರಿವಂತನಿದ್ದಂತೆ, ಅಶಕ್ತನಿದ್ದರೂ ಸಶಕ್ತನಿದ್ದಂತೆ, ಮೃತನಾಗಿದ್ದರೂ ಜೀವಂತನಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.”

—ಸಿಸಿರೊ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನ ಸತ್ಕಾಂಕ್ಷವು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಗೆ ಗೋಚರವಾಗದಿದ್ದರೂ ಸಿಸಿರೋನು ಹೇಳಿದ ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಅದರ ಮನ

ವರಿಕೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗದೆ ಇರದು. “ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರನಾದ ಸಿಪಿಯೋನು ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಜೀವದಿಂದಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನ ಸದ್ಗುಣ ಸೌಜನ್ಯ ಸುಜ್ಞಾನಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವುದರಿಂದ ಅವನು ಜೀವದಿಂದಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು. ಸಿಪಿಯೋನ ಸ್ನೇಹವು ಎಷ್ಟು ಅಮೌಲ್ಯವಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಗಳಿಸಿದ ಸನ್ಮಾನ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಅತಿಕ್ಷುಲ್ಲಕವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದೇನೆ.”

ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಮೋಹಿತಿ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಅರಿಸದೆ ಅವರ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ ಅವರು ನಿರಂತರ ನಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂತಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಅವರು ಇಹಲೋಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದರೂ ಅವರ ಸ್ನೇಹದ ಸ್ಮರಣೆಯು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಇರದು.

೬ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವೇಳೆಯ ಬೆಲೆಯು

ಕಾಲಃ ಕ್ಷಮೇಶು ಜಾಗತಿ ಕಾಲಿ ಹಿ ದುರತೀಕೃತಃ ।

ಕಾಲಃ ಸರ್ವೇಶು ಭೂತೇಶು ಚರತಯವಿಭೃತಃ ಸಮಃ ॥

—ಮಹಾಭಾರತ.

(ಎಲ್ಲರೂ ನಿಂದಿತರಾದರೂ ಕಾಲವು ಜಾಗೃತನಾಗಿರುವುದು ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು ಕಾಲವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೂಡ ಒಂದೇ ವಿಧದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.)

ಕಾಲಿ ನ ಯಾತೌ ವಯಮೇವ ಯಾತಾಃ ॥

—ಭಗವದ್ಗೀತೆ.

(ಕಾಲವು ಹೋಗಿಲ್ಲ; ನಾವೇ ಹೋಗಿಹೋದವು.)

ಎಲ್ಲ ಸುಖಸಾಧನಗಳ ಮಹತ್ವವು ವೇಳೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಯಿದೆ. ಮಿತ್ರ, ಗ್ರಂಥ, ಆರೋಗ್ಯ, ಪ್ರವಾಸ, ಗೃಹ ಮೊದಲಾದುವು ಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ವೇಳೆಯು ಬೇಕು. ಅದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಉಪಯೋಗವೇನು? ವೇಳೆಯೇ ಹಣವೆಂದು ಕೆಲವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವೇಳೆಯು ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ವೇಳೆಯು ಪ್ರಾಣವೆಂದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಗಾಧವಾದ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೇ ಹೊರತು ವೇಳೆಯು ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡರು.

“ ಮುಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಹೊತ್ತು ಉತ್ತಮ |

ಮುತ್ತುಹೋದರೆ ಮತ್ತೆ ಬಹುದು |

ಹೊತ್ತುಹೋದರೆ ಮತ್ತೆ ಬಾರದು ॥ ”

“ ವೇಳೆಯು ವ್ಯರ್ಥಹೋದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುವುದು ” ಎಂದು ಡ್ಯಾಂಟಿಯು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ

ಗಾಣದ ಎತ್ತಿನಂತೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರಬೇಕೆಂತಲ್ಲ. ವೇಳೆಯನ್ನು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕವಾದ ಆಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕುಟುಂಬದ ಜನರ ಸಮಾಗಮದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವರ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಯುವುದು ವೇಳೆಯ ಸದುಪಯೋಗವೇ ಸರಿ. ಆಟಗಳನ್ನಾಡುವುದರಿಂದ ಶರೀರವು ನೀರೋಗಿಯಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಬಲಪಡುತ್ತವೆ. ತಕ್ಕ ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಲವೂ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಅವಶ್ಯವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ಹೊತ್ತೇ ಸಾಲು ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೋಮಾರಿಗಳು ಗುಣಗುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಲು ಅಂತಹವರಿಗೆ ವೇಳೆಯ ಸದುಪಯೋಗವೇ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡು ಬರುವುದು. ನಾವು ಏನಾದರೊಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ವೇಳೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಉಳಿಸಬಹುದು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ವೇಳೆಯ ಕೊರತೆಯು ಎಂದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ವಿಶದವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ನಿರ್ವಿವಾದವು. ಆದಕಾರಣ ಅಂತಹ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ವೇಳೆಯನ್ನು ಸೋಮಾರಿತನದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯದಂತೆ ನಾವು ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕು.

“ವೇಳೆಯು ಕುದುರೆಯಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಡಿಗಳನ್ನು ನಡೆಯ ಬಲ್ಲುದು. ಅದು ಕೆಲವರ ಸಂಗಡ ಪೂರ್ಣವೇಗದಿಂದ, ಕೆಲವರ ಸಂಗಡ ಸಾಧಾ ಓಟದಿಂದ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಸಂಗಡ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ನಡಿಗೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ; ಉಳಿದವರ ಕೂಡ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಅಂಗ್ಲಕವಿ ಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ.

“ಕಾಲದ ಗಣನೆಯನ್ನು ತಾಸು ಘಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಮಾಡದೆ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಉಪಯೋಗದ ಮೇಲಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ತ್ರಿಜ್ಯಗಳು ಸರಿಯಿಲ್ಲದಂಥ ವರ್ತುಗಳವು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಭೂಮಿ ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗದು. ಅದರಂತೆ ಸತ್ಕಾರ್ಯ

ಗಳನ್ನು ಮಾಡದ ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವು” ಎಂದು ವಾಲರನೆಂಬ ಅಂಗ್ಲ ಕವಿಯು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೋವಾರಿಯಂಥ ದುಂದುಗಾರನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಿಲ್ಲ. ಹಣವನ್ನು ದುಂದುಗಾರನಾಗಿ ಹಾಳುಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಗಳಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ವೇಳೆಯು ತಿರುಗಿ ಎಂದೂ ಬಾರದು. ”

—ಜೆರೆಮಿ ಟೇಲರ್.

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महारिषुः । —भर्षहरि.

(ಅಲಸ್ಯವು ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಶತ್ರುವು.)
ಅಯುಷ್ಯದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು, ಜೀವಿಸಿದ ವರುಷಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತುಮಾಡದೆ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಬೋಧಿಸಿದ ಸದುಪದೇಶದಿಂದಲೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬೇಕು.

न तेन वृद्धो भवति येनास्य पतितं शिरः ।

यो वै युवाप्यथीयानस्तं देवाः स्थविरं विदुः ॥ —मनु

(ತಲೆಗೆ ಸರಗೊಡಲುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ವೃದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಚ್ಚಾಸಿಯು ಅಲ್ಪವಯಸ್ಕನಾದರೂ ವೃದ್ಧನೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.)

ವರುಷಸೂರ್ವಾಯುಷ್ಯವದರೂಳ | ಗಿರುಳುಕಳಿವೈವತ್ತು ಮಿಕ್ಕಾ |

ದ್ವರಲಿವಾರ್ಧಿಕಬಾಲ್ಯ ಕಾಮಾರದೊಳುಮೂವತ್ತು ||

ಇರದವೆಂದುದುಬಳಿಕ ಇಪ್ಪ | ತ್ತೊರುಷವದರೂಳಗಾದುದಂತಃ |

ಕರಣವೆನ್ನೊಳುತೋರರಕ್ಷಿಸುನಮ್ಮನವರತ ||

—ಭಕ್ತಿಸಾರ.

“ ನಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಅವಸ್ಥೆಗಳುಂಟಾದರೂ ನಮ್ಮ ಅಯುಷ್ಯದ ದಿವಸಗಳು ಕೈಬಿರಳಿನ ಮೇಲೆ ಎಣಿಸುವಷ್ಟು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವುವು ಇಷ್ಟು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಭಾಗವು ಆಹಾರ ನಿದ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ತಾಮಸೇಚ್ಛೆಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ಬೇಕು. ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ನಾವು ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಚ್ಚಾನಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಯ

ವೃತ್ತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಇಡೀ ಜನ್ಮದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಶುತುಲ್ಯವಾದ ವರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವರು. ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ವರ್ತನವು ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾದುದೂ ಸಾತ್ವಿಕವಾದುದೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯಕ್ರಮವು ಆನಂದಮಯವಾಗುವುದು. ಆದರೆ “ ಗತಾನುಗತಿಕೋಲೋಕಃ ” (ಮುಂದಿನವರಂತೆ ಹಿಂದಿನವರು) ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವದರಿಂದ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗದು. ನಶ್ವರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅರಗಳಿಗೆಯಾದರೂ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳುಂಟಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದವುಂಟಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವವನೇ ಧನ್ಯನು. ”

ಚೆಸ್ವರಫಿಲ್ಡನೆಂಬ ಆಂಗ್ಲಸರದಾರನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಕಾಲದ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ: “ ಸೋಮಾರಿತನದಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಸದ್ವರ್ತನಕ್ಕೂ ಭಾವಿಸುಖಕ್ಕೂ ಕುಂದುಬರುವುದು. ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಚಕ್ರಬಡ್ಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಎಂತಹ ಲಾಭವಾಗುವುದೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವು ವೇಳೆಯ ಸದುಪಯೋಗದಿಂದಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ. ”

“ ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಅಲಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಕೂಡದು. ವೇಳೆಯ ನಿಜವಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅರಿಗಳಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ ವ್ಯರ್ಥಕಳೆಯದಂತೆ ನಾವು ಎಚ್ಚರ ಪಡಬೇಕು. ”

यो हि कालो व्यतिक्रामेत्पुरुषं कालकांक्षिणं ।

दुर्लभः स पुनस्तेन का ल कर्मचिर्कांक्षिणः ॥ —महाभारत.

(ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಧಿಯು ದೊರೆತಾಗ ಅದನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗಗೊಟ್ಟರೆ ಅಂತಹ ಸಂಧಿಯು ಪುನಃ ದೊರಕುವುದು ಕಷ್ಟ.)

* “ವಾಸಗಾರರು ವಾಸಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಮಿಷವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ ಗಾಣಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲುವಂತೆ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಮೋಹಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಲೆಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸೋಮಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಈ ಮೋಹಪಾಶಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸರಜನ್ನುಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹಿಗಳಂತೆ ನಡೆಯುವರು. ”

‡ “ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಯ ಆಯುಷ್ಯವು ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರೊಳಗೆ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಅದು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಾಳು ಹಾಕದಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಅದು ಬೀಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಲೇ ಸವೆದು ಹೋಗುವುದು. ” ಅದರಂತೆ ಸೋಮಾರಿಯು ಆಯುಷ್ಯವಾದರೂ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಸವೆದು ಹೋಗುವುದು.

ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತಾನೆ; ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ದುಃಖಗಳು ಒದಗುವವೆಂದು ತಿಳಿದು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಚಿಂತೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರೆಂದು ಲೂಥರನೆಂಬ ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

नामयुग्मस्यो श्रुः कृत्वायं नावनीति ।

—भर्तृहरि.

(ಉದ್ಯೋಗವಂತಹ ಅಪ್ತನಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಕೇಡಿಲ್ಲ.)

‡ “ಮೂಢಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ, ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಕಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಹೂಗಳ ಚಿತ್ರನಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಣ್ಣಗಳು ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುವು; ಹಣ್ಣುಕಾಯಿಗಳ ಸ್ವಾದವಾದರೂ ಸರಸವಾಗಿರುವುದು; ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಬೆಳೆಯುವ ಹುಲ್ಲು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಚ್ಚ ರತ್ನದ ನೆಲಗಟ್ಟಿನಂತೆ ಒಪ್ಪುವುದು. ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ನಿಮಗಾದರೂ ವಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾವರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ ? ”

येन शुद्धीकृता हंसाः शुकाश्च हरितीकृताः ।

मयूराश्चित्रिता यन स ते वृत्तिं विधास्यति ॥ —द्वितीयदेश.

(ಎಲೋ ಮನುಷ್ಯರೇ, ಹಂಸಗಳಿಗೆ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ, ಗಿಳಿಗಳಿಗೆ ಹಸುರುಬಣ್ಣವನ್ನೂ, ಸವಿಲುಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ ದೇವರು ನಿನ್ನ ಚರಿತಾರ್ಥವು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವನು.)

ಆದರೂ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡದೆ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಏನೂ ದೊರಕದು. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಗಿಡಗಂಟಿಗಳು ಸಹ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ನಡೆಸಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಯೇಳೆ ಗಿನ ಪೋಷಕ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸಿಗುವ ಬಗೆಯೇನು? ಅವುಗಳಿಗೂ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಮೈಲಕ್ಷ್ಯವುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಗಿಡಗಂಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿರುವುವು.

ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಪಕ್ಕಗಳಿರುವುವು. ಅದು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮನುಷ್ಯರ ವರ್ತನಕ್ರಮದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಸುರುತ್ತದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ವಿಚ್ಛಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಹಿಂತಿರುಗದು, ಮತ್ತು ವೇಗವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡದು. ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿದ ಗಳಿಗೆಗಳ ಲೆಕ್ಕವು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಬಹಳ ಜನರು ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ವೇಳೆಯ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾಲವು ಓಡುತ್ತದೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸುಳ್ಳು; ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಲು ನಾವೇ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುವುದರಿಂದ ಅದು ಓಡಿದಂತೆ ನಮಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. “ಇಷ್ಟು ಕಾಲವನ್ನು ನಾನು ವ್ಯರ್ಥ ಕಳೆದೆನು. ಅದರ ಫಲಭೋಗವನ್ನು ಈಗ ಉಣ್ಣಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಅಂಗ್ಲ ಭೂಮಿಪನಾದ ೨ನೆಯ ರಿಚರ್ಡ್‌ನು ಅಂದ ಮಾತುಗಳು ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾಗಿರುವುವು.

ಸ್ತೀ “ಯಾವನಿಗೆ ವೇಳೆಯ ಸದುಪಯೋಗವು ಗೊತ್ತಿರುವುದೋ ಅವನು ಸತ್ಸಹವಾಸವನ್ನೂ ಸತ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವನು ; ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವನು ದುಃಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದು ಹಾನಿಗೆ ಈಡಾಗುವನು. ಇಲ್ಲವೆ ದುಷ್ಟರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕು ತೊಳಲಾಡುವನು.”

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರು ೭೦ ವರುಷಗಳ ಪರಿಗೆ ಬಾಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಊಟ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ನಿದ್ರೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲವು ಅವರ ವಶಕ್ಕೆ ಉಳಿಯುವುದು !

ಕಾಲವನ್ನು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗೂ ಪರರಿಗೂ ಹಿತವಾಗುವುದು. ಆದರೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತಹ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ

“ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಕೆಲವೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಎರಡನೆಯವರು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಕೆಲವೊಂದು ಕಳವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೊಂದು ಕೈ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು ” ಎಂದು ಸೆನೆಕಾ ಎಂಬ ತತ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾಲವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೋದರೂ ಅದು ತಿರುಗಿ ಬಾರದು. ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆದು ನಾವು ಸುಖಕ್ಕೆ ಎರವಾಗುತ್ತೇವೆ. ವಿಚಾರದಿಂದ ನಡೆದರೆ ದೈವಿಕ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಹ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅಪರಾಧಗಳಿಂದಂಟಾದ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ಸಾರಾಗುವುದು ತೀರ ಅಸಂಭವವು.

रोगक्षीकपरीताश्चनव्यसनानि च ।

आरोग्यपराधवृक्षाणां कलाप्येतानि देहिनाम् ॥ —हितोपदेश.

ರೋಗ, ಶೋಕ, ಪರಿತಾಪ, ಬಂಧನ, ವ್ಯಸನ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ನಾವು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳೆಂಬ ವೃಕ್ಷಗಳ ಫಲಗಳು.

“ ಸ್ವಿತ್ಸರ್ಲಂಡ ದೇಶದ ಮನೋಹರವಾದ ಸರೋವರಗಳನ್ನು ನಾನು (ಲಾರ್ಡ್ ಎವ್ಲೆಬರಿ) ನೋಡ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಎದ್ವಾಂಸನನ್ನು

ಸ್ತೀ ಚೆರೆಮಿ ಬೇಲರ್

ಕಂಡೆನು. ಅವನ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಪನ್ನವು ೧೦೦ ಪೌಂಡುಗಳಿದ್ದರೂ ಅವನು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಹೊಸ ಶೋಧದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಪನ್ನವು ಈ ಎಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಾಲಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ನೀವು ಏನಾದರೂ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕಾಲವು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದನು; ಮತ್ತು ಒಂದು ಅರೆಗಳಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು.” ಇಂಥ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರು ಮಾಡಿದರೂ ದೇಶೋನ್ನತಿಯಾಗುವುದು ನಿಜ.

ದೇವರು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ರಾಜಧಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಒದಗುತ್ತವೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದರೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಸಾಧುಸಂತರೂ, ಕುಶಲರಾದ ಚಿತ್ರಕಾರರೂ ತಮ್ಮ ವರ್ತನದಿಂದಲೂ, ಭಾಷಣದಿಂದಲೂ, ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಜನರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಾವು ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮುಂಬೈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳೂ, ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳೂ, ವುಸ್ತುಕಾಲಯಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಏಕ್ಲೋರಿಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಲತೆಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ತೃಣಗಳೂ ಇರುವುವು. ಅಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ವರ್ಣದ ಸರೀಸೃಪಗಳೂ ಇರುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಧಾನ್ಯಗಳೂ ಖನಿಜಗಳೂ ಸಿಂಪು ಶಂಖ, ಹವಳ ಮೊದಲಾದ ಸಮುದ್ರಜಗಳೂ ಸ್ಫಟಿಕದ ಕವಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವುವು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರಗಳೂ, ಮದ್ದು

ದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾದಿಟ್ಟ ಅಪರೂಪವಾದ ಕೀಟಕ ಗಳೂ, ಜಲಚರಗಳೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುವು. ಅದರಿಂತೆ ಏಸಿಯಾಖಂಡದ ಜ್ಞಾನವರ್ಧಕ ಸಂಘದ (Royal Asiatic Society) ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ, ದುರ್ಮಿಲವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ, ಶೋಧಕರು ಬರೆದ ನಿಬಂಧಗಳ ಮೂಲಪ್ರತಿಗಳೂ ಇರುವುವು. ಚಿತ್ರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಿತ್ರಕಾರರು ತೆಗೆದ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿದ ಮನೋರಂಜನದ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ಸಾಧನಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ವೇಳೆಯನ್ನು ವೃಥಾ ಕಳೆಯದೆ ಅದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತನಗೆ ಒದಗುವ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಉದಾಸೀನನಾಗಬಾರದು. ಆದರೂ ಅನೇಕರು ಉದಾಸೀನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾದರು. ಅದು ಅವರ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾದುದರಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸುಖಹೊಂದರು; ಆದರೂ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಮನಶ್ಚಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.

* “ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ! ನೀವು ಯಾಕೆ ಇಷ್ಟು ದುಃಖಗಳಾಗುತ್ತೀರಿ? ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಮನೋಹರರೂಪವೂ, ಸುಂದರವಾದ ಬಣ್ಣವೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ಉಂಟಾದವೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೋ? ನಿಮಗೆ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಆನಂದದಿಂದ ಹಾರಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಪೃಥ್ವಿ, ಅಪ್, ತೇಜಸ್, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳೆಂಬ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿದೇವತೆಯು ನಿಮಗೆ ಮನೋರಂಜನ ವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಶೋಭೆಗಳನ್ನೂ, ಮೈಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವಳು ಮತ್ತು ಅವಳ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಿಮಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವಾಗುವುದು. ”

೭ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪ್ರವಾಸಸುಖ

ಯಸ್ತು ಸಂಚರತೇ ದೇಶಾನ್..... ।
ತಸ್ಯ ವಿस्तಾರಿತಾ ಬುದ್ಧಿಸ್ತೈಲಕ್ಷಿದ್ವಿರವಾಂಭಸಿ ॥
ತೀರ್ಥಾನಾಮವಲೋಕನಂ ಪರಿಚಯಃ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಸ್ತಾರ್ಜನಂ ।
ನಾನಾಶ್ರಯೇನಿರೀಕ್ಷಣಂ ಚತುರತಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾಗಿರಃ ।
एते संति गुणाः प्रवासविषये..... ॥

—ಸುಭಾಷಿತ

[ಎಣ್ಣೆಯ ಹನಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಸರಿಸುವಂತೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂಚಾರಮಾಡುವವನ ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಸ್ತೃತವಾಗುತ್ತದೆ. ತೀರ್ಥಗಳ ದರ್ಶನವು, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ (ಜನರ) ಪರಿಚಯವು, ಸಂಪತ್ತಿನ ಗಳಿಕೆಯು, ಅಶ್ವರ್ಯಕಾರಕ ವಸ್ತುಗಳ ನೀರಿಕ್ಷಣವು, ಬುದ್ಧಿ ಕಾಶಲ್ಯವು, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಭಾಷಣವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಪ್ರವಾಸದಿಂದಾಗುವ ಲಾಭಗಳು.]

ಪ್ರವಾಸವು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾದಷ್ಟು ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸವು ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸವಾದುದರಿಂದ ಭರ್ತ್ಯಹರಿಯು ' किं सुखं अप्रवासगमनं ' ಸುಖವು ಯಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲ ಈಗ ಬದಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಜನರಂತೆ ಕಾಲು ನಡೆಗಿಯಿಂದ ಹೋಗಬೇಕು. ಲೋಹಮಾರ್ಗಗಳಾದಂದಿನಿಂದ ಉಗಿ ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು ಹೋಗುವುದೇ ಪ್ರವಾಸವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಏನೂ ನೋಡುವುದಾಗದು. ಈ ದೋಷವು ಲೋಹ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದಂಟಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಜೀವನ ಕಲಹವು ಕಠಿಣವಾದುದರಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲವು ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ

ಪೂರ್ವಜರು ಎಂದೂ ನೋಡದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ದೇಶಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಅಲ್ಪಾಯಾಸದಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವೆಚ್ಚದಿಂದಲೂ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳೂ, ಭವ್ಯವಾದ ಪರ್ವತಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ, ದೇವಾಲಯಗಳೂ, ಕೋಟಿಕೊತ್ತಳಗಳೂ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಬಹುದು.

ವೇಳೆಯೂ ಸಂಪತ್ತು ಉಳ್ಳವರು ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ನೋಡಿದ ದೇಶವು ತಮ್ಮದೇ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

* “ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ತರುಣರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಅನುಭವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ತರುಣಜನರು ವಯೋವೃದ್ಧರಾದ ಅನುಭವಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೂಡ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವ ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ದರ್ಶನೀಯ ವಸ್ತುಗಳಾವುವು, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಜನರು ಯಾರು, ಅಲ್ಲಿಯ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಾದಿಗಳಾವುವೆಂಬುದು ತರುಣಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಕುರುಡರಂತೆ ಹೋದಂತಾಗುವುದು. ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರತಿದಿನದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು “ದಿನವಹಿ” ಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.”

ಎರಡನೆಯ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೋಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳಾವುವೆಂದರೆ:—
ರಾಯಭಾರಿಗಳ ಸ್ವಾಗತದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನೆರೆಯಿಸಿದ ರಾಜಸಭೆ, ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆಗಳು ನಡೆದ ನ್ಯಾಯಸಭೆ, ಧರ್ಮಸಭೆ, ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಮಠ, ದೇವಾಲಯ, ಶಿಲಾಲೇಖ, ತಾಮ್ರಪಟ, ಕೋಟಿಕೊತ್ತಳ, ಬಂದರ, ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಶಿಕ್ಷಣಾಲಯ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರಾಜೋದ್ಯಾನ, ಶಸ್ತ್ರಗೃಹ, ಮದ್ದುಗುಂಡಿನ ಸಂಗ್ರಹ, ದೊಡ್ಡ ಪಣ್ಯಶಾಲೆ, ಉಚ್ಚಪ್ರತಿಯ ನಾಟಕ ಗೃಹ, ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟ ಗೃಹ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು.

ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ಒಂದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಇರಕೂಡದು. ಇರಬೇಕಾದರೂ ಒಂದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿರಕೂಡದು. ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಸಂಗಡ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಆ ದೇಶದ ಅನುಭವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

“ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಮರೆಯ ಕೂಡದು. ಅಲ್ಲಿಯ ಗುರುತಿನ ಜನರಿಗೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪರಿಚಯ ವನ್ನು ಕಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಸ್ವದೇಶದ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರದೇಶದ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಅನುಕರಿಸಕೂಡದು. ”

ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಹು ಜನರು ಪ್ರವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇಕನ್ನನು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗುವವನು, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಲಭಿಸಬಹುದು.

ನಾವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳ ನಿಜವಾದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಓದಿದರೂ ಅವುಗಳ ಚಿತ್ರ ನಕಾಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಆ ವಸ್ತುಗಳ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ವರ್ಣನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಚಿತ್ರದಿಂದ ಅವುಗಳ ಆಕಾರವೂ ಬಣ್ಣವೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುವು. ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಚಿತ್ರ ಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಆ ವಸ್ತುಗಳ ಭವ್ಯಸ್ವರೂಪದ, ಸುಂದರವಾದ ನೋಟದ ಇಲ್ಲವೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೆತ್ತಿಗೆಯ ಕೆಲಸದ ನಿಜವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಮಗಾಗದು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುವುದರಿಂದ ನಿರ್ದೇಶವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೇವಕಳೆಯುಂಟಾದಂತಾಗುವುದು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ವರ್ತಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುವು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ರಣಾಂಗಣವನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ

ಕೌರವಪಾಂಡವರ ತುಮುಲ ಯುದ್ಧವೂ, ಬಾಬರನ ಜಯವೂ, ಅಕಬರನ ಶೌರ್ಯವೂ, ಮರಾಟರ ಖೇದಜನಕವಾದ ಅಪಜಯವೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುವು. ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಯಮುನೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ಸುಂದರವಾದ ತಾಜಮಹಾಲಿನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತರೆ ಶಹಾಜಹಾನ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೀತಿಯು ಮಮತಾಜಮಹಾಲ ಎಂಬ ಬೇಗಮ್ಮಳ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಪುಣೆಯ ಸವೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಹಗಡದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಏರುವಾಗ ತಾನಾಜಿ ಮಾಲಸುರೆಯ ಶೌರ್ಯವೂ, ಧೈರ್ಯವೂ, ಸಾಹಸವೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯೂ ನೆನಪಾಗಿ ರೋಮಾಂಚಗಳೇಳದೆ ಇರುವು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಬರಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಧ್ಯಂತ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಕಠಿಣವಾದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೋ ರಂಜನೆಯಾಗದೆ ಇರದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಟೆಂಡಲನು ಬರೆದ ಆಲ್ಬನ್ಸ್ ಪರ್ವತದ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಮನೋರಂಜನೆ ಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ?

“ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಲ್ಬನ್ಸ್ ಪರ್ವತದ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಲಾಂಕ್, ಕಾಂಬಿನ ಮೊದಲಾದ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಶಿಖರಗಳ ಕಡೆಗೂ ಸಾವಿರಾರು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಶಿಖರಗಳ ಕಡೆಗೂ ನೋಡಲು ಅವು ಅದೇ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ವೆಂಬದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು ; ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದವನು ಆರಿರಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಗ್ನನಾದೆನು. ಈ ಪುಶ್ಪಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವು ಕೂಡಲೆ ದೊರೆಯಿತು. ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮಂತನೂ, ಸದಾತರುಣನೂ, ಅನೇಕ ವಿಶ್ವಗಳ ಚಾಲಕನೂ, ಆದ ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನೇ ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕಾರಣನೆಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡೆನು. ಅವನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ನೀರೂ ನೆಲವೂ ಉಂಟಾಗಿವೆ, ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಿಸುವಂತಹ ಭೂಕಂಪಗಳ ಕಾರಣನೂ ಅವನೇ.”

ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗುವಂತೆ ತಡಸಲು ಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಾದರೂ ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗದೆ ಇರದು. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಡಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗಿರಿಸಪ್ಪೆಯ ತಡಸಲನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸೃಷ್ಟಿದೇವತೆಯ ಅಗಾಧಲೀಲೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ “ ಶರಾವತೀ ನದಿಯು ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯೊಳಗಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ಕಡಿದಾದ ಭಾಗದ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಂದರೆ ಪ್ರವಾಹವು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವ ಸ್ಥಳದ ಹಿಂಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯ ಒಡಲು ೨೩೦ ಫೂಟು ಅಗಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರವಾಹ ದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಡಸಲುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ತಡಸಲು ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದು. ಇದು ೮೩೦ ಫೂಟು ಎತ್ತರದ ಮೇಲಿಂದ ಆಧಾರ ತಪ್ಪಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊಳ್ಳದೊಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಇಳಿಜಾರಾದ ಸಂಕುಚಿತ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಒಂದು ಗವಿಯೊಳಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹಾಯ್ದಂತಹ ನಾಲಗೆಗಲ್ಲಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಬಾಣಗಳಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಬಾಣದ ತಡಸಲು ಎನ್ನುವರು. ಮತ್ತೊಂದು ಬಹಳ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡದೆ ನೊರೆದುಂಬಿ ಇಳಿಜಾರಾದ ಗುಡ್ಡದ ಓರೆಗುಂಟ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾ ತಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಇದು ಮೇಲಿನಿಂದ ತಳತನಕ ಮಿಂಚು ವಂತಹ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತೆರೆಗಳು ಪಸರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಗೌರವನಿತಾ (ಬಿಳಿಯ ಹೆಂಗಸು) ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸರಳುಗಳ ತುಸಾರಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಧೂಮ್ರ ರಾಶಿಗಳು ಕೊಳ್ಳದೊಳಗಿಂದ ಹೊಗೆಯಂತೆ ಎಕಪುಕಾರವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೂ ಸಂಜೆಗೂ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಬಿದ್ದು ತರತರದ ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಇಂದ್ರಧನುಷ್ಯಗಳು ಬಹು ಮನೋಹರ ವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ”

ನದಿಯ ಭವ್ಯಸ್ವರೂಪವು ಇಂತಹ ತಡಸಲುಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೂ ಅದರ ಪ್ರವಾಹವು ಉಗಮಸ್ಥಾನದಿಂದ ಮುಖದ ವರೆಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಳಗಿಂದ ಹರಿದು ಹೋಗಿದೆಯೆಂಬುದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಉಪನದಿಗಳೂ ಹಳ್ಳಗಳೂ ಕೂಡುತ್ತವೆಂಬುದೂ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆಂಬುದೂ ಸ್ವತಃ ನೋಡತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರವಾಸಿಕರಾದ ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅನೇಕ ಮನೋಹರವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಸಿಮಾಂಡ್ಸನೆಂಬ ಪ್ರವಾಸಿಯು ಭೂಮಧ್ಯ ಸಮುದ್ರದ ರಮ್ಯವಾದ ದಂಡೆಗಳ ಶೋಭೆಯನ್ನೂ, ಅದರ ಉತ್ತರಕ್ಕೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೂ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಳಗಿನ ಸ್ವರೂಪ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನು ಇದರಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

“ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ದಟ್ಟವಾದ ಅಡವಿಗಳೂ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಕಾಲುದಾರಿಗಳೂ ಇರುವುವು. ಈ ದಾರಿಗಳಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ದನಗಳೂ, ಹಸುರಾದ ಹುಲ್ಲುಗದ್ದೆಗಳೂ ಇರುವುವು. ಗಿಡದ ಶೋಭುಗಳು ದಟ್ಟಾಗಿ ಬಹು ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಸೃಷ್ಟಿದೇವತೆಯ ಆಶ್ರಮಗಳಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಲಿವ್ವೆ ಗಿಡಗಳ ಎಲೆ ಬೊಂಗೆಗಳ ನಡುವಿನ ಪಳಕುಗಳೊಳಗಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವೂ, ನಿರಭ್ರವಾದ ನೀಲವರ್ಣದ ಆಕಾಶವೂ, ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ವನಪ್ರದೇಶದ ವಿಧ ವಿಧದ ಬಣ್ಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಬಾಲಸೂರ್ಯನು ಮೂಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಮುದ್ರದ ತರಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಳವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂದೋತ್ಸಾಹಗಳ ಮಳೆಗರೆದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ದೃಷ್ಟಿ ದೇವತೆಯ ಕೂಡ ಸಮುದ್ರದ ತರಂಗಗಳೂ, ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳ ಶಾಖೆಗಳೂ, ಅಟವಾಡಿ ನಲಿದಾಡುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಗ್ಗುದಿನ್ನೆಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ದಟ್ಟಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಅಲಿವ್ವೆ ಗಿಡಗಳ ಎಲೆಗಳು ತುದಿಗೆ ಚೂಪಾಗಿ ಸಣ್ಣವಿರುತ್ತವೆ. ಬೊಂಗೆ

ಗಳಾದರೂ ದಟ್ಟಾಗಿರದೆ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಡ್ಡಗಳೂ, ದಾರಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಅಧಿದೇವತೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಅವರು ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ದೇವದಾರು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ದಂಡೆಗುಂಟೆ ಬೆಳೆದ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಳೆಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಗಳೂ, ಗುಲಾಬಿ ಹೂವಿನ ಗಿಡಗಳೂ ತುಂಬಿರುವುವು. ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸುವಾಸನೆಯ ಪುಷ್ಪಗಳುಳ್ಳ ಅನೇಕ ತರದ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಹಬ್ಬಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ಲತೆಗಳು ಗಿಡಗಳ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಲಿಂಗನವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ದಟ್ಟವಾದ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರಾಕ್ಷೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳು ದ್ರಾಕ್ಷೆಯ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಗ್ಗಿರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅವುಗಳ ನೇಲೆ ಕುಳಿತು ದ್ರಾಕ್ಷಾಫಲದ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸುಂದರವಾದ ವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಮನೋಹರ ಧ್ವನಿಗಳು ಕೇಳಬರುತ್ತವೆ. ಭ್ರಮರಗಳ ಗುಂಚಾರವೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮಂಜುಳ ಗಾನವೂ, ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಕಿಲಕಿಲವೂ, ಮಂದ ವಾಗಿ ಪುನಃಸುತ್ತಿರುವ ಹಳ್ಳಗಳ ಜುಳುಜುಳು ಸಪ್ಪಳವೂ, ಗಾಳಿಯ ಪುವಾಹದಿಂದುಂಟಾಗುವ “ಸುಳ” ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ ಆನಂದ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯೂ ಸಮುದ್ರವೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲೆ ಏರಿದ ಹಾಗೆ ಸಮುದ್ರದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನಡುಗಡ್ಡೆಗಳೂ, ಹಡಗುಗಳ ಬಿಳಿಯ ನಿಶಾನಿಗಳೂ, ವಿಸ್ತಾರ ವಾದ ಜಲಸಂಚಯಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಒತ್ತು ಸುತ್ತಲೂ ಆಲಿವ್ವ ಗಿಡಗಳ ಚೌಕಟ್ಟುಳ್ಳ ಕೈಗನ್ನಡಿ ಯಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ”

ಉಷ್ಣಕಟಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಶೋಭೆಯಾದರೂ ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು.

“ ಕತ್ತಲೆಯು ಬಯಲಾಗಿ ಕ್ಷಿತಿಜದ ಮೇಲೆ ಅರುಣೋದಯದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕಾಣಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಂದವಾದ “ ಕಿಲಕಿಲ ” ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಬರುತ್ತದೆ. ಇದಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು ಎಚ್ಚರಾಗಿ ಕೂಗಾಡಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಹೋಗಿ ಅರೆಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮಂಜಿನ ಹನಿಗಳು ಮುತ್ತುರತ್ನಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯಹತ್ತುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಬಂಗಾರದಂಥ ಪ್ರಕಾಶವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಪಸರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಮಗಾದ ಅನಂದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಚಿತ್ರಕಾರರಾಗಲಿ ಕವಿಗಳಾಗಲಿ ಇಂಥ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ಯಥಾಸ್ಥಿತ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು.”

ಇದರಂತಹ ಮನೋಹರವಾದ ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಇದರಡಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ವರ್ಣನೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಾದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಅನಂದದ ದಿವಸಗಳ ನೆನಪು ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ * “ ಹೈನಿಸ, ಜಿನೋಆ ಮೊದಲಾದ ಸುಂದರ ಸ್ಥಳಗಳ ಮನೋಹರವಾದ ರೂಪವು ಸ್ಮೃತಿಪಥಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪುತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಅನಂದವು ನಮಗೆ ಆಗುವುದು.”

ಶ್ರಮಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ದೊರೆತರೆ ಸುಖವಾಗುವುದು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲವು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಶ್ರಮಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ಬೇಸರಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗೃಹಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಗೃಹಸುಖವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಗೃಹ ಸುಖವು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಂತೆಯೂ ಪ್ರವಾಸವು ಶ್ರಮದಂತೆಯೂ ಇರುವುವು.

ಆನೆಯ ಅಭ್ಯಾಸ

ಗೃಹಸುಖ

ರೈಕೊಂಡ ಕೆಲಸವನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದಲೂ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ದೊರಕುವುದು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರವಾಸಮಾಡಿ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಯೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಬರುವುದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಮಾತಿಗೆ ಅನೇಕರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ “ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಕ ಪ್ರವಾಸಿಕನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಆನಂದವು ಮಿಗಿಲಾದುದೆಂದು” ಲೀಹಂಟ್ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕಾರನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ದೂರದೂರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಬಲಪರ್ಯಟಣೆ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಆನಂದವು ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜವು. ಆದರೂ ಕಪ್ತಾನ್ ಕುಕ್, ಮಂಗೋ ಪಾರ್ಕ್ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರವಾಸಿಕರ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಸಮಾಜಪದ್ಧತಿ, ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಚ್ಛಾನವು ನಮಗುಂಟಾಗುವುದು; ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸಮಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಋತುಗಳು ಬದಲಾಗುವುದರಿಂದ ನಾವಿದ್ದ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಸೃಷ್ಟಿವೈಭವವು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಚಿಗುರು, ಎಲೆ, ಹೂಗಳು ಬಿಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಹಳ್ಳಗಳು ಮೇರೆದಿವು.

ಫರಿಯುವುದರಿಂದಲೂ, ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಗಿಡಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ಶೋಭೆಯಿಂದಲೂ, ಹಚ್ಚಗೆ ಹಸುರುಮುರಿಯುವ ಹುಲ್ಲುಗದ್ದೆಗಳಿಂದಲೂ, ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬೆಳೆಯಿಂದಲೂ, ಸೃಷ್ಟಿದೇವತೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಸೌಂದರ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಆಕಾಶದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಾದರೂ ಆನಂದವಾಗುವುದು. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದ ಶೋಭೆಯು ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಜೀವಿಗಳಿಂದಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವಾಗುವುದು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ಗ್ರಹಗಳೂ ಸಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುದರಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು.

ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ! “ಮೊದಲು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣವು ಹೊಳೆಯಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವಂತಹ ಪ್ರಕಾಶವು ಕ್ಷಿತಿಬದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಹತ್ತುವುದು. ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಅರ್ಧಮರ್ಧಮೂಡಿತೆನ್ನುವಷ್ಟು ರೋಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣಬಿಂಬವೇ ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು: ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಸಫಲವಾಗದು.”

ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಕಾಲವು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದು. ರಸ್ತೆನ್ನನು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ ಆಕಾಶದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಆಕಾಶವೆಲ್ಲ ಕರಗಿ ನೀರಾದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ದಾವಾನಲದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನೀಲವರ್ಣದ ಮೋಡಗಳೆಲ್ಲ ಬಂಗಾರದ ತಗಡಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಕೆಂಪು, ಕಿತ್ತಳೆ, ಹಳದಿ, ಹಸುರು, ನೀಲಿ ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗು

ತ್ತದೆ.” ಆಕಾಶದ ಶೋಭೆಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೋದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ದೇವರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವು ಒಂದಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮನೋರಂಜನವೂ ಬೋಧವೂ ಆಗ ಬೇಕೆಂದು ದೇವರ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದು ನಾವು ಅದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳು ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮನೋರಂಜನೆಗಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮಹತ್ವವಾದ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕ ವಾಗಿರುವುವು. ಆದರೆ ಆಕಾಶದ ಮಾತು ಬೇರೆ ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಆಕಾಶದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ನೋಟಗಳೂ, ಚಿತ್ರಗಳೂ, ಆಕಾರಗಳೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕಾಶವು ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ರಾತ್ರಿಯಾದಕೂಡಲೆ ಬಾಗಿಲು ಕಿಡಿಕಿಗಳನ್ನು ಇಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಕೂಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನೂ, ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ “ಸೌದೆ” ಎಂಬ ಅಂಗ್ಲಕವಿಯ ಉದ್ಗಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಇರಲಾರೆವು. “ರಾತ್ರಿಯು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸುಖಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿದೆ. ಇಬ್ಬನಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಮೋಡಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಆಕಾಶದ ಶೋಭೆಯು ಮರೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನು ಪೂರ್ಣ ವೈಭವದಿಂದ ಶುಭ್ರವಾದ ನೀಲವರ್ಣದ ಆಕಾಶದೊಳಗಿಂದ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಅಹಹಾ! ರಜನಿಯು ಚಂದ್ರನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಶೋಭೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ! ಆದುದರಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಜನರು ವೂಜಿ ಸುತ್ತಿರುವರು.”

ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಲು ಗೃಹಸುಖವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಲಾರದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕುಟುಂಬದ ಜನರ ಕೂಡ ಹಿತದ ಸಲ್ಲಾಪಗಳನ್ನು ಆಡುವಂತಹ ಗೃಹಸ್ಥನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂತೋಷವು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಹ ದೊರಕದು. ಕುಟುಂಬದ ಜನರ ಶರೀರಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ವಾದರೂ ಪ್ರೇಮದ ಮೂಲಕ ಅವರ ಆತ್ಮವು ಒಂದೇ.

“ ಗೃಹಸುಖದ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆ. ಎಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸೂ, ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಪ್ರೇಮವೂ, ಅನ್ನೋನ್ಯಾಭಿಮಾನವೂ ಇರುತ್ತವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖಸಾಧನಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ”

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ನಿರ್ವಿವಾದವು ; ಆದರೆ ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ನೆನಪಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಿದ ಸ್ಥಳಗಳೂ, ತಿರು ಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಲಗಳೂ, ತೋಟಗಳೂ, ಅಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಟಗಳೂ, ಆಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳೂ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಂತಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗುವುದು.

ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲದೆ ಗೃಹಸುಖವು ಸಿಗಲಾರದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಕಾರರು ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲದೆ ಗೃಹವಾಗದು ; ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು ಅಡವಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

॥ ಶ್ಲೋಕ ॥ ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲದೆ ಗೃಹಸುಖವು ಸಿಗಲಾರದು.

॥ ಶ್ಲೋಕ ॥ ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲದೆ ಗೃಹವಾಗದು ; ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು ಅಡವಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಗೃಹಿಣಿಯಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಸಂಗ್ರಹವೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಹೂದೋಟವೂ ಇದ್ದರೆ ಅನುಪಮವಾದ ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಕಾವಲೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕಾರನು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಸತಿಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದವಳಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸುಭಾಷಿತ ಕಾರರು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿರುವರು.

ಸಾಧ್ವಿ ಶೀಲವತೀ ದಯಾವಸ್ತುಮತೀ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಲಜ್ಜಾವತೀ ।

ತನ್ವೀ ವ್ಯಾಜಪರಾಙ್‌ಮುಖಾ ಸ್ಮಿತವತೀ ಶ್ರುಂಗಾಪ್ರಿಯಾಲಿಪಿನೀ ॥

ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣವನ್ಮುಸಜನರತಾ ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಭಾರ್ಯಾ ಗೃಹೇ ।

ತಸ್ಯಾರ್ಥಾಗಮಕಾಮೋಕ್ಷಫಲದಾಃ ಕ್ವಂತ್ರಿತ ಪ್ರಾಣ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಃ ॥

(ಸಾಧ್ವಿಯೂ, ಶೀಲವಂತಳೂ, ದಯೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತಳೂ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ವಿನಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಲಾವಣ್ಯವತಿಯೂ, ಕಪಟ ರಹಿತಳೂ, ಸ್ತಿತವದನೆಯೂ, ಸವಿ ಮಾತಾಡುವವಳೂ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವವಳೂ, ಒಂಥು ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಆದರಿಸುವವಳೂ ಆದ ಗೃಹಿಣಿಯು ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಫಲಗಳನ್ನು ಲಭಿಸಿಕೊಡುವಳು.)

ಕಾಡುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಗೃಹಸುಖದ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಅಮೇರಿಕದ ಅಲ್ಗಾನ್‌ಕ್ವಿನ್ ಎಂಬ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಸರಿ ಯಾದ ಶಬ್ದವೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕಜನರು ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ದಾಸಿಯರಂತೆ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಸಹ ಎಷ್ಟೋ ಸುಧಾರಿಸಿದೆ ಇದ್ದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಗುಲಾಮರೆಂಬ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಸೆಂಟ್ರೆ ಸೊಸ್ವಾಮ್ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕಾರನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. “ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದ ಅರಿಷ್ಟವೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮೋಹವೂ, ಇಷ್ಟವಾದ ವಿಪ್ಲವವೂ, ಸ್ತ್ರಾಣಘಾತುಕ ಜಾಲವೂ, ಬಾಹ್ಯವು ಸುಂದರವಾದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟದ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಆಗಿರುವಳು.” ಆದರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಓದಿದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವಾಗದೆ ಇರದು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಿಜವೆಂದು ಕಂಡರೂ ಕಾಣಬಹುದು.

“ಯತ್ರ ನಾಕೇಂತು ಪೃತ್ಯಂತೇ ದಮಂತೇ ತತ್ರ ದೇವತಾಃ” ಎಂದು ನಮ್ಮ ಸ್ಮೃತಿಕಾರ ರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ

ನಮ್ಮ ಜನರೊಳಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಹ ಎಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿತ್ತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಧೂವರರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಾಗ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಸುಖವಾಗದೆ ಅವರು ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ವಿವಾಹಗಳು ಆಗದೆ ಇರುವುದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿತವು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಕಥೆಯುಂಟು. ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕುತಲಶಿಲ್ಪಿಗನು ಬೆಳ್ಳಿಬಂಗಾರಗಳಿಂದ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರಸನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅರಸನು ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಆಲಿಂಗನ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಮಂಜಿನಂತೆ ತಣ್ಣಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಚಳಿ ಬಂದಂತೆ ಆಯಿತು. ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ದಂಪತಿಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ. ಇಂತಹವರಿಗೆ ಗೃಹಸುಖವೆಲ್ಲಿ ?

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಜಗಳಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಸಿಟ್ಟಿನಭರದಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗೃಹಸುಖವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಕುಟುಂಬದ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕ್ಷಮಾಗುಣವಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ತಾಪಗಳಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಗೃಹಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಇಂತಹ ಕ್ಷಮಾಗುಣವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾದರೂ ದೊರಕಿಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ಸಂಸಾರದ ಯಾತನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಕಟಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸು ನೈಗ್ರವಾದಾಗ ಸುಖಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನವೇ ಗೃಹವು. ಅದುದರಿಂದ ಗೃಹಸುಖವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಒಣ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಯತ್ನಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಯ ಹೊರಗಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ದ್ವೇಷಗಳಾದರೂ ಕುಟುಂಬದ ಜನರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗಿ ನಮಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದು ನಿಜವು.

೯ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ

अनेकसंशयोच्छेदि परोक्षार्थस्य दर्शकम् ।

सर्वस्य लोचनं शानं यस्य नास्ति एव सः ॥ —सुभाषित.

(ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸಂಶಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿವಾರಿಸುವುದು, ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸುವುದು. ಮತ್ತು ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಇರುವುದು. ಅದುವರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸದವರು ಕುರುಡರೇ ಸರಿ.)

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇದ್ದವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರಯಾತ್ರೆಯು ಎಷ್ಟು ಸುಖಾವಹವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗದು. ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವು ರುಕ್ಕುವೂ ಕಠಿಣವೂ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಬಹುಜನರ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಂಟು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಮನೋರಂಜಕವಾಗಿಯೂ ಸುಖೋದವಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನರಾದವರು ಸಿದ್ಧವುರುಷರೆಂದು ಎಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳೂ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ರುಕ್ಕುವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಾಗಲೂ ಅವು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ದೂರವಾಗುವುವು. ಭೂತಪಿಶಾಚಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಮಾಟಜೇಟಕಗಳ ಭಯವೂ ಅಶಿಕ್ಷಿತರಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಬರುವುವು. ಭೂಗೋಲ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ನದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣಗಳು ತಿಳಿದು ನಮಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕರ್ತೃತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೌತುಕವುಂಟಾಗುವುದು.

ವನಸ್ಪತಿಶಾಸ್ತ್ರವು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ರುಕ್ಕುವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ತಪ್ಪು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಸಹ

ಎಲೆ ಹೂ-ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು. ಇನ್ನು ಅವುಗಳ ಘಟಕಾವಯವಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳೂ ಅವುಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಆನಂದವು ಮಿಗಿಲಾದುದೆಂದು ಯಾರು ಅನ್ನಲಾರರು? ವನಸ್ಪತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಎಲೆಗಿಡಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೋರಂಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು.

ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದವನಿಗೆ ಉಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರುವುವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದು. ಜ್ಯೋತಿಷಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಧೂಮಕೇತು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿ ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದ ಅವುಗಳ ಅಂತರವು ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಮತ್ತು ಅವು ಅದೇ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಯಗಳು ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಇತ್ತೀತ್ತಲಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಬದಲು ಜನರು ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನೋರಂಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ಮೃಗಯಾವಿನೋದಕ್ಕೆ ಜನರು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ವನ್ಯಪಶುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು * ಮ್ಯಾಮಥ, ಗಂಡಕ ಮೊದಲಾದ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ೨೦ ವರುಷಗಳಾಚೆಗೆ ಬ್ರಿಟಿಶ ಜನರು ಕಾಡಾಕಳುಗಳ, ಚಿಗರೆಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ತೋಳಗಳ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಅವರು ನರಿ, ಮೊಲ, ಗಿಡಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವಾದರೂ ವರುಷಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಮಂತರೆಲ್ಲ ಈ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪಶುಪಕ್ಷಿ

* ಅನೇಯಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಯು.

ಕೀಟಕಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಉಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರವಾದರೂ ಮನೋರಂಜಕ ವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೂ, ವೃದ್ಧಿಗೂ ಅವಶ್ಯವಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಜವಾದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರಚನಾ ಮೈಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನೂ ಕಂಡು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಪಡುವರು. ಅತಿಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಇರಿವೆಯಂತಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಹ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅದೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ನಿರೀಕ್ಷಣದ ಫಲವು.

ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. “ಮನುಷ್ಯನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಗೆ ಭಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಅವನು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೂದಲುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ತೇಲಾಡುವಂತಹ, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳಂತಹ, ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳಂತಹ ಅನೇಕ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುವು. ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಎಲೆಹೂಗಳುಳ್ಳ ವೃಕ್ಷಗಳು ಇರುವುವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾರದ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕ್ರಿಮಿಯು ಕೂತಕೂಡಲೆ ಅದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆ ಕ್ರಿಮಿಯನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸಹ ಅನೇಕವಿರುವುವು.”

ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಂತಹ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುವೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು

ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಮಗೆ ಏನೂ ಲಾಭವೂ ಸುಖವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲುಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಕುಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹುಡುಗರು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡುವಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ಗುಟ್ಟುಗಳು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಹೋಗುವುದು.

ಮೂಢ ಜನರು ಕ್ಷುದ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಎಷ್ಟೋ ವಸ್ತುಗಳು ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಘಟಕಾಮಯವಗಳೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು, ಉಸುಬು, ಇದ್ದಲಿ, ನೀರು ಮುಂತಾದುವು ಸಮ್ಮಿಶ್ರವಾಗಿರುವುವು. ಉಸುಬನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಚಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಮಣ್ಣು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಗಡಿಗೆಮಡಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದ್ದಲಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ವಿಶೇಷ ಸಂಸ್ಕಾರವುಂಟಾದರೆ ಅದು ವಜ್ರವಾಗಬಹುದು. ರಾಡಿನೀರು ಸೋಸಿದಮೇಲೆ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದು.

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ನಮಗೆ ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅದನ್ನು ಹೊಗಳುವುದು ತಪ್ಪೇ ಸರಿ. ಅದರಿಂದ ನಮಗುಂಟಾಗುವ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನಾವು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಶೋಧಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು; ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಬಹುದು; ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುವುದು; ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಚಟವು ಹತ್ತುವುದು; ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಒದಗುವ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಸಂಕಟಗಳನ್ನೂ ಮರೆಯಬಹುದು; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸುಂದರವಾದ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅಗಾಧಲೀಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ದುಃಖಗಳು ಬಯಲಾಗುವುವು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ನಕ್ಷತ್ರ

ಗಳು ಜಲಪರ್ಯಟನ ಮಾಡುವಾಗ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವುವು; ಮತ್ತು ಅವು ನಮ್ಮ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವೆಂಬ ಬೆಳಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಕ್ಕೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನೆಗೂ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸಹ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕಲಿಯಬಹುದು.

೧೯ನೆಯ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಹಕ್ಸಲಿ ಎಂಬವನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧವೂ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವೂ ಚತುರಂಗದ ಆಟದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿಯಿರುವೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವ. ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಚತುರಂಗದ ಆಟದಲ್ಲಿಯೆ ಅರಸು, ಮಂತ್ರಿ, ಆನೆ, ಒಂಟೆ, ಕುದುರೆ, ಕಾಲಾಳು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಡಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಆಟವನ್ನು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಕಲಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಅವರನ್ನೂ, ಮುಂದೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಅದರ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ನೀವು ದೂಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಯುಷ್ಯವೂ, ಸುಖವೂ ಚತುರಂಗದ ಆಟಕ್ಕಿಂತ ಗೊಥವಾದ ಆಟದ ಕೆಲವೊಂದು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿಯಿವೆ. ಈ ಮಾತು ಸರ್ವರಿಗೂ ವಿದಿತವಿರುವುದು. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಕಠಿಣವಾದ ಆಟವನ್ನು ಪುರುಷರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಆಡುತ್ತ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಟದ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಮಾನವೀ ಪ್ರಾಣಿಯು ಒಂದು ಪಕ್ಷದವನು. ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ನಮ್ಮಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿರುವನು; ಜಗತ್ತೇ ಚತುರಂಗದ ಪಟವು; ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇ ಚತುರಂಗಗಳು; ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮಗಳೇ ಆ ಆಟದ ನಿಯಮಗಳು. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಡುವ ಆಟವು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಂತವೂ ನ್ಯಾಯವೂ ನಿಯಮ

ಬದ್ಧವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಅವನು ಅಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಆಟವನ್ನು ಯಾರು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಆಡಬಲ್ಲರೋ ಅವರು ಸುಖಿಗಳಾಗುವರು. ಇತರರು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವರು.” ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಈ ಆಟವನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಆಡಬಹುದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುವವಲ್ಲದೆ ಉದಾತ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಮೂಢಶ್ರದ್ಧೆಗಳೂ, ಮಾಟಜೀಟಕಗಳಲ್ಲಿಯ ನಂಬುಗೆಯೂ ಧರ್ಮಚ್ಛಲವೂ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಯೋಗ್ಯತೆಯವರೆಂದು ಬಬ್ಬ ಧರ್ಮಗುರುವು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ದೇಶದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಅನಿವಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರತಿದಿನ ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಎಷ್ಟೋ ವಸ್ತುಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೋಧದ ಫಲಗಳಾದರೂ “ ಅಗ್ನಿವರಿಷತ್ಪಾದಾಕ್ಷಾ ” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ತರದ ಔದಾಸೀನ್ಯವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಿಯ ಕೊರೆದು ಹಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಆ ದೀಪದ ಕಡ್ಡಿಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಎಂದೂ ವಿಚಾರಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

* “ ಯಾವುದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು.”
 § “ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿವ್ಯಾಪಾರದ ಸಾಧ್ಯಂತಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.” ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಅತಿಮಹತ್ವವಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವುವು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಾರಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆದ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಮಹತ್ವದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಗ್ಲಾಬರ್ ಎಂಬ ಶೋಧಕನು ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ಲಾಬರಸಾಲ್ಫು ಎಂಬ ರೇಷಕವಾಗುವಂಥ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು.

ಹಿಂದುಸ್ತಾನದೇಶದ ಸುಧಾರಣೆಯೂ ಉತ್ಕರ್ಷವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಈ ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೨ ಕೋಟಿ ಇದ್ದು ಅದು ಬೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆದೆ. ಆದರೆ ೩೦ ವರುಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಗ್ರಂಥಿಜ್ವರವೆಂಬ ಪಿಡುಗಿನಿಂದಲೂ ಬರದ ಬಾಧೆಯಿಂದಲೂ ಇನಫ್ಲುಯೆಂಜಾ ಬೇನೆಯಿಂದಲೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಸಂಕಟಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತಲೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಏರಿಕೆಯು ಆರಂಭವಾಗಬಹುದು. ಗ್ರಂಥಿಜ್ವರದ ಪಿಡುಗು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿನ ೧೦ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೪|| ಕೋಟಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಜನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಕ್ಕಲತನದಿಂದಲೇ ಉಪಜೀವಿಸುವರು. ಅದುದರಿಂದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ೧೦೦ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಒಕ್ಕಲತನದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಉದರನಿರ್ವಾಹವು ಸಾಗದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕೃತ್ರಿಮ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಹೋದರೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅನೀತಿಯು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅದು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ಸಹಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಕಷ್ಟವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒದಗುವುದು. ಈ ಸಂಕಟಗಳೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗವಿರುವುದು. ಆದೇನೆಂದರೆ:—ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯದ ಹಾಗೂ ಪದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು. ಇಂಥ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಶೋಧಕಬುದ್ಧಿಯು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ದೇಶಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದು. ಗಜ್ಜರ, ರೇ, ಬೋಸ, ರಾಮನ್ ಮೊದಲಾದ ವಿಖ್ಯಾತ ಶೋಧಕರು ಇಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಹೊಸಶೋಧಗಳಿಗೂ ಉತ್ತೇಜನವುಂಟಾಗಿದೆ.

ಇಂಗ್ಲಂಡದ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆದೆ. ಈಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೪ ಕೋಟಿ; ಅದಾದರೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಿರುವುದು. ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಉದರನಿರ್ವಾಹವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಪರದೇಶಗಳಿಂದ ಆಹಾರದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು

ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ೧೫ ಕೋಟಿ ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ಪರದೇಶಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮೇರಿಕಾ ಜರ್ಮನಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿರುವುದರಿಂದ ೧೦೦ ವರುಷಗಳ ಮೇಲೆ ಆಂಗ್ಲರ ಅವಸ್ಥೆಯು ಏನಾಗುವುದೋ ಹೇಳಲಾಗದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಖಣಿಗಳೊಳಗಿನ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿಯು ತೀರಹತ್ತಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಂದಾಳುಗಳು ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯದ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಪಾಠಶಾಲೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಏನಿಲ್ಲಿಂದರೂ ಸಾವಿರಾರು ಶಿಲ್ಪಿಗರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಕಲಿತು ಹೊರಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮುಂದಾಳುಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶೋಧಗಳಾಗುವುವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ದೇಶದ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಚರಾಮರವಾಗುವುದು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಜರ್ಮನಿ, ಅಮೇರಿಕಾ, ಜಪಾನ ಮೊದಲಾದ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಕೂಲಿಕಾರನಿಗೆ ಸಹ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಇರುವುದು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಗೊತ್ತುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗವು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಸುಖಸಾಧನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುವು.

ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳಷ್ಟೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆಂತಲ್ಲ. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವರ್ತನೆಯೂ ಆಚಾರನಿಚಾರಗಳೂ ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. "ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮಸಂಯಮನದಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಎಂತಹ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಧರ್ಮದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಆಧಿಪತ್ಯವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ

ದೊರಕುವುದು” ಎಂದು ಟೆನಿಸನ್ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆರ್ವಾಚೀನ ಆಂಗ್ಲ ಕವಿಯು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

* “ನಮಗೆ ಜಲೋದಿಸವಗಳು ಬಂದವೆಂದರೆ ನಾವು ಗರ್ವದಿಂದ ಉಬ್ಬಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಸಂಕಟಗಳು ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯು ದುಸ್ಸಹವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಮಗೆ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವಜಂತುಗಳ ಮೇಲೆ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನಪಾಗಿ ನಮ್ಮ ದುಃಖಗಳು ಹಿಂಗುವುವು.”

ಆಹಮದಾಬಾದದಲ್ಲಿ ೧೯೦೨ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯಿಸಿದ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಸಮಾರಂಭದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಡೋದೆಯ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾರಾಜರಾದ ಸಯಾಜಿರಾವ ಇವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸರಸಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಲಿವ್ಡ್‌ಪೂಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಆರ್ಕಡಿಕನ್ “ಸೆರಾರ” ಎಂಬ ವರು ಕೊಟ್ಟ ವಾಖ್ಯಾನವಾದರೂ ಮನಸ್ಸೀಯವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. “ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ, ಸಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಗತಿಗಳನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಯ ದುಃಖಗಳು ನೀಗುವಂತೆಯೂ ಅವನ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಬಹುದು.” ಅದು ಎಷ್ಟು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು; ಸೂರ್ಯನ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ವಿಷಕರವಾದ ವಾಯುವಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಬಹುದು. ರೋಗಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು; ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳಿಂದ ಹಡಗಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು. ಉಗಿಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಡಗಗಳನ್ನೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ

ಬಂಡಿಗಳನ್ನೂ ನಡಿಸಬಹುದು ; ವಿದ್ವಂಶತೆಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂಡಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲದೆ ಆಗಲಿ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬಹುದು ; ಕಲ್ಲೆಣ್ಣೆಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಟಾರ ಗಾಡಿಗಳನ್ನೂ ವಾತನಾವೆಗಳನ್ನೂ ನಡಿಸಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಫಲಗಳಲ್ಲವೇ ? ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನವು ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಸೂಪಿಕ್ಕೂ ದೇಶದ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯವೆಂದು ಆಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೇಳಿದೆ ಇರಲಾರಂವು.

೧೦ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಶಿಕ್ಷಣ

ಒಡಲೊಳಗಿರುವದು ವಿದ್ಯೆಯು | ನಡೆದರೆ ತಾ ಭಾರವಲ್ಲ |
ಕಳ್ಳರು ಕದಿಯಲಾ || ಪೊಡವಿಪರು ಮುನಿದುಕೊಳ್ಳಲಾ |
ಒಡಹುಟ್ಟಿರುವವರು ಪಾಲುಬೇಡರು ಎಂದೂ ||

ಮಾತೇವ ರಶ್ವತಿ ಪಿತೇವ ಹಿತೇ ನಿಶ್ಚುಕೇ ||
ಕ್ರಾಂತೇವ ಚಾತಿ ರಮಯತ್ಯಪನೀಯ ಖೇದಂ ||
ಅಶ್ವಮಿ ತನೋತಿ ವ್ರಿತನೋತಿ ಚ ದಿಶ್ವ ಕ್ರಾಂತಿ ||
ಕಿಂ ಕಿಂ ನ ಸಾಧಯತಿ ಕಲ್ಪಲತೇವ ತ್ರಿಶಾ ||

(ವಿದ್ಯೆಯು ತಾಯಿಯಂತೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತದೆ; ತಂದೆಯಂತೆ ಹಿತವಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ; ಹೆಂಡತಿಯಂತೆ ಶ್ರಮವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ; ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ; ಕಲ್ಪಲತೆಯಂತೆ ಇರುವ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಯಾವುದು ಕೈಗೂಡದೆ ಇರುವುದು?)

ಸಂಸಾರಸುಖದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆದ ನಿಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯದ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಸಮಾವೇಶಮಾಡಿದ್ದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಎಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಹಳ ಜನರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಶಾಲೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆದರಬುದ್ಧಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಬುದ್ಧಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆಯು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಾಗಿವೆ.

* “ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ; ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಮಂಜುಳವಾದ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಆನಂದದ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಭೋಕ್ತೃವೇ ಮನಸ್ಸು. ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದಂತೆ ಅದಕ್ಕಾಗುವ ಆನಂದವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಚಗತ್ತಿನ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮನನಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಸಾಧುಸಂತರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಮನುಷ್ಯರು ಕತ್ತಿಗಿಂತ ಕಡೆ.” ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿಮಾಡುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯವು. ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಅಂಗವೇಹೊರತು ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ಶಿಕ್ಷಣವಲ್ಲ.

§ “ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕಶಕ್ತಿಗಳು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಅವರ ಸಂಶಯವನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ನಿವಾರಿಸುತ್ತ ಕಲಿಸುವವನೇ ಸಚ್ಚಿಕ್ಷಕನು.”

‡ “ಆನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಸೋಮಾರಿತನವು; ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಎರಡನೆಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವುದು ಡಾಂಭಿಕತನವು; ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಯಮದಂತೆ ಎರಡನೆಯವರ ವರ್ತನವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಗರ್ವವು; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಭವವು ಬೇಕು.”

ಎಲ್ಲ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಒಂದೇ ತರದ ಸೃಷ್ಟಿನಿಯಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧರಾದ ಕಾರಣ ಒಬ್ಬರಕೂಡೊಬ್ಬರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳು

ಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಅತ್ಯವಶ್ಯವೆಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡದೆ ಎಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆದಂತಾಗುವುದು.

“ಬರಿಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಲಿ, ಏಕಾಂತವಾಸದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ಹಳೆಯವು ದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅವರ ಕೂಡ ಜಗಳ ತೆಗೆದು ಜಯಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ದ್ರವ್ಯ ಸಂಚಯಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಕೂಡದು. ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವು” ಎಂದು ಲಾರ್ಡ್ ಬೇಕನ್ಸನೆಂಬ ಆಂಗ್ಲ ತತ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಧು ಸಂತರಾದರೂ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದ್ಯೆಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಪಿಕ್ಟಟಸನೆಂಬ ಸಾಧುವು ಹೇಳಿದ್ದೀನಂದರೆ:—“ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದರಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗದು. ಆದರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಬಯಸಿದರೆ, ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.”

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಿಷಯದ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ವೇಳೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆ ವಿಷಯದಿಂದ ಎನೂ ಬೋಧನಾ ಅನಂದವೂ ಆಗದೆ ಹೋದರೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬೇಸರಿಕೆಯ ಕೆಲಸವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಅದುದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಲವಿನಂತೆ ನಡೆದು ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ, ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಅಂದರೆ, ಈ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಉತ್ಕಟ ಇಚ್ಛೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದೋ, ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಲ್ಪಡುವ ವಿಷಯಗಳ ಮಹತ್ವವು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದೋ,

ಇಲ್ಲವೆ, ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ಅವರು ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಾರೋ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ.

ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವು ಇಂಗ್ಲಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇಂಗ್ಲಂಡದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾದುದರಿಂದ ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಿಂದ ಅಗತಕ್ಕಷ್ಟು ಹಿತವು ಆಗಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಂಡದಲ್ಲಿ ಸಹ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತಭೇದವುಂಟು. ಈಗಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯು ಉತ್ತಮವೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ ತೀರಿತೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಈಗಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಸದೋಷವೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸದೆ ಹಾಗೇ ಸಾಗಿಸುವುದು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಜವು.

ಇಂಗ್ಲಂಡದಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಾದರೂ ದೇಶದ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಗೂ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ವಿಷಯಗಳ ದುರ್ಲಭ್ಯವು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅವುಗಳ ಬದಲು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಉಪಯುಕ್ತವಲ್ಲದ ವಾಙ್ಮಯ ವಿಷಯದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರದ ದೋಷವು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿಹೋದ ಮಿಲ್ಟನ್‌ನಿಂಬ ಅಂಗ್ಲಕವಿಯು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ : “ ಹುಡುಗರಿಂದ ವೈರ್ಥವಾಗಿ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ವ್ಯಾಕರಣದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಠಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರ್ವಥಾ ತಪ್ಪು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳ ಅಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವು.” “ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ, ಅವರನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವರನ್ನಾಗಿ

ಮಾಡುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಲಾಕ್ ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ತತ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮನಃಸುಧಾರಣೆ ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ನಿರೀಕ್ಷಣಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ ; ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ವೇಳೆಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗುವಷ್ಟು ವಿಷಯಸಂಗ್ರಹವು ಸಹ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

“೧೪ ವರುಷದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಮನೋಹರ ವಾಗಿಯೂ ಓದಲಿಕ್ಕೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ದುಂಡಗೆ ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೂ, ಗಣಿತದ ಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವ ಗಣಿತದ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಭೂಮಿಯ ಪಾಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಣಮಾಡುವಷ್ಟು ಜ್ಯೋತಿಷ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾನವೂ, ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಾಕೃತಿಕಸ್ವರೂಪವೂ ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಾಗಗಳೂ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದುವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು ಭೂಗರ್ಭ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಗೂ ಇತಿಹಾಸವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನವೂ ಅವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರ ಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವನಸ್ಪತಿ, ಪ್ರಾಣಿ ವೊದಲಾದುವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮ್ಯ ಮೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ನಿರೀಕ್ಷಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಅವರಿಗೆ ಆಗಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಗಾಯನ ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿರಬೇಕು ” ಎಂದು ಗ್ರಾಂಟರ್ ಡಫನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶಿಕ್ಷಿತರಾದ ಬಾಲಕರು ನಮ್ಮ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಇರುವರೆಂದು ಸಹ ಸಿದ್ಧಿತವಾಗಿ ಆಸ್ಥೆಲಾರವು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಳುಗಳು ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವೂ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಸಾಧಾರಣ ಜ್ಞಾನವೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಆಂಗ್ಲ ಸರದಾರನಾದ ಲಾರ್ಡ್ ಬೋಗನು ಎಂಬವನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆ, ಗಣಿತ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹಿಂದೆ

ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಈ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೇರಿಸುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ಈ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವುದೇ ಹೊರತು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಲೇಖನದಿಂದ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಸರಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಹೋದಕಾಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಯುದ್ಧದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ತಾರೀಖು, ಇಸವಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಪಾಠಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಂಥ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವಿಷಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಹೀಗೇ ಸರಿ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ (notes) ಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಓದಿ ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಬಹಳ. ಇನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮವು ಆವುದೆಂಬದನ್ನು ನೋಡುವ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಅವರ ಶೋಧಕಬುದ್ಧಿಯೂ ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿಯೂ ಬೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ವಡಿಸಬೇಕು.

ನಾವು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬಾರದು; ವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದುಂಟಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಾವು ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆ ವಿಷಯವು (ಶಾಸ್ತ್ರವು, ವಾಙ್ಮಯವು ಅಥವಾ ಕಲೆಯು) ಯಾವದಿದ್ದರೂ ಅದು ಆನಂದದ ಸಾಧನವಾಗುವುದು. ಈ ಜಗತ್ತು ಸುಖಮಯವಾದರೂ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ದುಃಖ, ಸಂಕಟ, ವಿಸತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ಪುಸಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯದೊಳಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ದುಃಖವನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮರೆಯಬಹುದು.

ವಿದ್ಯೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರವಾದವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆನಂದ ವಾಗುವುದು. ಸೃಷ್ಟಿಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಾಣಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಮೊದಲಾದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದ ರಿಂದಲೂ, ಕವಿತೆಯೊಳಗಿನ ಸುರಸವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದುವದ ರಿಂದಲೂ, ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪುರುಷರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು.

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದವರೂ, ದೇಶದ ಮುಂದಾಳುಗಳೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಪ್ರಕಾರದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಗಿ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮ ವಾದರೂ ಆಯಾ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿರೀತಿಗಳಿಗನುರೂಪವಾಗಿರ ಬೇಕು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯವು ಬೆಳೆದಂತೆ, ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅಗ್ಗುವಾದಂತೆ, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಪುಸ್ತಕಾಲಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಾದಾಸದಿಂದ ಜನರ ಬಡತನವೂ, ದುಃಖಗಳೂ ಹಿಂಗಿ ಅವರು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಲಕರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೇಮ ವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಆನಂದ ಹೊಂದುವರು. ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಧರ್ಮ, ಇತಿ ಹಾಸ, ವಾಙ್ಮಯ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಭಿ ಮಾನವೂ ತತ್ಪರತೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಇನ್ನು ಹುಡುಗರಿಂದ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಗಿಳಿಗಳಂತೆ ಪಾಠಮಾಡಿಸುವ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣಾಲಯಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೈತಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಬಲಪಡಿಸಿ, ಹುಡುಗರನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯದಕ್ಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಶಾಲೆಗಳೇ ಶಿಕ್ಷಣಾಲಯ ಗಳು. ಸುಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ, ಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಅಗಾಧವೆಂಬುದೂ ನಮಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪವೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುಃಖಗಳು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪಿನಿಂದಲೇ ಬದಗುವುವು. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಂಟಾದ

ಜ್ಞಾನವೇ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿ ಸುಖವನ್ನೀಯುವ ಸಮಾಜೀನ ಸಾಧನವು. “ಶಾಂತಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವಾಗ ಸತ್ಯದೇವತೆಯ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಂತಾಗುವುದು.”

—ಮಿಲ್ಟನ್.

ಮತ್ತು “ಸತ್ಯದೇವತೆಯ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಪರಮ ಸುಖವಾಗುವದೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.” —ಜೀಕನ್.

ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮನ್ನು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ತಂದು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ಆತನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಚಿರಕಾಲ ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ತೀರದೆಂಬ ಮಾತು ಸಹ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು.

— ಸಮಾಪ್ತ —

೨ನೆಯ ಭಾಗ

ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ

ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ

“ स जीवति यशो यस्य कीर्तियस्य स जीवति ।

अयशोऽकीर्तिसंश्रुको जीवन्नपि मृतोपमः ॥ ”

—ಸುಭಾಷಿತ.

(ಯಶಸ್ಸಿಂಯೇ ಜೀವವಂತನು; ಕೀರ್ತಿವಂತನೇ ಸಜೀವಿಯು. ಹೆಸರುಪಡೆಯದ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಮರನು ಜೀವನ್ಮೃತನೇ ಸರಿ.)

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರೆಲ್ಲ ರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿತ್ತೆಂಬುದು ಪುರಾಣೀತಿಹಾಸ ಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಇಷ್ಟ ವಾದ ಗುಣವಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೂ ಆ ಗುಣದಿಂದ ಅಹಿತವೇ ಆಗುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ; ಅದರ ಸದುಪಯೋಗದಿಂದ ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸ, ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳುಂಟಾ ಗುವುವು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಖ್ಯಾತಿಕಾಮುಕತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆ. ಮೊದಲಾದ ಅವಗುಣಗಳು ಸಹ ತಲೆದೋರುವುವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅನಿಷ್ಟವು.

“ ಸತ್ಕೀರ್ತಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೇ ಆಯುಷ್ಯದ ಅಂತಿಮಹೇತುವೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ನಾನು ಕಲಿತುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನಿ ಸಿದೆನು. ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಶರೀರಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ದೇಶತ್ಯಾಗವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವವನೇ ಶೂರನು ; ಅವನೇ ವೀರನು. ”

—ಸಿಸಿರೊ.

“ಅನೇಕರು ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಅವರಲ್ಲಿಗೂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲಾರದು ; ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಯಶಸ್ವಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ”

—ಟೆನಿಸನ್.

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿಜವಲ್ಲೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಯಶಸ್ವಾಪ್ತಿಯಾಗದೆ ಇರದು. ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಅಪಜಯವು ಕಾಪಟ್ಟಿ ದಿಂದ ದೊರಕಿಸಿದ ಜಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟವು. ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಅಪಜಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ (ನಿರುತ್ಸಾಹ)ಯಾಗದು. ಮನೋರಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊನೆ ಗಾಣಿಸುವುದು ಕಠಿಣವಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡು ವವರು ಹೇಡಿಗಳು. ಕರ್ತವ್ಯದ ಕ್ಷಮಾದವನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವರಿಸುವಳು ; ತತ್ಪ್ರಶೋಧಕನಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯು ಒಲಿಯುವಳು ; ಅವಿರೋಧ ಮೇಲೂ ಯಶೋದೇವಿಯು ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವಳು. ನಾವು ಕೈಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೆಟ್ಟನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ವೇಳೆಯನ್ನು ವೃಥಾ ಕಳೆಯದೆ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರಕುವುದು ಸಿಜವು. ಕೀರ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೈಲಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ; ಹಾಗೂ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತೊರೆದು ಅನನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸತತ ವಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಯಾವ ದಾದರೂ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಾಪಜಯಗಳು ಕೊನೆಕೊನೆಯ ಅರೆಗಳಿಗೆಯ ಹೋರಾಟದಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರಕುವುದು ಅಥವಾ ಬಿಡುವುದು ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಅರೆಗಳಿಗೆಯ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದಲೇ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುವುದು. “ಮಾಂಟ್ ಬೆಲೋದ ಯುದ್ಧ ದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಕೆಲರಮಾನನಿಗೆ ೮೦೦ ರಾಹುತ ರೊಂದಿಗೆ ಹಂಗರಿಯ ೬೦೦೦ ಸೈನಿಕರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕ್ಕಟ್ಟೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಲು, ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸ್ತ್ರಿಯದ ಅತ್ಯಸೈನ್ಯವು

ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಸಾಗಿ ಅರೆಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದನು” ಎಂದು ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನೀತಿಯ ಮಾತು ನಿಜವೆಂಬುವುದಕ್ಕೆ ವಾಟಲ್ಪಡದ ಯುದ್ಧವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು. ೧೮೧೫ನೇ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ೧೮ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ಸಂಜೆಗೆ ಯುದ್ಧವು ಮುಗಿಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜರ್ಮನ್ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾದ ಬ್ಲಚರನು ವೆಲಿಂಗ್ಟನ್ನನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಅರೆಗಳಿಗೆ ತಡವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನು ಜಯದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಆದುದರಿಂದ ಅರೆಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಸಹ ವೃಥಾ ಕಳೆಯದೆ ಎಡರುಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಏಳುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವವರೇ ಉತ್ತಮರು

“ ಪ್ರಾರಂಭ್ಯತೇ ನ ಖಲು ವಿಗ್ರಹಯೇನ ನಿಕೇ:

ಪ್ರಾರಂಭ್ಯ ವಿಗ್ರಹವಿಹಿತಾ ವಿರಮಂತಿ ಮಥಾ: |

ವಿಗ್ರಹೈ: ಪುನ: ಪುನರಪಿ ಪ್ರತಿಹನ್ಯಮಾನಾ:

ಪ್ರಾರಂಭಶ್ಚುತಮಜನಾ ನ ಪರಿತ್ಯಜಂತಿ ” ||

—ಭಗವದ್ಗೀತೆ.

(ಎಡರುಗಳು ಬರುವವೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ನೀಚರು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ಎಡರುಗಳು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಉತ್ತಮ ಜನರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಎಡರುಗಳು ಬಂದರೂ ಬಿಡರು.)

ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಜನರು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ದುಡಿಯುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಅವರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ವೈಭವವನ್ನು ದೊರಕಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಕೆಲವರು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಧನವಂತರಾಗಬೇಕೆಂದೂ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ನಿಜವಾದ ವೈಭವವು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವುದು ಕಠಿಣವಾದರೂ ಅವಶ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಸಾತ್ವಿಕಪೃತ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದು

ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ತನುಮನೋಧನಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ ವೈಭವಸಂಪಾದನೆಯ ಮಾರ್ಗವು. ಇಂಥ ವೈಭವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುವವರು ಅತಿಸ್ವಲ್ಪ ಜನರು. “ವಿನಾಸಗಾರನು ವಿನಾಸಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇಟೆಗಾರನು ಹುಲಿ, ಚಿಗರಿಗಳ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅರಸನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.”
—ಮಾರ್ಕಸ್ ಆರೇಲಿಯಸ್.

ಜಗಜ್ಜೀತ್ಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಸಿಕಂದರ, ಸೀಝರ, ನೆಪೋಲಿಯಸರು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿತ್ತು. ಸಿಕಂದರನ ತಂದೆಯಾದ ಫಿಲಿಪನು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡರೆ ತನಗೆ ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೂ ರಾಜ್ಯವು ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿಕಂದರನು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಕ್ಷತ್ರಗಳುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು ಸ್ವಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಚಕೃತ್ಯಗಳನ್ನಾಡರೂ ಮಾಡಲು ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ.

ತಾತ್ಪ್ರಿಕರೀತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ, ಅಪರಿಮಿತ ಹಣವುಳ್ಳವನಾಗಲಿ, ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಲಿ ಸುವಿಯಲ್ಲ. ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸತ್ಪುರುಷರೇ ಸುಖಿಗಳು : ಅವರೇ ಕೀರ್ತಿವಂತರು. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಋಷಿಗಳೂ, ತಪಸ್ವಿಗಳೂ, ರಾಜರ್ಷಿಗಳೂ, ಅವಾಚೀನಕಾಲದ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೂ, ಧರ್ಮಸುಧಾರಕರೂ, ಸಾಧುಗಳೂ, ದಾಸರೂ, ಸಂತರೂ ಮೇಲಿನ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಕಲಿಗಳೂ ವೀರರೂ ಸಹ ಕೀರ್ತಿವಂತರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ನೆನಪು ಕೆಲಕಾಲ ಉಳಿಯುವುದೇ ಹೊರತು ಚಿರಕಾಲ ಬಾಳಲಾರದು. ಅಪಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ರಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದು ಸತ್ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿನಂದನೀಯವಾದುದು. ಮಗನ ಕೊಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ದುರುಳ ಆನಂದೀಬಾಯಿಯಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹುಟ್ಟುವುದು ದೇಶದ ದುರ್ಭಾಗ್ಯವು. ಆದರೆ ಸುಶೀಲೆಯರೂ ಪತಿವ್ರತೆಯರೂ ಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ದರಿದ್ರರಾಗಿ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧರಿದ್ದರೂ ಸಹ ದೇಶದ ಭಾಗ್ಯೋದಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವರು.

ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಜನರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಘೋರೀಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಕನೋಜದ ಅರಸನಾದ ಜಯಚಂದನೂ, ಹಾದಿಕಾರರನ್ನು ಬಡಿಯುವ ಪೆಂಚಾರಿಗಳ ನಾಯಕರಾದ ಚಿತು ಅಹಮ್ಮದರೂ, ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಅಸಂಖ್ಯ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ ನಾದಿರಶಹನೂ ಕುಟಿಲ ಇಲ್ಲವೆ ಕ್ರೂರ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರೀಸ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಿಯೊನಿಡಾಸನೆಂಬ ಏಕರಸು ಧರ್ಮಾಪಿಲಿಯ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರು ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ, ಇರಾಣದ ಬಾದಶಹನಾದ ಝರ್ಸಿಸನ ೩ ಲಕ್ಷ ಸೈನ್ಯದ ಕೂಡ ಹೋರಾಡಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು. ಅದರೇನಾಯಿತು ? ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಜರಾಮರ ವಾಗಿರುವುದು.

ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಸಿಕಂದರರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಂಡರೂ ಮೊದಲಿನವನ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳ ನೆನಪು ಅವನ ತೋಳುಗಳ ಮದ್ದುಗುಂಡಿನ ಹೊಗೆಯಂತೆ ಹಾರಿ ಅಡಗಿಹೋಯಿತು; ಎರಡನೆಯವನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ ಎತ್ತಾರವಾದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮರಣದ ತರುವಾಯ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಾದುವು.

ಸ್ವಾರ್ಥರಹಿತರಾಗಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನೆಯಿಂದ ಮಾನವಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಸತ್ಪುರುಷರ ಯಶೋದುಂದುಭಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ

ಅಸಂಖ್ಯ ಅರಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುತ್ತವೆ. ವಿಕೃತವರ ನೆನಪು ಸಹ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೂ ಧರ್ಮಸುಧಾರಕರೂ ಆದ ಕಾನ್ಫುಸಿಯಸ್*, ಗೌತಮಬುದ್ಧ, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಮಹಮ್ಮದ್, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಜರಾಮರವಾಗಿರುವುದು.

ರಾಜಕಾರ್ಯಧುರಂಧರರೂ ವೀರರೂ ಜೀವದಿಂದಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕುತೂಹಲವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಪಶ್ಚಾತ್ ಅವರನ್ನು ಯಾರೂ ಸ್ಮರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧು, ಕವಿ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಜರಾಮರವಾಗಿರುವುದು. ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಪ್ಲೇಟೊ, ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಈಗಲೂ ಜನರು ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ಆದರವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವರು.

ಮನಮೊಳಗು ನುಡಿಯೊಳಗು ಮೊಡಲೊಳಗು ಸಕಲಜನ |

ವಿಸುತ ವಿಸುಲತರದಮೃತಪರಿಪೂರ್ಣರುಮಾಗಿ |

ಯಸವರತ ಭುವನಂಗಳಿಗುಪಕಾರಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ತುಷ್ಟಿಗಳನೂ ||

ಮನವಾರೆ ತವೆಗೈವುತನ್ಯಗುಣಪರಮಾಣು |

ವಸತುಲಗಿರಿವರದಂತೆನಿಸಿ ನಿರುತವು ನೈಜ |

ಮನಮೊಳಗೆ ತೋಪದಿಂದಿರುವ ಸುಜನರೆ ನಿಜದಿ ಭೂಮಿಯನಲಂಕರಿಪರೈ ||

ಆದರೆ ರಾಜಕಾರ್ಯಧುರಂಧರರ ನೆನಪು ಉಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಸ್ಮಾರಕ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರ ಕೃತ್ಯಗಳೇ ಸ್ಮಾರಕದ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ತಂಭಗಳು; ಅವರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗಳು.

* ಚೀನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು.

ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಹಬ್ಬಿಸುವರು. ಶೂರರು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರರು. ಆದಕಾರಣ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಜಗಜ್ಜೀತ್ಯಗಳು.

ಇನ್ನು ಅರಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವರಕವಿಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಸಾಧುಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿರುವರು. ಕಾಲಿದಾಸನಿಂದ ಭೋಜರಾಜನೂ, ಬೀಕನ್ನನಿಂದ ಜೇಮ್ಮರಾಜನೂ, 'ಸೆನೆಕಾ' ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಿಂದ ನೀರೋ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಹೆಸರಾಗಿರುವರು. ಶೂದ್ರಕರಾಜನು ಕವಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿರುವನೇ ಹೊರತು ರಾಜನೆಂದಲ್ಲ.

ಭುಜತಃಶ್ವನಚ್ಚಾಪಾಂ ಯೇಷಾಂ ನಿಫೇವ್ಯ ಮಹೋಜಸಾಮ್ |

ಜಲಭಿರಗ್ನಾನಾಮೇದಿನ್ಯಾಸೀದಸಾವಕೃತೋಭಯಾ ||

ಸ್ಮೃತಿಮಪಿ ನ ತೇ ಯಾನ್ತಿ ಭಿಷಾಪಾ ವಿನಾ ಯದನುಗ್ರಹಮ್ |

ಪ್ರಕೃತಿಮಹತೇಕ್ತುರ್ಮಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮಃ ಕವಿಕರ್ಮಣಿ ||

(ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಯಾವನ ತೋಳುಗಳೆಂಬ ವೃಕ್ಷಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತೋ ಅಂಥ ಶೂರ ಅರಸನ ನೆನಪು ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಕವಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಉಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಯು !)

ಕೀರ್ತಿಯೂ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಸಂಪತ್ತೂ, ಚಾತಿ. ಕುಲ. ವಯೋಮಾನಗಳನ್ನೆ ವಲಂಬಿಸುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಶೋಧಕರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ. ಉಗಿಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅದನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದ ವಾಟನು ಒಬ್ಬ ಬಡಗಿಯ ಮಗನು ; ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದ ಫ್ರಾಂಕ್ಲಿನ್ನನು ಕೀಳುಜಾತಿಯವನು ; ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದನಾದ ಲಾಪ್ಲೇಸನು ಒಕ್ಕಲಿಗನು. ಗ್ಯಾಲಿಲಿಯೋ, ಕೆಪ್ಲರ್, ಹರ್ಶಲ್ ಮೊದಲಾದ ಶೋಧಕರು ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಹೋದ ಸಾಧುಸಂತರಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮನು ಬಣಜಿಗನು ; ಕನಕದಾಸನು ಬೀಡರವನು, ನಾಮದೇವನು ಸಿಂಹಿಗನು, ಶೇಷಮಹಮ್ಮದನು ಕಲಕನ

ಮಗನು. ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಂಕಿಮಾಡುವ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಶೋಧಿಸಿದವರು ಯಾರೆಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡದೇಶಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಂದ ಮಹತ್ವವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅವರ ಉದಾತ್ತವಿಚಾರಗಳಿಂದ, ಹಾಗೂ ಅಗಾಧ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖವುಂಟಾಗಿದೆ. ಬೇಕನ್, ಹಾಬ್ಸ್, ಲಾಕ್, ಬರ್ಕ್ಲೆ, ಹ್ಯೂಮ್, ಹಾಮಿಲ್ಟನ್ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾನವ ವಿಚಾರಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಐರ್ಯಾಕ್ ನ್ಯೂಟನ್ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದನು. ಆಡಾಮ್ ಸ್ಮಿಥನು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನವೀನವಾಗಿ ರಚಿಸಿದನು. ಯಂಗ್‌ಸೆಂಬರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶದ ವೇಗವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಹರ್ಸಲನು ಯುರೇನಸ್ ಗ್ರಹವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು. ಜೆನ್ನರನ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೈಲೀರೋಗದ ಹಾವಳಿಯು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಕ್ಲೋರೋಫಾರ್ಮದ ಆಘಾತದಿಂದ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿಸಿ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಸಿಂಪಸನ್ ಗೆ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಡಾರ್ವಿನ್‌ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟತತ್ವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.

ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇವರಷ್ಟೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಆಗಿಹೋಗಿರುವರಲ್ಲದೆ ಈಗ ಸಹ ಅನೇಕ ಶೋಧಕರು ನವೀನಶೋಧಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರಾಹಮಿಹಿರ, ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯ, ಆರ್ಯಭಟ್ಟ ಮೊದಲಾದ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದರೂ, ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ ಮೊದಲಾದ ಧನ್ವಂತರಿಗಳೂ, ಪಾಣಿನಿ, ಪತಂಜಲಿ, ವ್ಯಾಸ ಮೊದಲಾದ ಸೂತ್ರಕಾರರೂ ಆಗಿಹೋಗಿರುವರು. ಈಗ ರೇ, ಬೋಸ, ಗಜ್ಜರ, ರಾಮನ್ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ದ್ವಿತೀಯಾಘ್ಯಾಯ

—o—o—o—

ಸಂಪತ್ತು

ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯ, ಕೀರ್ತಿ, ಸಂಪತ್ತು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದದವರಾಗಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸದವರಾಗಲಿ ಬಹುಜನರಿರುವರು. ಆದರೆ ಉದರನಿರ್ವಾಹದ ಸಲುವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವವರು ವಿರಳ. ಹಣ ದೊರಕಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದುಡಿಯುತ್ತೇವಷ್ಟೆ?

ಮನುಷ್ಯನ ಆದಾಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಶ್ರೀಮಂತನಾದರೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ತರುವಾಯ ಅಸುಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು.

ದ್ರವ್ಯದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆವುವೆಂಬುದು ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

दानं भोगो नाशस्ति चो गतयो भवन्ति वित्तस्य ।

यज्ञ ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति ॥

(ಪ್ರವೃತ್ತಿ ದಾನ ಭೋಗ ನಾಶಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗತಿಗಳಿರುವುವು. ದಾನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಭೋಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ನೆಚ್ಚಮಾಡದ ದ್ರವ್ಯವು ತೃತೀಯ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು; ಅಂದರೆ ನಾಶಹೊಂದುವುದು.)

ದಾನದ ಮಹತ್ವವು ವಿಶೇಷವೆಂದು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ಸಾರುವುದರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದಾನಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸು

ವದು ಶ್ರೀಷ್ಠವಾದುದು. ದಾನಶೂರರಾದ ಶ್ರೀಮಂತರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವಾಲಯ-ಜಲಾಶಯಗಳೂ ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅನ್ನಭತ್ತ-ವಿದ್ಯಾಪದಾ ಲಯಗಳೂ ಬಡ ಜನರಿಗೆ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಔದಾರ್ಯವು ಅಭಿನಂದನೀಯವಾಗಿರುವುದು. ಅಂಥ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹಾಡಿಹರಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆ.

ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಉಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ವೆಚ್ಚಮಾಡ ಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದ್ದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಳುಮಾಡು ವವರು ದುಂದುಗಾರರು.

ಇನ್ನು ಇವೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಯೋಜಿಸದೆ ಹಣವನ್ನು ಕೂಡಿ ಟ್ಟರೆ ಅದು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಹಾಳಾಗುವುದು.

ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜನರ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಂಟು. ಈ ಮಾತು ಕೆಲವಂತರಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಿಜವು- ಯಾಕೆಂದರೆ ದರಿದ್ರರೆಲ್ಲರೂ ದುಃಖಿಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ ; ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮಂತ ರೆಲ್ಲರೂ ಸುಖಿಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದರಿದ್ರರು ದುಡಿದು ಬಂದ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ, ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವರು. ಹಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಧನಾಶೆಯು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದರೂ ಅತ್ಯಾಶೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಸುಖವಾಗದು. ಮದ್ಯಪಾನದ ವ್ಯಸನವಿದ್ದವನಿಗೆ ಮದ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕುಡಿದರೂ ಹೇಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಹಣವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೂಡಿಸಿದರೂ ಜೀಸರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದು.

ಹಣಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರಗಳು ಬಹಳವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಠಿಣವಾದುದು. ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದೊಯ್ದಾರೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ದ್ರವ್ಯವು ಹೋಯಿತೆಂದು ಆತ್ಮಹತ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಮಂತರ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಎಸಿಯಸನೆಂಬ ಶ್ರೀಮಂತ ಗೃಹಸ್ಥನು ಹತ್ತುಲಕ್ಷ ಪಾಂಡುಗಳನ್ನು

ಸವಿಯೂಟದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಜವಾನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಳುಮಾಡಿ ಇನ್ನೂ ೨-೩ ಲಕ್ಷ ಮೊಹರುಗಳು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದುಡ್ಡು ಹೋಯಿತೆಂದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನಂತೆ. ಕ್ಲೈವನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿದ ೩೦ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು ತನಗೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲಂಬುದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ, ಓಮಿಚಂದನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದು ಇತಿಹಾಸಪ್ರಸಿದ್ಧವದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವುದು ಅತಿಸ್ವಲ್ಪ ಜನರ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

जनयंत्यर्जने दुःखं तापयंति विपत्तिषु ।

मोहयंति समृद्धौ च कथमर्थाः सुखावहाः ॥

(ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸುವಾಗ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ; ಅದು ನಾಶವಾದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ; ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಹೇಗೆ ?) ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಯು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಸುಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸದುಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಜನರು ಕಡಿಮೆ. “ದ್ರವ್ಯವು ಮಾದಕಪದಾರ್ಥದಂತೆ ಅಮಲೇರಿಸುವುದು. ಶ್ರೀಮಂತರು ಬಹುಶಃ ಗರ್ವಿಷ್ಠರೂ ದುರಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಆಗಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಹಣದ ಉಪಭೋಗ ಸದುಪಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅವು ಇಲ್ಲದವರ ದ್ರವ್ಯವು ಕೇಡಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಗುಣಿಗಳು ಬಡವರಾದರೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವರು. ಸುಖಕ್ಕೆ ಹಣವು ಆದಿಕಾರಣವಲ್ಲ. ”

— ಎಪಿಕ್ಟಟಸ್.

ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಠಿಣವಾದುದೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಶೂರನನ್ನೂ ಸುದ್ಗುಣಿಯನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸುವಳಲ್ಲದೆ ಹೇಡಿಯನ್ನೂ ದುರ್ಗುಣಿಯನ್ನೂ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯರಕ್ಷಣೆಗೆ ಶೌರ್ಯವೂ ಶೀಲವೂ ಬೇಕು.

आपन्नं हसति किं द्रविणांयमुद ।

लक्ष्मीः स्थिरा न भवतीति किमत्रचित्रं ॥

एतान् पश्यति घटान् जलयंत्रचक्रे ।

रिक्ता भवसि भरिता भरिताश्च रिक्ताः ॥

(ಎಲೋ ಮೂಢ ಧನವಾದಾಂಧನೇ! ಅಪತ್ತಿನೊಳಗಿದ್ದವನನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾಕೆ ನಗುತ್ತೀ? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಜಲಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರಿದಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳು ತುಂಬುತ್ತವೆಂಬುದೂ, ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಬರಿಯ ವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದೂ ನಿನಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ?)

ದ್ರವ್ಯದ ಅತ್ಯಾಶೆಯಿಂದ ಗತಿಗೆಟ್ಟವರೇ ಬಹಳ. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಡಾಸನೆಂಬ ಗ್ರೀಸದೇಶದ ಅರಸನು ಅತಿ ಶ್ರೀಮಂತನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಭಜಿಸಿ, ತನ್ನ ಹಸ್ತ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ವಸ್ತುಗಳು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅತ್ಯಾಸಂದಭರಿತನಾಗಿ ಪರ್ಯಂಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಹೊಳೆಯಹತ್ತಿತು. ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಸೋಪಾನದಗುಂಟೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲು ಅದೂ ಚಿನ್ನದ್ದಾಯಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅರಳಿದ ಗುಲಾಬೀ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಪಕಳಿಗಳುಂಟಾದುವು ; ಆದರೆ ಸುವಾಸನೆಯೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ ಹೋಯಿತು. ಪುಷ್ಪಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಸುವಾಸನೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಮನೋಹರವೆಂಬುದು ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೆನಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಹೊತ್ತು ತಿರುಗಿ ಹಸಿವೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಉಪಾಹಾರದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಭೋಜನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಸೇವಕರಿಗೆ ಭೋಜನಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತರಹೇಳಿದನು. ಅವರು ಅನೇಕ ತರದ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳನ್ನು ತಂದು ಮುಂದಿಡಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಮುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವೆಲ್ಲ ಬಂಗಾರದ ಘಟ್ಟಿಗಳಾದುವು. ಆ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿದು ತೃಷಾಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪಾತ್ರೆ ಯನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ನೀರು ಬಂಗಾರದ ಮುದ್ದಿಯಾಯಿತು. ಹೀಗೆ

ಹಸಿವೆನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಕಳವಳಪಡಹತ್ತಿದನು. ಆದರೆ ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ, ಮಗಳನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಮುದ್ದಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಸಮಾಧಾನಹೊಂದು ಬೇಕೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಕುಮಾರಿಯು ಸುವರ್ಣದ ಮೂರ್ತಿಯಾದಳು. ಹೀಗೆ ಅತಿದುಃಖಿಯಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಆ ಅನಿಷ್ಟವರದ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಈ ಕಥೆಯ ಬೋಧವನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸದುಪಯೋಗದಿಂದ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಅದರ ದುರುಪಯೋಗದಿಂದ ಅಹಿತವಾಗುವುದು. ಸಂಪತ್ತು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಶೌಶಲ್ಯ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸುಖವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸತ್ಪರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವು. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವು.

ಸದ್ಗುಣಗಳ ಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣವೂ, ಶಿಕ್ಷಣವ್ರಾಪ್ತಿಗೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೂ ಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಬಟ್ಟೆಗೆ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲದವರ ಮನಃ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಅಚಲವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅಂಥ ಜನರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೊಂದುಬಹುದು. ಉಳಿದವರು ಉದರಭರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೂ ದುಡಿಯಬೇಕಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಸಿಗಲಾರದು ; ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವು ಲಭಿಸಲಾರದು.

ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನೆಯು ಇಷ್ಟವಾದರೂ ಅದೇ ಜೀವಿತದ ಧೈಯವಲ್ಲ. ಧನವಿದ್ದವನು ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬಹುದು ; ದರಿದ್ರರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಬಹುದು.

ಧನದ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯು ಬಹಳವಾದರೂ ಅದರಿಂದ ದ್ವೇಷವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಉಪಯುಕ್ತವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ವ್ಯಂಗವಿರುವಂತೆ ನಿರುಪಯುಕ್ತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಗುಣವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನದ ಮಾರ್ಗಗಳು -ಅನೇಕವಾಗಿವೆ; ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕೃಷಿಯಿಂದ, ಹಲವರು ವಾಣಿಜ್ಯದಿಂದ, ಕೆಲವರು ಕೃಷಣತನದಿಂದ, ಉಳಿದವರು ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಋತುಮಾನದಂತೆ ಮಳೆಯು ಬೇಕು; ಇಲ್ಲವೆ ಇಡಿ ವರ್ಷ ಹರಿಯುವ ಕಾಲುವೆಗಳಿರಬೇಕು. ವ್ಯಾಪಾರೋತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ತನ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆಗಳು ಅವಶ್ಯವು. ಉದ್ಯೋಗವೃದ್ಧಿಗೆ ಶೋಧಕಬುದ್ಧಿ ಹಸ್ತಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಅಗತ್ಯ. ಕೃಷಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯೋಗಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಸುಸಂಪಾದನೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಕೃಷಣತನದಿಂದಾಗಲಿ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಪಾದನೆಯು ನೀಚಸಂಪಾದನೆಯೇ ಸರಿ. ಸುಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ ಒಂದ ಹಣದ ವಿನ್ಯಯೋಗವು ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಆಗುವುದು.

ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವವರೇ ವಿಚಾರವಂತರು; ಅವರೇ ಧನ್ಯರು.

ಶೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯ

ಆ ರೋಗ್ಯ

धर्मार्थकाममोक्षाणां मूलमुक्तं कलेवरम् ।

तच्च सर्वार्थसंसिद्धयै भवेद्यदि निरामयम् ॥

(ಶರೀರವು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಶರೀರವು ನಿರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಕೈಗೊಡುವುವು.)

ಧನಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿತವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯದ ಏಷಯಕ್ಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಮತ್ಯೈಕ್ಯವಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆರೋಗ್ಯವು ಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸುಸಂಸಾದನೆಯು ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರ ಸಮಾಗಮವು.

ಆರೋಗ್ಯರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಯಮಿತ ವರ್ತನವೂ, ವ್ಯಾಯಾಮವೂ, ಸ್ವಚ್ಛತೆಯೂ, ಮಿತಭಾವವೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಆಳತೆ ತಪ್ಪಿ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಬೀರ್ಣಕೋಶವು ಕೆಟ್ಟು ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವಾಗುವುದು. ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ಆರೋಗ್ಯವು ಕೆಡುವುದು. ಮದ್ಯಪ್ರಾಶನದಿಂದಾಗುವ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ದೀರ್ಘಾಯುಗಳಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆಲ್ಪಾಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಿತಭಾವವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳು ತಗಲಿದರೂ, ಅವು ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ವಾಸಿಯಾಗುವುವು.

೧೯ನೆಯ ಶತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಗ್ಲಾಡ್‌ಸ್ಟನ್‌ನು ಮುಃಪ್ಪಿನವನಾದರೂ, ನಿರೋಗಿಯೂ,

ಸುದೃಢನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅಂಥ ಆರೋಗ್ಯವುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅವನ ಮಿತ್ರರು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಲು, “ ನಾನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತುತ್ತುನ್ನು ೨೫ ಸಾರೆ ಅರಿಯದೆ ಸುಂಗುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ” ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಅವನು ಆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮುಪ್ಪಿನವನಾದರೂ ತರುಣಸಂತೆ ನೀರೋಗಿಯೂ ಸಶಕ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

ಶರೀರವೂ ಮನಸ್ಸೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ತಕ್ಕ ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹಸಿವೆಯಾಗುವುದು. ವ್ಯಾಯಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿವೆಯಾಗದು. ಶ್ರಮಮಾಡದೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಏನೂ ದೊರಕಲಾರದೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು, ಹಸಿವೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದಾದರೂ ನಿಜವು. ಗುಡ್ಡದಮೇಲಾಗಲಿ, ಸಮುದ್ರದಂಡೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ ಬಂದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತರೆ ಎಂಥ ಅಹಾರವಾದರೂ ಸವಿಕತ್ತುವುದು.

ನಗುತ್ತ ಕೆಲೆಯುತ್ತ ಊಟಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆನಂದವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಶರೀರವುಷ್ಟಿಯೂ ಆಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆಂಗ್ಲಜನರಲ್ಲಿ ‘ ನಕ್ಕು ಪುಷ್ಟನಾಗು ’ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸವಿಸುಡಿಗಳೂ ಏನೋದದ ಮಾತುಗಳೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಯಂತೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ನಗುವುದರಿಂದ ರುಧಿರಾಭಿಸರಣವು ಒತ್ತರದಿಂದ ಸಾಗಿ ಜೀರ್ಣಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದಾಗ ಜೀರ್ಣಕೋಶಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧ ರಕ್ತದ ಪೂರೈಕೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುವುದು.

“ ಮಾತು ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಜಗಳವಿಲ್ಲ ” ಸವಿಮಾತಾಡುವವನು ಜಗಳಗಳನ್ನು ಸಹ ತೀರಿಸಬಲ್ಲನು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಚೇಷ್ಟೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋದವಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ನಗೆಬರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನು ನಕ್ಕ ಕೂಡಲೆ ಉಳಿದವರು ಸಹ ನಗಹತ್ತುವರು. ಚೇಷ್ಟೆಗಾರರು ತಾವು ಆನಂದದಲ್ಲಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎರಡನೆಯವರಿಗೆ ಸಹ ಏನೋದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವರು.

ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುವುದು ಸುಲಭವು; ಆದರೆ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಕಠಿಣವು. ಅಹಾರವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲ ಮಿತಭಾವವನ್ನು ಪಾಲಿಸು

ವುದು ಹಿತಕರವಾದುದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವರಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅನೇಕರು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ತಿಂಬುಂಬುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಸುಖವು ಉಳಿದ ಅನೇಕ ಸುಖಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಸುಖವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು.

ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಹವೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿಬಿಡವಾದ ವಸತಿಯಿಂದಲೂ, ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿಯ ಅಪಾಯಕರವಾದ ಹೊಗೆ ಬಿಡುವ ಸಾವಿರಾರು ಗಿರಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಹವೆಯು ದೂಷಿತವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ, ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ವಿಶಾಲವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ದಿನಾಲು ಆದಷ್ಟು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಹಿತಕರವು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ದೊರೆತು ರಕ್ತವು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಬಹುಶಃ ಸಾಕಷ್ಟು ಶುದ್ಧ ಹವೆಯು ದೊರೆಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಪಟ್ಟಣಿಗರು ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗಿಂತ ನಿಸ್ತೇಜರೂ ಅಶಕ್ತರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರು ಅಲ್ಪಾಯುಗಳಾಗುವರು. ಗ್ರಂಥವಾಚನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗುಲಾಗಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಬೇನೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಹೋದ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ವರ್ಷವರ್ಷನೆಂಬ ಆಂಗ್ಲ ಕವಿಯು. ಎಂಥ ಋತುವಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹೊರಗೆ ತಿರುಗಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಎಂದೂ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬದಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಬೈಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವುದರಿಂದ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಯು ಹತ್ತುತ್ತದೆ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟಕನಸುಗಳು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದಕೂಡಲೆ “ಎನುಮಾಡಲಿ ಎನುಬಿಡಲಿ” ಎಂಬ ಉತ್ತಾಹವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾತರದ ಕನಸುಗಳು ಬೀಳುವುದರಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಆರೋಗ್ಯವು ಕೆಡುವುದು.

ಆಟದಕಡೆಗೆ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಒಲವು ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಬಹು ಜನರು ನೋಡಿರಬಹುದು. ಆಟವು ಅವರ ಶರೀರದ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣೀ

ಭೂತವಾಗಿರುವುದು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಿಂದ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಹುಡುಗರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದಂತೆ ಅವರ ಶರೀರವು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಾನಸಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಷ್ಟೇ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆ ತರದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ಘಣಿಚಂಡು, ಚಿನ್ನಿದಾಂಡು, ಬೋ, ತಿಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುವುದರಿಂದಲೂ ಈಸುವುದರಿಂದಲೂ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ ತಿರುಗುವುದರಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಯಾಮವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಯಿ, ತಂತಿ, ಕಿವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೂಡಿದರೆ ತಂಬೂರಿಯಾಗುವಂತೆ ಅಸ್ಥಿ, ಮಜ್ಜಾ, ಸ್ನಾಯು, ತ್ವಚೆ, ಮಿದುಳು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಅವಯವಗಳು ಕೂಡಿ ಶರೀರವಾಗುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ರಚನೆಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದರೂ, ಅದು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕಾರದ ಅಸ್ಥಿಗಳು ೨೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ವಂಟಾದರೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಗತಿಯು ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲದೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ೫೦೦ ಸ್ನಾಯುಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಂಥ ಅಸಂಖ್ಯ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳೂ ಇರುವುವು. ನಮ್ಮ ಸ್ನಾಯುಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ರಕ್ತಾಶಯವು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೩ ಕೋಟಿ ಸಾರೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ತ್ವಚೆಯ ರಚನೆಯಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ೨೦ ಲಕ್ಷ ಬೆವರಿನ ಗ್ರಂಥಿಗಳಿರುವುವು. ಈ ೨೦ ಲಕ್ಷ ಮಾಂಸಪಿಂಡಗಳನ್ನು ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸುವ ವಾಹಿನಿಗಳ ಉದ್ದಳತೆಯು ೩೧೧ ಹರದಾರಿಯಾಗುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಅಶುದ್ಧ ರಕ್ತವಾಹಿನಿ, ಸಣ್ಣ ಸ್ನಾಯು, ಮಜ್ಜಾತಂತು ಇವುಗಳ ಉದ್ದಳತೆಯು ತ್ವಚೆಯ ವಾಹಿನಿ ಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗಿರುವುದು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕೋಟ್ಯವಧಿ ಅಣುಗಳಿರುವುವು. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರಂತೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ

ವಾಗದೆ ಇರದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನ ರಚನೆಯಂತೂ ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕರಿಯಗುಡ್ಡ, ಕನೀನಿಕೆ, ಲೆನ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಿರುವುವು. ಲೆನ್ಸ್ ಎಂಬುದು ಕಾಗದದಷ್ಟು ತಿಳುವಾಗಿದ್ದು ಪದರುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಡೆಯ ಪದರು ೩ ಕೋಟಿ ಮಾಂಸದ ರೇಖೆಗಳಿಂದಲೂ ೩೦ ಲಕ್ಷ ಕಣಗಳಿಂದಲೂ ಆಗಿರುವುದು. ಶರೀರದ ಮುಖ್ಯಾಂಗವಾದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಿದುಳು ೬೦ ಕೋಟಿ ಕೋಶಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಂಥ ಒಂದು ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಕಣಗಳಿರುವುವು ; ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಣದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂಶದ ಅಣುಗಳಿರುವುವು. ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಜೋಪಾನಮಾಡಿದರೆ ಶರೀರವು ನಿರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುವುದು ; ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಬಂದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಉದಾಸೀನನಾಗದೆ ಆನಂದವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು.

ಶರೀರವನ್ನು ಜೋಪಾನ ಮಾಡದೆ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆದರೆ ಬೇನೆ ಬರುವುದು. ಆಗ ಮೈದ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಸುಧಾರಿಸಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಇನ್ನು ಕಾಡುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರು ರೋಗದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ರೋಗಗಳು ಭೂತಪಿಶಾಚಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಂದು ಅವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ; ಮತ್ತು ಆ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಕ್ಕ ಮಂತ್ರಿಕರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮಂತ್ರಸಾನುರ್ಥ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ರೋಗಪರಿಹಾರಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದು.

ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಕೆಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಬರೆದ ತಾಯತವನ್ನು ತೊಳೆದು ನೀರನ್ನು ತೀರ್ಥವೆಂದು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ಬದಲು ಮೈದ್ಯನೇ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಬಹಳ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಉಪಚಾರಮಾಡುವ ಮೈದ್ಯನು ಈ

ಕ್ರಮವನ್ನು ನಡಿಸಿದರೆ ಅವನೇ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಬಹುದು. ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಅವರ ಶ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹಣಕೊಡುವ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದರೂ ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಚೀನದೇಶದ ಜನರಲ್ಲಿ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ನೆಟ್ಟಗಿರುವವರೆಗೆ ಕುಟುಂಬದ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಸೇತಸವನ್ನು ಕೊಡುವರು : ಯಾರಿಗಾದರೂ ಬೇನೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವರು. ಇಜಿಪ್ಟದೇಶದ ಪದ್ಧತಿಯು ಇದಕ್ಕೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವವರೆಗೆ ವೈದ್ಯನು ಅವರಿಗೆ ತಪ್ಪುಗಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಬೇಗನೆ ವಾಸಿಯಾಗಲೆಂದು ವೈದ್ಯನು ಕಠಿಣವಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವೈದ್ಯರಿಂದ ರೋಗಗಳು ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜವಾದರೂ ನಾವೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅತಿವರ್ತನದಿಂದ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮುಸ್ಸಿನವರಾಗುತ್ತಾರೆ; ಇಲ್ಲವೆ ಮರಣಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮಾತತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕೆಟ್ಟು, ರೋಗಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಆರೋಗ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಬರೆದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಎಲ್ಲರೂ ಈ ನಿಬಂಧದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಆರೋಗ್ಯರಕ್ಷಣೆಯ ನಿಯಮಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೆ, ಮುಂದೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬದಗದು.

ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯ

ಪ್ರೇಮ

दर्शने स्पर्शने वापि शत्रुणे भाषणेऽपि वा ।

यत्र द्रवस्यंतरंगं स स्नेह इति कथ्यते ॥

(ನೋಡುವಾಗ, ಮುಟ್ಟುವಾಗ, ಕೇಳುವಾಗ, ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗುವುದೇ ಸ್ನೇಹದ ಲಕ್ಷಣವು.)

ಪ್ರೇಮವು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಮೃತದಂತಿರುವುದು. ಅಮೃತ ಪಾನಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳು ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಂತೆ ಕುಟುಂಬದ ಜನರು ಪ್ರೇಮಾಮೃತಪಾನಮಾಡಿದರೆ, ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ನಿಶ್ಚಯ.

ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾಲುಗಾರರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ನಾವು ದುಃಖಿಗಳಾಗಿ ಕೈಲವೋ? ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವರು. ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗೆ ಪತ್ನೀಪ್ರೇಮವೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಪ್ರೇಮವೂ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧಗಿವಾರು ವು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಸಹಜ ವಲ್ಲವೋ? ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಲ್ಯ, ತಾರುಣ್ಯ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು, ಆಪ್ತೇಷ್ಟರು, ಮಿತ್ರರು ಮೊದಲಾದವರ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವರು. ಆದರೆ ಅನೇಕರು ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವರು. ಅವರು ಬಹುಶಃ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಂಸಾರಸುಖವೇ ತುಚ್ಛವೆಂದೆಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರೇಮವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿಯೇ ಲಯಹೊಂದಿರುವುದು.

ಮಿತ್ರಪ್ರೇಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿವೇಚನವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಚರ್ವಿತ ಚರ್ವಣ ಮಾಡಿ ವಾಚಕರಿಗೆ ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಪ್ರೇಮವು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿದೆ. ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿಯು. ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು, ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು, ಸ್ನೇಹಿತರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸ್ನೇಹವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಶ್ರೀಮಂತನಿಗೆ ಬಡವನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ದಯೆಯೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ. ಶರೀರಗಳು ಎರಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣಗಳು ಒಂದಾಗಿರುವಂತೆ ವರ್ತಿಸುವ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮವೆಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿಲ್ಲ.

ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾಮ, ಸಕಾಮ ಎಂಬೆರಡು ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇಮವೇ ನಿಜವಾದ ನಿಷ್ಕಾಮಪ್ರೇಮವು. ಎರಡನೆಯವರಿಂದ ಯಾವ ತರದ ಲಾಭವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇಮವೇ ನಿಷ್ಕಾಮಪ್ರೇಮವು. ನಿಷ್ಕಾಮ ಪ್ರೀತಿಯು ನಿಶ್ಚಲವಾದುದು. ಅದು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಅಳಿಯದು. ತಂದೆಗಿಂತ ತಾಯಿಯ ಪ್ರೇಮವು ಹೆಚ್ಚು ನಿಷ್ಕಾಮವಾದುದು. ತಂದೆಗೆ ಹುಚ್ಚು ಅಥವಾ ದಡ್ಡಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮಿಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ತಿರಸ್ಕಾರಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಾಯಿಯು ಅಂಥ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಸುವಳು. ನಿಷ್ಕಾಮ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಂತವಿರುವುದೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ದೇವರು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ದಯೆಗೆ *ಸರಿಹೋಲುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು

ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾಳೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅನಾದ್ಯಂತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಭೇದಭಾವವನ್ನಿಡದೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು ; ಕಠೋರ ವೃತ್ತಿಯು ನಾಶಹೊಂದುವುದು ; ವೈರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ; ಶತ್ರುಗಳು ಸಹ ಮಿತ್ರರಾಗುವರು. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಆನಂದವೂ, ಜಾಣರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಗುವುವು. ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಬಯಸುವರು. ಅದರಿಂದ ಕೋಮಲತೆ, ಮಮತ್ವ, ಸಹೃದಯತೆ, ಕಾರುಣ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ವಿಕಾಸಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇಮವು ಮನುಷ್ಯನ ವಿಚಾರ, ಭಾಷಣ, ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿರುವುದು. ಅದು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ನಡೆದರೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು. ಅಕಲ್ಯಾಣವಾಗದು.

ದಾಂಪತ್ಯ ಪ್ರೇಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗಾಯಿತೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಶೋಧಿಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಟೊ ಎಂಬ ಗ್ರೀಸ ದೇಶದ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಬರೆದುದೇನಂದರೆ:— ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಆಕಾರವು ದುಂಡಗಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳೂ, ಒಂದು ತಲೆಯೂ, ಎರಡು ಮೋರೆಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಅವನು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ; ಮತ್ತು ಪ್ರಸಂಗಬಿದ್ದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಕೈ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಎತ್ತು ಉರುಳಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಗಟ್ಟಿಗನಿದ್ದು, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗಿ ಅವರು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದರೆ ಯಜ್ಞಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ತನಗೆ ಆಹಾರವು ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ನೆನಿಸಿ, ಅವರ ಶರೀರವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ

ದ್ವಿಭಾಗಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅವರ ಶಕ್ತಿಯು ಅದರಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಗರ್ವವೆಲ್ಲ ಸಸ್ಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಅದರಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಆಲೋಚಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೈಗೂಡಿತು. ದಂಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಶರೀರದ ಇಬ್ಭಾಗಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರೇಮಸಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ತಂತುವಾದ್ಯಗಳ ತಂತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ರಾಗಗಳುಂಟಾಗುವಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಪಮ ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಲಿ, ಪುರುಷರಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಜನರ ದೇಶಿಯಿಂದ ಜೀವವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತರ್ಕಿಸಬಹುದು.

ದಾಂಪತ್ಯಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಪ್ರೇಮವು ಕಾಲಹೋದ ಹಾಗೆ ದೃಢವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇಮವು ದೃಢವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮಕಲಹಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗೃಹಕಲಹಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಹೋಗುವುವು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಅಂದರೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದಿಂದ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಡುವೆ ಪ್ರೇಮವಿತ್ತೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಋಣಾಸುಬಂಧವಿದ್ದವರನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

“ भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ”

—शाकुंतलम्.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಜರ್ಮನಿ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿವಿವಾಹವು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದು, ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಆದರೂ, ಅವರ ದಾಂಪತ್ಯಸ್ಥಿತಿಯು ಅಷ್ಟು ಸುಖಕರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹುತರ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೇ ವಧೂವರರನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲೆಂಬುದು ನಿಜ. ಪ್ರೇಮವು ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಹುಟ್ಟುವುದೇ ಹೊರತು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಉಂಟಾಗಲಾರದು.

ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದವರು ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದ್ದರೂ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದಂತೆ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ; ಇಲ್ಲವೆ ಅತಿ ವಿರಹದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತೆಯ ವಿರಹವನ್ನನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಪೂರ್ವದ ಸುಖಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ವಿಹ್ವಲನಾಗಿ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

(ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ)

ನೆನಪುಂಟೇಲಲಿತಾಂಗಿ ? ಈಗಿರಿಯೊಳಂದಾವಿದುರ್ದೀಲಕ್ಷ್ಮಣಂ |
ಮನಸಿಂಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸುಖದಿಂ ಪೋದಾದಿನಂಗಳ್ಳಿಖೀ ||
ನೆನಪುಂಟೇ ಪ್ರಿಯೆ ? ಇರ್ಪಳಲ್ಲಿ ಮಧುರಾಂಭೋಯುಕ್ತೆ ಗೋದಾವರಿ |
ವಿಸಯಂ ಭಾಷಿಣಿ ತತ್ತ ಟಿಂಗಳೊಳೆ ನಾವಾಡಿದ್ದು ಗೊತ್ತುಂಟೆ ಪೇಳೆ ||

—ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತ್ರೆ

ಪ್ರೇಮವು ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಆಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯಿದ್ದಾಗ ಜನರು ಪ್ರೇಮದ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾರೆ. ವೀರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುಗಳ ದೆಶೆಯಿಂದಲೇ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಶೂರತನದಿಂದ ಕಾದುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೇಮವು ಅರಸನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಬಡವನ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಾದರೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅದು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಾದರೂ ಇರುವುದು.

ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಒಂದಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯು ಇರಕೂಡದೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತದ್ವಿಪರೀತವಾದ ಅಭಿವ್ರಾಯವು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರವೇ ಪ್ರಧಾನಹೇತುವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಭರ್ತೃಹರಿಯು “ದೀಪ, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನುಂಟು

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಎಳೆಚಗರಿಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಪ್ರಿಯತಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ವಾಲಿಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಅಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಸಾತ ಪ್ರದೀಪಿ ಸತ್ಯಗ್ರೀ, ಸತ್ಯ ತಾರಾರವಿನ್ದುಫು ।

ವಿನಾ ಮ ಮೃಗಾಶಾಖಾಕ್ಷಯಾ ತಮೋ ಭೂತಮಿದಂ ಜಗತ್ ॥

ಗೃಹಿಣಿಯು ಗೃಹಸುಖದ ಮುಖ್ಯ ಘಟಕಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮವು ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಗಂಡಕೆಂದಂದಿರನ್ನು ಆನಂದೋತ್ಸಾಹಗಳೆಂಬ ಸುವರ್ಣದ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸುವಿಚಾರದ ಜೋಡು ಅವಶ್ಯವಾಗಿಬೇಕು. ಸುವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದೆ ಸುವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಸುಖವಾಗದು. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಿಚ್ಛೆಗಳು ಅಂಕುರಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇಮದ ದೆಶೆಯಿಂದಲೇ ಜನರು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆಂಗ್ಲದೇಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಯಾದ ಮಿಲ್ಟನ್‌ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು. “ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಕಾಲವು ಹೋದದ್ದೂ, ಋತುಗಳು ಬದಲಾದದ್ದೂ ಸಹ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನ ಮಂದವಾದ ಸುಳಿಗಾಗಿಯು ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೈಗೆ ಸೋಂಕುವುದು; ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗಾನವು ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಬರುವುದು; ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೀರಿ ಆನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವನು; ಹಸರು ಮುರಿಯುವ ಬೆಳೆಯಮೇಲೆ ತುಸು ಮಳೆಯಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಸಿವೆಯು ಹಿಂಗಿಹೋಗುವುದು; ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಂತೂ ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅಂದವಾದ ಇಂದುತಾರಕಗಳಿಂದ ಶರ್ವರೀ ಶೋಭೆಯು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಆದರೆ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ವಿಪರೀತವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ ?”

ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಭಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಜನರು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರುಚಿಯುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಅವರವರಿಗೆ ಅನುರೂಪಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ದೊರೆಯುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಲಾರದು. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವರು. ಆದರೂ ವಧೂವರರ ದಾಂಪತ್ಯಸ್ಥಿತಿಯು ಸುಖಕರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಮಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಅವಳಾದರೂ ಅವನನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸುವಳು. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರೀತಿಯು ಬೆಳೆಯುವುದು.

ವಧೂವರರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದರೆ ಅವರು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡೆಯುವರು. ಆದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿರಸವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವರು ಅಂಥ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಎಳ್ಳೆತ್ತಾದರೂ ಇಂಬುಗೊಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಸಣ್ಣ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಹ ಮುಂದೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾಗಬಹುದು. ತಂಬೂರಿಯ ಕಾಯಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಛಿದ್ರವು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ತಂಬೂರಿಯ ಸ್ವರವು ಕೆಡುತ್ತ ಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರೇಮವು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ತಂತುವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಹುಂಬತನದಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಅವು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳವು. ಪ್ರೇಮದ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವುದು.

अर्थं भार्या मनुष्यस्य भार्या श्रेष्ठतमः सखा ।

भार्या मूलं त्रिवर्गस्य भार्या मूलं त्रिविध्यतः ॥

—महाभारत.

(ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯು ಪುರುಷನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಮಿತ್ರಳೂ ಆಗಿರುವಳು. ಅವಳು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಮೂಲದಂತೆಯೂ, ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ನಾವಿನಂತೆಯೂ ಇರುವಳು.)
ಅದುದರಿಂದಲೇ ಆಂಗ್ಲಜನರಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ 'ಉತ್ತಮಾಂಗಿ' ಯೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಪತ್ನೀಪ್ರೇಮದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಭವಭೂತಿಯು
ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ—

(ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ.)

ಸುಖದುಃಖಂಗಳೊಳಂ ಸಮಾನಮಖಿಲಾವಸ್ಥಾ ನುಕೂಲಂ ಸುರಂ |
ಜಕಮಾಜೀವಕೆಮೇಣ್ ಶ್ರಮಾಪಹರಣಂ ಮುಪ್ಪಲ್ಲಿಯುಂ ಸ್ನೇಹವ ||
ಧೃಕಮಾಚ್ಛಾದನೆ ಪೋಗೆ ಕಾಲವಶದಿಂ ಪೂರ್ಣಾನುರಾಗೋಜ್ವಲಂ, |
ಪ್ರಕಟಂ ಭದ್ರಮಿದಪ್ಪುದಾ ಸುಪುರುಷಂಗೆಂತೆಂತೊ ಸತ್ಪುಣ್ಯದಿಂ ||

ಎಂದು ಸರಸವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಲ್ಲಿಯ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಬೆಳೆ
ಯುತ್ತಹೋಗಿ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅವರು ಭಿನ್ನವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತೆ ಕಂಡರೂ
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಅಂಥ ದಂಪತಿಗಳ ಎಯೋ
ಗವು ಎಂದೂ ಆಗದು. ಉಳಿದ ಮನೋವಿಕಾರಗಳಂತೆ ಪ್ರೇಮವು
ಸಷ್ಟವಾಗುವುದಲ್ಲ.

ಪ೦ಚಮಾಧ್ಯಾಯ

ಚಿತ್ರಕಲೆ

“ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಹಾಗೂ ರಮ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಿತ್ರಕಾರರ ಕೃತಿಗೆ ಕಲೆಯೆಂದು ಹೆಸರು.” —ರಸ್ಮಿನ್.

ಹಿಂದುಸ್ತಾನದೊಳಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆಯು ಎಷ್ಟು ಉರ್ಜಿತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿವೂಜಿಯು ರೂಢವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಿಲ್ಪಿಗಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕೆಲವುಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಗವಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರುವ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆಂದು ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ವಿಮಾಂಸಕರಾದ ಹಾವೆಲ್, ಆನಂದ ಕೆ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಡಿತರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಳಿಕೆಯು ಆರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ಚಿತ್ರಕಲೆಯು ಉರ್ಜಿತವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುನಿದ್ಧ ಪುರುಷರ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧವಾಗುವುದು.

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಗುಡಿಗಂಹರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದಲೂ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದಲೂ ಆ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಎಷ್ಟೋ ಯುದ್ಧದ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅರಸರೂ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಸೈನಿಕರಿಗಿಂತ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪುಷ್ಟರೂ ನಿಲುಕಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವುಳ್ಳವರೂ

ಆಗಿದ್ದರೆಂಬುದೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ಭಾರವೆಲ್ಲ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರಕಲೆಯು ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಅದರ ಯೋಗದಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಮನಸ್ಸೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಹೂಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣವು ಬರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಿಂದ ಆಯುಷ್ಯಕ್ಕೆ ರಮ್ಯತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರಕಾರನ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಕೌಶಲ್ಯವೂ ಯಾವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅದೇ ಚಿತ್ರವು. ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದು. ಅದರಿಂದ ಮನೋರಂಜನವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಅಥವಾ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಪ್ರಧಾನಹೇತುವಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಮಾಡಬಹುದು,

ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಕಾರನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮನನ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದೇ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಪ್ರಧಾನಹೇತುವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಸಹ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಣ್ಣಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದರೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಿಂದಾಗತಕ್ಕ ಹೇತುವು ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಿತ್ರಕಾರರು ಕೇವಲ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಹೊಂದದೆ, ತಮ್ಮ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಸ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸೌಂದರ್ಯದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಚಿತ್ರಕಾರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕಾರನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಕೂಡಿದ ಹೊರತು ಉತ್ತಮಾಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

“ಜೊಕ್ಕು ಬಂಗಾರಕ್ಕೆ ಮಲಮು ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ, ಗುಲಾಬೀ ಹೂವಿನ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಇಂದ್ರಧನುಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣ ಕೊಡುವುದಾಗಲಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ದೀಪದಿಂದ ಕಾಂತಿ ಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾದುದು. ಅದ ರಂತೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶೋಭೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೊಬಗನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವು ಚಿತ್ರಕಾರನಿಗಿರುವುದು ಸಹ ಲಜ್ಯಾಸ್ಪದ” ವೆಂದು ಶೇಕ್ಸ್‌ಪೀಯರಕವಿಯು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಂಗಾರದವಲ್ಲ; ಎಲ್ಲ ಹೂಗಳಿಗೆ ಗುಲಾಬೀ ಹೂವಿ ನಂತೆ ಸುವಾಸನೆ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬಂಗಾರ ಗುಲಾಬೀ ಹೂವು ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಉಪಮಾನ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಣ ಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಪ್ರತಿಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಬಹುದು.

ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮನೋಹರವಾದ ಸುಂದರ ವಸ್ತುಗಳು ಅನಂತಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳಾಗಿವೆ.

“ತಾಜಮಹಾಲಿನಂಥ ಅತಿಸುಂದರವಾದ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಮಂದಿರವು ದೈವಿಕ ಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ದೃಢವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಮಂದಿರವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರ್ಫ ದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಬಳಿಕ ಕಲ್ಲಾದಂತೆ ಕಾಣು ತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಾಲು ಅತಿಸುಂದರಿಯಾದ ತರುಣಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತ ದೊಂದು ರಶಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿಲ್ಪಿಯು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮಹಾಲಿ ನೊಳಗೆ ಮಾಡಿದ ಶಬ್ದದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯು ಒಬ್ಬ ಅತಿ ಸುಂದರಿಯಾದ ತರುಣಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಗಾಯನದಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸರ್ ಎಡ್ವಿನ್ ಆರ್ನೋಲ್ಡ್ ಸಾಹೇಬರು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.”

ಕವಿಯು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚಿತ್ರಕಾರನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕವಿಗಳಿಗಿಲ್ಲದ ಅನುಕೂಲತೆಯು ಚಿತ್ರಕಾರನಿಗುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ—ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸುಂದರ ಚಿತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ, ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ನೋಡಿ ಮೂಲವಸ್ತುವಿನ ಯಥಾತಥ್ಯವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಎಂಥ ಸವಿಸ್ತರ ವರ್ಣನೆಯಿಂದಾದರೂ ಕವಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನು ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲನು. ಚಿತ್ರಕಾರನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಕೃದ್ವರ್ತನಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಮಿಕಾಯಿಲ್ ಎಂಜೆಲೊ, ಟೆರ್ಸರ, ಜೋಸುಫ ರೆನಾಲ್ಡ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಚಿತ್ರಕಾರರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆ ದೇಶಗಳ ಜನರಿಗೆ ಅನಂದವಾಗುವಂತೆ ನಮಗಾದರೂ ಅನಂದವಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ರಾಜಾ ರವಿವರ್ಮ, ಅವನೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರ, ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಗಂಗೋಳಿ ಮೊದಲಾದ ಚಿತ್ರಕಾರರ ಚಿತ್ರಗಳು ಅನ್ಯ ದೇಶೀಯರಿಗೆ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಇರುವು.

ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಉರ್ಜಿತಾವಸ್ಥೆಯು ದೇಶದ ಉತ್ಕರ್ಷಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ರೋಮ ಹಾಗೂ ಗ್ರೀಸ ದೇಶಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಓದಿದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆಯೂ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯೂ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉರ್ಜಿತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದ್ದುವು. ಆದರೆ ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಅವು ವಿಪನ್ನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ದೇಶದ ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯೋಗಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸೆಣಸಾಟದಲ್ಲಿ, ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶವೇ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು. ಜರ್ಮನಿ, ಜಪಾನ ದೇಶಗಳ ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯೋಗಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಆ ದೇಶೀಯರ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯವೇ ಕಾರಣವು. ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸೊಬಗುಳ್ಳುವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಉಳಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟುಹತ್ತಿವೆ.

ಇತ್ತೀತ್ತಲಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಆಗ ಹತ್ತಿದೆ. ಅದರಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯೋಗಗಳಾದರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಹತ್ತಿವೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಕಲೆಯೂ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಕಲೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಲೆಯು ಬೇಕು. ಸಂಸಾರರಥವು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೆಂಬ ಎರಡು ಚಕ್ರಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಕಲೆಯಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯು ಬೇಗನೆ ಆಗುವುದು. ಆದರೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಅವಶ್ಯವು. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಚಿತ್ರಕಾರರು ತೆಗೆದ ವಸಶೋಭೆಯು ಇಲ್ಲವೆ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಚಿತ್ರಗಳು ತೀರ ವಿರಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಚಿತ್ರಕಾರರು ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಈ ಶಾಖೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಹ ಪೂರೈಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಗಳುಂಟಾಗುವುವು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೂರು ಜನರೊಳಗೆ ಒಬ್ಬನು ವಿಚಾರಿಯಾಗಿರುವನು; ಸಾವಿರ ವಿಚಾರಿಗಳೊಳಗೆ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಗಳಿರುವುವು; ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಗಳಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಂತ್ರ, ಕಾವ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ರಹಸ್ಯವು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕಾರರು ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರೋದ್ಯೋಗಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಆರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೂ ಅವಶ್ಯವು.

ಚಿತ್ರಕಾರರಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶ್ರಯವಿದ್ದಂತೆ ಈಗಲೂ ಸಹ ಇರುವುದು. ಬಡೋದೆಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜಾಶ್ರಯವರ್ಮನಿಂದ ತೆಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರಗಳು ಈಗಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಾಯಕವಾಡರಾದ ಸಯಾಜಿರಾವ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ದೊರೆತ ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಫಲಗಳಾಗಿವೆ. ಅವು ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿರುವವಲ್ಲದೆ ಪುರಾಣಕಾಲದ ನೆನಪನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತವೆ. ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪುರುಷರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧುಸಂತರ ಪ್ರಸಾದ ಚಿಹ್ನೆವುಳ್ಳ ಗಂಭೀರವಾದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವವೂ ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯೂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆಗುವ ಚಿತ್ರಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಮೇಲೆ ಏಷ್ಟು ಪ್ರೇಮವಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಪನ್ನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಚಿತ್ರಕಲೆಯು ಉದಯವಾಗಹತ್ತಿದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಿಂದಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಚಿತ್ರಕಾರರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊರೆತು ಜನರಿಗೆ ಈ ಸುಖಸಾಧನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲೆಂದು ಆಶಿಸುವೆವು.

ಷಷ್ಠಾಧ್ಯಾಯ

ಕಾವ್ಯ

ಕಾನ್ವಿಷ್ಣುಃ ಸುರಾಃ ಸ್ವಗ್ಂ ನಿವಸಾಮಿ ವಶಂ ಭುವಿ ।

ಕಿಂ ವಾ ಕಾಶ್ವರಸಃ ಸ್ವಾದುಃ ಕಿಂ ವಾ ಸ್ವಾದೀಯತೀ ಸುಖಾ ॥

—ಸುಭಾಷಿತ.

(ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ? ನಾವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ; ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾವ್ಯರಸವು ಮಧುರವೋ, ಅಮೃತವು ಮಧುರವೋ ಎಂಬು ಅವರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆವು.)

ಸುಖಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಮಹತ್ವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಕಾವ್ಯವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವ. ಕಾವ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಭಾವವು ಒಂದಾಗಿರುವುದು. ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ “ವಾಕ್ಯಂ ರಸಾತ್ಮಕಂ ಕಾವ್ಯಂ ।” ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತನು ಬರೆದ ರಸಗಂಗಾಧರದಲ್ಲಿ “ರಮಣೀಯಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಃ ಶಬ್ದಃ ಕಾವ್ಯಂ ।” ಎಂದುಂಟು. ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿ “ಶರೀರಂ ತಾವದಿತ್ತಾರ್ಥವ್ಯವಶ್ಚಿತ್ತಾ ಪದಾವಳಿ ॥” (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪದಸಮುಚ್ಚಯವೇ ಕಾವ್ಯವು) ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಚಂದ್ರಾಲೋಕದಲ್ಲಿ “ನಿರ್ದೋಷಾ ಲಕ್ಷಣವತೀ ಸಗತಿಶ್ರುಣುಭೂತಿತಾ । ಸಾಂಕಾರರಸಾನೇಕಶ್ಚಿತ್ತಿವಾಕ್ ಕಾವ್ಯ ನಾಮಭಾಕ್ ॥” ಎಂಬ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದು ಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದೋಷರಹಿತವೂ, ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ, ರೂಢಿಗೆ ಸರಿಯಾದದೂ, ಗುಣಗಳುಳ್ಳದೂ, ಅಲಂಕಾರವುಳ್ಳದೂ, ರಸವುಳ್ಳದೂ, ಅನೇಕ ವೃತ್ತಿಗಳುಳ್ಳದೂ ಆದ ವಾಕ್ಯವೇ ಕಾವ್ಯವು.

ಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ ! ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ, ಪ್ರೇಮ, ಸಹೃದಯತೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯೂ, ಕಾವ್ಯವು ಮನೋಹರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮವೂ, ಕಾವ್ಯದ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯೂ ಅವಶ್ಯವು. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಅಗಾಧವಾಗಿರುವುದು. “ಕವಿಗೆ ಕಾವ್ಯಸೂರ್ತಿಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರೇಮಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿಚಾರ ತರಂಗಗಳಿಗೆ ಇಂಬುಗೊಟ್ಟು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕವಿತೆಗಳೆಂಬ ದೇಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಜೀವವಾಗಿ ಮಾಡುವನಲ್ಲದೆ ಅವು ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಲೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸುವನು” ಎಂದು ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ ಕವಿಯು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು ನಿಸ್ಸಾರವಾಗಿರುವುವು

“ अन्तर्गुह्यनर्थानर्थं जयतः प्रसादरहितस्य ।

संदर्भस्य नदस्य च न रसः प्रीत्यै रसज्ञानाम् ॥ ” —सुभाषित.

“ ಹೇಗೆ ನದದ ನೀರು ಪ್ರಸಾದರಹಿತ(ತೀಯಲ್ಲದ) ವಾಗಿದ್ದರೆ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಸವಾರ್ಥಗಳು ಕಾಣದಹಾಗಾಗಿ ರಸಿಕರಿಗೆ ಅನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾರವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಸಾದರಹಿತ (ಕ್ಲಿಷ್ಟ)ವಾದ ಕಾವ್ಯದ ಇಂಗಿತಾರ್ಥವು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ರಸಿಕರಿಗೆ ಅನಂದವಾಗದು. ”

ಕಾವ್ಯದಿಂದಾಗುವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಅವುಂಟಾದವನ್ನು ನೋಡುವ ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಕಾರನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ನುವುದೇನೆಂದರೆ:—

विश्लिङ्घनजांघिकां विततुते कीर्तिं विधत्ते श्रियं ।

हेलानिजितयक्षराजविभवां चिंताकरं हंस्यवं ॥

दुग्धे स्वादुतरान् रसाम्बितरति स्फಾರं कलाकौशलं ।

काव्यं निर्वृतिमावहृत्यपि परिस्पर्शवहं चेतसः ॥ ३ ॥

“ ಕಾವ್ಯವು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿಸುವುದು; ಕುಬೇರನ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು; ಚಿಂತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದೋಷ

ವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು, ಸ್ನಾತಕರವಾದ ಶೃಂಗಾರಕರುಣ ಮೊದಲಾದ ರಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು; ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಜಾಣತನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಂಥ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು.”

ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಕರ್ತನಾದ ಮಮ್ಮಟನು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು

काव्यं यशसेऽर्थकृतेव्यवहारविदे शिवेतरक्षतये ।

सथः परनिर्वृतये कान्तासम्मिमतयोपदेशयुजे ॥

“ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಕೀರ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಧನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮಂಗಳಗಳು ದೂರಾಗುತ್ತವೆ, ಮಿಗಿಲಾದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಂತೆಯರು ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸುವಂತೆ, ಅದು ವಾಚಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಒಬ್ಬ ಗ್ರೀಕ ಕವಿಯು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಚಿತ್ರವು ಉಪಮಾನವಸ್ತುವಾದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಗುಣಗಳು ಏನಾದರೂ ಇರಬೇಕಾಯಿತು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಆ ಪದಾರ್ಥದ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಎಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮವರ್ಣನೆಯಿಂದಲೂ ಆಗದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗದು. ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ, ಅವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಕಾಲಿದಾಸನು ಶಕುಂತಲೆಯ ಚಿಲ್ಪಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಭರಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ

चित्रे निवेद्य पारेकस्मिन्तत्त्वयोगा ।

रूपैक्येन मनसा विचिन्ता कृतात् ॥

जीरलसृष्टिरपरा प्रतिभाति सा मे ।

आतुर्विभुत्वमनुचिन्त्य वपुश्च तस्याः ॥ ३ ॥

“ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಮೊದಲು ಅವಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಆ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ವಿಧಿಯು ಇವಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರಬಹುದೋ? ಯಾಕೆಂದರೆ, ವಿಧಿಯು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮಂತನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅವಳ ಶರೀರ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಲು ಅದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂಬುದು ನನಗೆ ತೋರುವುದು” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿತ್ರದಿಂದ ಪುರುಷರ ಆಕಾರ, ರೂಪ, ವರ್ಣಗಳು ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ ಕೃತಿ, ಗತಿ, ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದ ಪುರುಷರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಹೇಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಎಂಥ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿದ್ದರು, ಎಂಬ ಅನೇಕ ವಿವರಣೆಗಳು ವರ್ಣನೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಲಾರವು.

ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಜಗತ್ತು ನಶ್ವರವಾದರೂ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಮರವಾಗಿರುವುವು. ವ್ಯಾಸ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮೊದಲಾದ ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಈಗ್ಗೆಯೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹೆಸರಾಗಿವೆ. ಇಷ್ಟು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ರಾಜಮಂದಿರಗಳೂ, ದೇವಾಲಯಗಳೂ, ದುರ್ಗಗಳೂ ನೆಲಸಮವಾಗಿರಬಹುದು; ಎಷ್ಟೋ ವೀರರೂ, ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಆಗಿಹೋಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಂತೆ ನಾಶವಾಗದೆ ಸಜೀವವಾಗಿರುವುವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುವಿಚಾರಗಳ ಬೀಜಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲವೇ? ಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ನೌಕೆಗಳು ಕಾಲವೆಂಬ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಮಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಓದಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದ ೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಕಾವ್ಯರಸಾಸ್ವಾದ

ವಸ್ತು ಸವಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಚಿತ್ತವೂ, ಶಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿವೆ. ವಾಚಕರು ಅಕುಂಚಿತ ಮನಸ್ಸಿನವರಾಗದೆ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನವರಾದರೆ ಕವಿಯ ವಾಕ್‌ಚಾತುರ್ಯದ ಸವಿಯು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

“ ಕವಿಗಳು, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಂತೆ ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಳಗಿಂದ ವಾಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರ್ಥವೆಂಬ ಜೀವಕಳೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸರಸ್ವತಿಯ ನಿಜಸ್ಥಾನದಂತೆಯೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲೆಗಳ ಜೀವನದಂತೆಯೂ, ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕಲ್ಪಿತರುವಿನಂತೆಯೂ, ಮೋಕ್ಷದ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನದಂತೆಯೂ, ಅಮೃತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೇಘದಂತೆಯೂ, ನವರಸಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪರ್ಬಸ್ಥದಂತೆಯೂ, ಮನುಷ್ಯಾಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ವಿವೇಕದ ನಿಧಿಯಂತೆಯೂ ಇರುವರು ” ಎಂದು ರಾಮದಾಸ ಸಾಧುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸಪ್ತಮಾಘ್ಯಾಯಂ

ಸಂ ಗೀತ

ದೇಶಾಭಿಮಾನಿ ಬಾಲೋ ರುದ್ರಾಸ್ತೇ ಯದಾ ಕಚಿತ್ ।
ತದಾ ಗೀತಾಸ್ಮತಂ ಪೀತ್ವಾ ಹರ್ಷೋತ್ಕರ್ಷಂ ಪ್ರಪಯತೇ ॥
ಕುಡ್ಡೋ ವಿಷಂ ವಮನ್ಸರ್ಪಃ ಕೃಣಾಮಾಂಶೋಲಯನ್ಮುಢ್ಢುಃ ।
ಗಾಂ ಗಾಂ ಗುಲಿಕಾಽಪ್ಯಸ್ತಾ ಹರ್ಷೋತ್ಕರ್ಷಂ ಪ್ರಪಯತೇ ॥

(ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಮಗುವು ಅಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ
ಅನಂದಭರಿತನಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ವಿಷವನ್ನು ಕಾರುವಂಥ ನಾಗವು ಸಹ
ಹಾವುಗಾರನ ಪುಂಗಿಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅನಂದದಿಂದ ಹೆಡೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ
ಹತ್ತುತ್ತದೆ.)

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ಸಂಗೀತವು ಸುಖಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು
ದೆಂದು ಎಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದೊಳಗೆ ಅಪ್ಸರಃ ಸ್ತ್ರೀಯರು
ಇಂದ್ರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನರ್ತನದಿಂದಲೂ, ಗಾಯನದಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ.
ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರ ಮೊದಲಾದ ಉಪದೇವತೆಗಳು ಸಹ ಸಂಗೀತ
ದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗೀಯರಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಂಗೀತದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಶಿವ, ಪಾರ್ವತಿ, ನಂದಿ, ಹನುಮಂತ,
ಅರ್ಜುನ ಇವರಿಂದ ಆಯಿತೆಂದು ಕೆಲವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭರತನು
ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ತಂದು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಸಿದನೆಂದು
ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹಾಗಾಗೂ ಇರಲಿ, ವೇದಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಸಂಗೀತವು ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದಿಂದ ತಿಳಿ
ಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ಷಡ್ಜ, ಋಷಭ, ಗಾಂಧಾರ, ಧೈವತ, ನಿಷಾದಗಳೆಂಬ
ಛಂಚಸ್ವರಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುವು. ಮುಂದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪಂಚಮ,

ಮಧ್ಯಮಗಳೆಂಬ ೨ ಹೊಸ ಸ್ವರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದುದರಿಂದ ಈಗ ಒಟ್ಟು ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಋಷಿಗಳು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ವೀಣೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ವೇದಪಠನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋಮಹವನಗಳಲ್ಲಾದರೂ ವೀಣೆಯಕೂಡ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಮಹತ್ವವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾರದ ಋಷಿಗಳು ವೀಣೆಯಮೇಲೆ ಗೋವಿಂದನ ಭಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತ್ರಿಲೋಕಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುನಿಗಳು ಲವಕುಶರಿಗೆ ರಾಮನ ಭಜನೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಕಲಿಸಿದ್ದರು. ರಾವಣನು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದನಂತೆ. ಅವನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೂ ಅಪ್ಸರಾಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಗಾನನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಯಮುನೆಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರಲಿಧರನು ತನ್ನ ಕೊಳಲನ್ನೂದಿ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ರುಕ್ಮಾಂಗದ ರಾಜನು ಅತಿದಾರುಣವಾದ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಬೇಡುವನೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಅವನ ವ್ರತಭಂಗವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಮೋಹಿನಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ವೀಣೆಯಮೇಲೆ ತೋಡೀ, ಝಂಝೂರೀ ಮೊದಲಾದ ಮಂಜುಳವಾದ ರಾಗಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ರಾಜನನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದಳು; ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಆ ವ್ರತಭಂಗ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಸಂಗೀತದ ಜ್ಞಾನವು ವೇದಪಠನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಮೈದಿಕರೂ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಅದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ಭೋಜ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ರಾಜರು ಗಾಯಕರೂ ವಾದಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ರಾಜಪದವನ್ನು ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರತೆಯುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದು ನೃತ್ಯವಾದ್ಯಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತೇವೆ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜವುತ್ರರೂ ರಾಜಕಪ್ಪೆಯರೂ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ರಾಜ್ಯವು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಂದಿನಿಂದ ಈ ಕಲೆಯ ಅಪಕರ್ಷವು ಆರಂಭವಾಗಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅದು. ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೈಸೇರಿತು. ಅವರು ಶುದ್ಧವಾದ ರಾಗರಾಗಿಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಶುದ್ಧವಾದುವುಗಳನ್ನು ಬೆರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹಾಕು ಮಾಡಿದರು.

“ಹಿಂದೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರವು ಪಾಣಿನಿಯ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ೩೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆಗ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವು ಸಾ, ನಿ, ಧ, ಪ, ಮ, ಗ, ರಿ ಎಂಬ ಆದ್ಯಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಈ ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳು ಇರಾಣದೊಳಗಿಂದ ಅರಬಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಾನೆಯ ಶತಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು.”

—ಡಾ. ಹಂಟರ್.

ಚೀನೀ ಜನರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಚಸ್ವರಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಮಂತ್ರಿ, ಪ್ರಜಾ, ರಾಜಕಾರಣ, ಆಕಾಶದರ್ಪಣಗಳೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರೀಸದೇಶದಲ್ಲಾದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಅಭಿಧಾನವಿದೆ.

ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ರೂಢವಾದ ರಾಗರಾಗಿಣಿಗಳು ಛಿನ್ನಛಿನ್ನವಾದ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳ ದರ್ಶಕಗಳಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವುಂಟು. ಅವೆಲ್ಲ ಮಂಜುಳವಾಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉದಯರಾಗವು ಒಂದು ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದ ಶಾಂತಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಸುಧಾರಿಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳ ಏಕೀಕರಣದಿಂದ ರಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು, ಯಾತಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವೆನ್ನಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ, ಸಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ‘ಗಾನಂ ವಾಕ್ಯಂ ತಥಾ ಶ್ರೇಯಃ ತ್ರಯೀ ಸಂಗೀತಶ್ಚಯತೇ’

(ಹಾಡುವುದು, ಜಾಸುವುದು, ಕುಣಿಯುವುದು ಕೂಡಿ ಸಂಗೀತವಾಗುತ್ತದೆ.)

ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಂಗೀತವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆದಿರುವುದು. ಭ್ರಮರಗಳ ಗುಂಜಾರವನೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮಂಜುಳ ಗಾನವೂ, ಗಿಳಿಗಳ ಕಿಲಕಿಲವೂ, ಮಂದವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳಗಳ ಮಂಜುಳ ಸಪ್ಪಳವೂ, ಗಿಡಗಳ ಎಲೆಗಳಿಂದೊಂಟಾಗುವ ಸುಳ್ಳು ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ, ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೇ ಇರುವು. ಗ್ರಹಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡುವಾಗ ಗಾಯನಮಾಡುತ್ತವೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ವಾಶ್ವಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ ಕವಿಯು “ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ತಾರೆಗಳು ಗಾನಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತವೆ. ನಾವು ನಶ್ವರವಾದ ಜಡದೇಹದಲ್ಲಿರುವವರಂತೆ ಆ ಗಾನಗಳು ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ”ವೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಾರಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕರೂ ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳೂ, ನೀಚರೂ ಇರುವರೆಂದು ಅವನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

साहित्यसंगीतकलाविहीनः साक्षात्पश्यः पुच्छविषाणहीनः ।

मृणं न खादन्नि विषमास्तद्ग्रागथेयं वरमं पश्याम् ॥

—भगवद्‌गिरि.

(ಅಲಂಕಾರ ಸಂಗೀತ ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ಬಾಲಕೋಡುಗಳಿಲ್ಲದ ಪಶುವು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹುಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಬದುಕುವರೆಂಬುದು ಪಶುಗಳ ಪರಮ ಭಾಗ್ಯವು.)

ಈ ಮಾತು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಜವೆಂದು ಕಂಡುಬರಲಾರದ್ದು. ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜಾನ್ಸನ್‌ನಿಗೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ತಲೆ ಬೇಸರಿಕೆಯಿಡುತ್ತಿತ್ತಂತೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಹಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಬಹುತರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗುವುದು ಸಹಜವು.

“ अथ ब्रह्मपरानंदादिमन्त्राधिकं श्रवं ।
जहार नारदादीनां चित्तानि कथमन्यथा ॥ ”

—ಸುಮಾಖಿತ.

ಗಾಯನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾರದನಂಥ ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಯ ಮನಸ್ಸು ಗಾಯನದಿಂದ ಹೇಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು? ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂತಃಕರಣವು ವಿಹ್ವಲವಾಗುತ್ತದೆ.

“ रम्भाणि व्रीक्ष्य मधुराश्व निशम्य शब्दान् ।

पर्युत्सुकीभवति यत्सुखितोऽपि जन्तुः

तच्छेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं

भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ॥ ”

“ ರಮ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಧುರವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸುಖಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಹ ಉತ್ಸುಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೆ ಸಖ್ಯವು ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ತಾನೇ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಂಥ ಸಖ್ಯದಿಂದಂಟಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುವು.”

ಸಂಗೀತವು ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಈಶ್ವರ ಭಜನೆಗೆ ಸಂಗೀತವು ಅವಶ್ಯವು. ಪುರಂದರದಾಸ, ತುಕಾರಾಮ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧುಗಳು ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿಭಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಜಡಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮೋಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂದು ಕವಿಗಳು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ तर्हि भगवतः सरितो वै तत्पदांबुजरोपनिर्वातम् ।

आवृण्वत्यसि या बहुव्याः प्रेमवेपितभुजाहृतवेगाः ॥ ”

—ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಾಯನದ ಮಂಜುಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ನದಿಗಳ ನೇಗವು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಅವುಗಳ ಗತಿಯು ಭಗ್ನವಾಗಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಂಪಿತವಾದ ತರಂಗಗಳೆಂಬ ಭುಜಗಳು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣ ಧೂಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದುವು.

ಕವಿಗಳು ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ ಕಾರರಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಟೋನು “ ಸಂಗೀತದಿಂದ

ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಚಾರದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ದೊಡ್ಡದಾಗುವುದು; ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸುಖವಾಗುವುದು; ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ಆನಂದಮಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುವು; ನ್ಯಾಯದೇವತೆಯ ಮೇಲೆ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಪ್ರೇಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು; ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚುವುದು ” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. “ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ದೇಶಗಳ ಜನರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಗುಣಾನುವಾದವನ್ನು ಸಂಗೀತದಿಂದ ಜರುಗಿಸಿ ಆತನ ಸ್ವರೂಪದ ತುಸು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ”

— ಕಾರ್ಲಾಯಿಟ್.

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಪರಿವಾಹವು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹೆಂಗಸರು ಬೀಸುವಾಗ, ಕುರುಬರು ಕುರಿಗಳನ್ನು ಕಾಯುವಾಗ, ಮೀನುಗಾರರು ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಾಗ, ಒಕ್ಕಲಿಗರು ನೇಗಿಲು ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಹಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಶ್ರಮವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಕೆಲಸಗಳ ಅಭಿರುಚಿಯುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಆ ಕೆಲಸಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ಆದರೆ ಸಂಗೀತದ ಪರಿಚಯವು ಎಳೆಪ್ಪಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತದಿಂದ ಆನಂದ ಹೊಂದದ ಅರಸಿಕ ಜನರು ಅಪರೂಪ.

ಏನೂ ವೆಚ್ಚವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಗೀತದಿಂದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ತ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸುಖಸಾಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ; ಅದು ಬಡಬಗ್ಗರ ಸುಖಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಮಾಧ್ಯಾಯ

ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯ

हरिणचरणक्षुण्णोपान्ताः सशाङ्कनिर्भराः ।

कुसुमललितैर्विष्वग्गतैस्तरंगितपादपाः ॥

विविधविहगश्रेणी चित्रस्वनप्रतिनादिता ।

मनसि न श्रद्धंध्युः केषां शिवा वनभूयः ॥

(ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಸರು ಮುರಿಯುವ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದದೆಯೋ, ಸುತ್ತಲೂ ಸುಂದರವಾದ ಝರಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತವೆಯೋ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹರಿಣಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆಯೋ, ಹೂಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ವಾಯುವು ಸುಗಂಧವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆಯೋ, ಗಾಳಿಯಿಂದ ಗಿಡಗಳು ಅಲುಗಾಡುತ್ತವೆಯೋ, ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಂಜುಳ ಗಾನದಿಂದ ವನವೆಲ್ಲ ನಾದಮಯವಾಗಿದೆಯೋ, ಅಂಥ ವನಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೋಡಿಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು ?)

ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸುಂದರವಾದರೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಆ ಸೌಂದರ್ಯದ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಒಂದೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನೂ ಆನಂದವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಸುಖಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವು ಒಂದಾದುದರಿಂದ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿವೇಚನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವು.

ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿದ ಹೊರತು ನಮಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ಜ್ಞಾನವೂ ಆಗದು ; ಅದರಿಂದ ಆನಂದವೂ ಆಗದು. ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವಾಗದಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದವರು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೂಡುವುದು ಸರ್ವಥಾ ತಪ್ಪು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕುರುಡರಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವನು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ವಸ್ತುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ವಿಧವಿಧದ ಶೋಭೆಯು ಕಂಡು ಬರುವುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವು ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಲತಾವುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸಸ್ಯವೂರ್ಣವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕೂತು ಸುತ್ತಲೂ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿದರೆ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಳಿಗೆಗೆ ಹೊಸ ಶೋಭೆಯು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುದು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಹಬ್ಬಿರುವುದು ; ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲೆಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು.

ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆನಂದವಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಆದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಹ್ಲಾದ ಹೊಂದದವರು ಅನೇಕರಿರುವರು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯದರ್ಶನದಿಂದ ಆನಂದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ಮನೋಧರ್ಮವೇ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಇಲ್ಲವೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಶೋಭೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಶಾಂತವಾದ ಸಮುದ್ರದ ವೈಭವದಿಂದಾಗಲಿ, ಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಸಾಗರದ ಪ್ರಚಂಡ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಾಗಲಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗಾನದಿಂದ ನಾದಮಯವಾದ ಉದ್ಯಾನದಿಂದಾಗಲಿ, ಝಂಝುವಾತದಿಂದ ಪ್ರಕಂಪಿತವಾದ ಅರಣ್ಯವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವಾಗದೆ ಇರದು. ಆದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನು ಹೊಂದದ ಅರಸಿಕ ಜನರನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದು.

ವಸಂತಋತುವು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು.

विकासितसहकारभारहारी-परिमल गुंजितगुंजितद्विरेकः ।

नवकिसलयचारु चामरश्रीर्हरतिमुनेरपि मानसं वसन्तः ॥

(ಅಮ್ರಾದಿವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಹೂಗಳು ಬಂದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಸುಗಂಧವು ಬೀರುವುದರಿಂದ ಭೃಂಗಗಳ ಸಮುದಾಯವು ಅವುಗಳಿಗೆ ಲುಬ್ಧವಾಗಿ ಮಂಜುಳ ಗುಂಜಾರವನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಗಿಡಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಚಿಗುರಲೆಗಳು ಒಡೆಯುವುದರಿಂದ ಅವು ಚಾಮರಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ವಸಂತಯುತವು ವಿರಕ್ತಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಹ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು.

೨ಕೆನ್ನ ಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು:—

ಎಳದಳಿರ ಕೆಂಪು, ಪೂಗಳ ಕಂಪು ಕೋಕಿಲಂ |
 ಗಳಸರದನುಣ್ಣು ತೆಂಗಾಳಿಯ ಪದಂಪು ಗಿಳಿ |
 ಗಳರವದ ಸೊಂಪು ತುಂಬಿಯಗಾನದಿಂಪು ನಾನಾಫಲಾವಳಿಯಬಿಣ್ಣು ||
 ತಿಳಿಗೊಳದ ತಂಪು ವಿರಹಿಯ ಕೈಕದಂಪು ಸುಖಿ |
 ಗಳ ಮನದ ಪೆಂಪು ಬನಗಳ ಗುಂಪು ಗುಂಪು ಸಂ
 ಗಳಿಸಿತೆಲ್ಲೆಯುಂ ಜೈತ್ರಾಗಮಂಬರಲ ಪೇಳುದೇನಚ್ಚರಿಯನು ||

ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ವಸಂತಾಗಮನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

सुभगसलिलावगाहाः पाटलसंसर्गसुरभिवनवाताः ।

प्रच्छाद्यसुलभनिद्रा दिवसाः परिणामरमणीयाः ॥

—शाकुन्तलम्.

(ವಸಂತಯುತವಿಸ್ಥಿತಿ ತಣ್ಣೀರಿನ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೊಗಸಾಗುವುದು; ವನಗಳಿಂದ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯು ಪಾಟಲಹೂಗಳ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಬೀರುವುದು; ಗಿಡಗಳ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ಬೇಗನೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತುವುದು; ಸಂಜೆಯಾದ ಹಾಗೆ ದಿವಸಗಳು ನುನೋಹರವಾಗುವುವು.)

“ಹೂಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಸುಖದ ದೆಶೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಹೂಗಳ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವುವು! ಬಡವರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಗುಡಿಸಲುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಹೂಗಿಡಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿರುವರು. ಸೊಗಸುಗಾರರೂ ಹುಂಬರೂ ಮಾತ್ರ ಹೂಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಹಾಳು ಮಾಡುವರು. ಪಟ್ಟಣಿಗರು ಸಹ ಮನೆಗಳ ಗವಾಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪ ಭಾಜನಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.” —ರಸಿಕ್.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಹೂ ಬಿಡುವ ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ಲತೆಗಳೂ ಅನೇಕವಾಗಿರುವುವು. ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಗುಲಾಬಿ ಮೊದಲಾದ ಗಿಡಗಳು

ವರ್ಷದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೂ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಕುಲ, ಸಂಪಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ತಮ್ಮ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ.

ಪುಷ್ಪಗಳು ನೇತ್ರಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ವೃಕ್ಷವಲ್ಲಿಗಳ ಎಲೆಗಳಾದರೂ ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆನಂದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುವು. ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಹೂಗಳಾಗಿ ಉದುರಿದರೂ ಹಸರು ಎಲೆಗಳಿಂದ ಅವುಗಳ ಸೊಬಗು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಉಪವನಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಪೂಸ ತೆಂಗು ಕಾಂಗು ನೇರಿಳೆ ಕಿತ್ತಳೆಗಳು ಶೋಭಿಸುವಂಚಿಕೊಂಚಿ ಪೂವಂಡು
ಗಿಳಿವಿಂಡುರಂ |

ಜಿಸುವ ಕಾದಲರೆಲರ್ ಸವಿಮಾವು ಪೂವು ಬಕುಳಂ ಮುಕುಳ ವೋಪ್ಪುವ ಕೊಳಂ||
ಮಿಸುಪ ನಳಿನಂ ಪುಳಿನಮಂ ತುಂಬಿತುಂಬಿ ರಾ |

ಜಿಸುವಶೋಕಂಕೋಕಮಾದಾಡಿಮಂಹಿಮಂದೆಸೆಗೆಂಪು ಸೊಂವು ಪೆಂಪಿಂದಾವು
ರೋಪವನ ಮೆಸೆದಿದುರ್ದೇನೆಂಬೆನು ||

—ಚಿನ್ನಬಸವಪುರಾಣ.

ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಆಮ್ರವೃಕ್ಷದ ಶೋಭೆಯು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದು. ಪಚ್ಚದಂತೆ ಹಚ್ಚಗೆ ಹೊಳೆಯುವ ತಳಿರುಗಳೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ಟೊಂಗೆಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುವ ಹೂಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳೂ, ಗಿಡದ ದಟ್ಟವಾದ ವರ್ತುಲಾಕೃತಿಯೂ ಇವುಗಳಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಮಧುರವಾದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದಲೂ, ನಿಬಿಡವಾದ ಛಾಯೆಯಿಂದಲೂ ಅದು ಅನುಪಮ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ತೆಂಗಿನ ಗಿಡವು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಗಿಡವು ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದು ಸರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಗರಿಗಳು ಚವರಿಗಳಂತೆ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಗರಿಗಳ ಬಡ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳು ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ತೆಂಗಿನ ಬಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕುಕೂಡಲೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಉಶ್ಲಾಸವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು. ಬಕುಲ ಗಿಡದ ವಿಸ್ಮಾರವೂ, ಅದರ ಸುವಾಸಿಕೆ ಹೂಗಳೂ,

ಸುಂದರವಾದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಹಣ್ಣುಗಳೂ, ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ದಟ್ಟನೆಗಳೂ, ಅಲದಗಿಡದ ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಅದರ ಸುಖಕರ ಛಾಯೆಯೂ, ಬಾಳೇಗಿಡದ ಉದ್ದವಾದ ಎಲೆಗಳೂ ಅದರ ಹೂಗಳೂ, ಗೊನೆಗಳೂ, ಕೋಲುಸಂಪಿಗೆಯ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಸುವಾಸಕ ಪುಷ್ಪಗಳೂ, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುವಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ದೊಡ್ಡ ಗಿಡಗಳಿಂದ ವಸಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯುಂಟಾದಂತೆ ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಸಹ ಸೌಂದರ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಶೀತಕಟಿಬಂಧದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಗಳೂ, ಉದ್ಯಾನಗಳೂ, ವಸಂತಸುತ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಜಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳು ಉದುರಿ ಬೊಂಗೆಗಳಷ್ಟೇ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ವನಗಳು ಹಾಳಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ಆದರೆ ಹಿಮವು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ವನವೆಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡಿನಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ನೀರಿನ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳೂ, ಹುಲ್ಲೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುವಲ್ಲದೆ ಜಲಸಂಚಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಅದುದರಿಂದ ವನದೊಳಗೆ ಜಲಸಂಚಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಗ್ರಹಣೀಯವಲ್ಲದೆ ಗೃಹದಂತೆ ಹಾಳು ಸುರಿಯುವುದು. ಜಲಾಶಯದಿಂದ ಎಂಥ ಭೂಪ್ರದೇಶಕ್ಕಾದರೂ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮೋಡಗಳಿಂದ, ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ನದಿಯಿಂದ, ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸರೋವರದಿಂದ ಸೊಬಗುಂಟಾಗುವುದು. ನೀರು ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಜೀವನವಾದಂತೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸರೋವರದ ಮೇಲಾಗಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದರೆ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುವುದು.

ಸಮುದ್ರದ ವಲಯವು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ದೇಶದ ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಎಷ್ಟೋ ಆಂಗ್ಲನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಉಪಜೀವನದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಹಲವರು ಮೀನುಗಾರರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಹಡಗಗಳಲ್ಲಿ

ನಾನಿಕರಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹಡಗಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಉಪಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವರು. ಆಂಗ್ಲೀಯರಿಗೆಲ್ಲ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದವೂ, ಉತ್ಸಾಹವೂ ಆಗುತ್ತವೆಂದು ಎಲ್ಲ ಆಂಗ್ಲ ಗ್ರಂಥ ಕಾರರೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದ್ರದ ವೈಭವವು ಆಕಾಶದಷ್ಟೇ ಅಗಾಧ ವಾಗಿರುವುದು. ಮೋಡಗಳು ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬದಲಿ ಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆಕಾಶದ ಬಣ್ಣವು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮೋಡ ಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಬೀಳುವುದರಿಂದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಸಮುದ್ರದ ಶೋಭೆಯಾದರೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋ ದಯವಾದ ಕೂಡಲೆ ಸಮುದ್ರವಿಸ್ತಾರವು ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಹೊಳೆಯ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ನೀರು ಅಚ್ಚ ನೀಲಿ ವರ್ಣದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ಸಮುದ್ರದ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತುವುದು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಹಿಂಜಿದ ಅರಳಿ ಯಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬಿಟ್ಟು ಹನಿಗಳು ಉದುರಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕೇರಹತ್ತುತ್ತದೆ. ತೆರೆಗಳು ಅಬ್ಬರದಿಂದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಹತ್ತುತ್ತವೆ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣು ತ್ತಿದ್ದ ಗುಡ್ಡಗಳು ಕಾಣದಂತಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮುದ್ರವು ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊಳೆಯ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳೆಲ್ಲ ಉಂಟಾಗ ಲಿಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ತಾಸುಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಾಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿದಿನಸ ಏನಾದರೂ ಎಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರವು ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಸಮುದ್ರವು ಶಾಂತವಿ ದ್ದರೆ ಮರುದಿನವೇ ಅದು ಕ್ವುಬ್ಬವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರೋವರಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಸಮುದ್ರಗಳಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವು ಸಮುದ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಮನೋಹರ ವಾಗಿರುವುವು. ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯೆಲ್ಲ ಬಹುತರವಾಗಿ ಜೈಲೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉಷ್ಣಕಟಿಬಂಧದಲ್ಲಿಯೆ ಅರಣ್ಯಗಳ ವೈಭವವು ಎಲಕ್ಷಣವಾಗಿರು ವುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯಭೀತಿಯುಂಟಾಗು ತ್ತದೆ. ಗಿಡಗಳು ಗಗನಚುಂಬಿಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಬಿಡವಾದ ಛಾಯೆ ಯನ್ನೀಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಎತ್ತರದ ವರೆಗೆ ಬೊಂಗೆಗಳೂ

ಎಲೆಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಗಿಡಗಳ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂಡಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಸರೋವರ ತೀರದ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲೂ, ಗಿಡಗಳೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳ ಟೊಂಗೆಗಳು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಸರು ನಡುಗಡ್ಡೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು. ಇಹಲೋಕದ ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಷ್ಟು ಶೋಭೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸಿನ ಎಲ್ಲ ಬಣ್ಣಗಳ ತವರಮನೆ ಯೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ರಮಣೀಯವಾದ ಇಂದ್ರಧನುವಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಂಬಣ್ಣವೂ, ಕಿತ್ತಳೆಬಣ್ಣವೂ, ಆ ಮೇಲೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಹಳದಿ ಪರ್ಣವೂ, ದಿವ್ಯವಾದ ಅಚ್ಚುಹಸರು, ರಮ್ಯವಾದ ಶ್ಯಾಮವೂ, ನೀಲಿ ಬಣ್ಣವೂ, ಶಾಂತವಾದ ಊದೀಪರ್ಣವೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಬಣ್ಣಗಳ ಜ್ಞಾನವು ನಮಗಿರದಿದ್ದರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ನಮಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ಯಥಾಸ್ಥಿತ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಮಗೆ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಸೌಂದರ್ಯವೆಂದರೇನು ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಸಮ್ಮುಸ್ತು ಕೇಳಿದರೆ, ನಾವು ನೋಡಿದ ರಮಣೀಯವಾದ ನದೀಸರೋವರಗಳೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳೂ, ಅರಣ್ಯವೃಕ್ಷಗಳೂ, ವನೋದ್ಯಾನಗಳೂ, ಪಕ್ಷಿ ಕೀಟಕಗಳೂ, ಎಲೆಹೂಗಳೂ, ಗ್ರಹಸಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ನಮ್ಮ ನೆನಸಿಗೆ ಬರುವುವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಮಗಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು.

ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯವಿರದಿದ್ದರೆ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಂಜುಳ ಗಾನ, ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಸಂಗೀತ, ಪ್ರಿಯಜನರ, ಹಾಗೂ ಮಿತ್ರರ ಆಲಾಪ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದಾಗತಕ್ಕ ಆನಂದವೇ ನಮಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಪರ್ವತಗಳು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಚಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳು ಮುಖ್ಯ ದ್ವಾರಗಳಂತೆ, ಮೋಡಗಳು ಚಪ್ಪರದಂತೆ, ನೀರಿಸ ಪ್ರವಾಹಗಳ ಗರ್ಜನೆಯು ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೀರ್ತನದಂತೆ, ಬರ್ಫವು ಸ್ಫಂಡಿಲದಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆಂದು ರಸ್ಕಿಸ್ನನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಆಕಾಶದ ಶೋಭೆಯು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೊಬಗು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೋಡಗಳ ಓಡಾಟದಿಂದಲೂ, ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಉದಯಾಸ್ತಗಳಿಂದಲೂ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಬೇಸರವಾಗದು.

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಅಸಂಖ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನು ಬೆರಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ವಿಶಾಲವಾದ ಆಕಾರವೂ, ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಅಂತರವೂ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದೀತು? ಸಮುದ್ರವು ಇಷ್ಟು ಆಳವಾದದ್ದೂ ವಿಸ್ತೃತವಾದದ್ದೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗಾಧವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಸರಿಹೋಲಿಸಿದರೆ ಆಕಾಶದ ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರವು ಕೆಳಪದಾರ್ಥ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಗುರು, ಶನಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳು ಪೃಥ್ವಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸರಿಹಚ್ಚಿದರೆ ಅವು ಅಣುಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲೆಗೆ ಸರಿಹಚ್ಚಿದರೆ ಅವನು ಆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಸೀರಿಯಸ್ ಎಂಬ ನಕ್ಷತ್ರವು ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದೂ, ಲಕ್ಷಾಪದಿಪಟ್ಟು ದೂರವೂ ಇರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸೂರ್ಯ ಮಾಲೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರಂಥ ಅಸಂಖ್ಯ ಮಾಲೆಗಳು ಇರುವುವು. ಕೆಲವು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಅತಿ ದೂರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸೆಕೆಂದಿಗೆ ೧ ಲಕ್ಷ ೮೦ ಸಾವಿರ ಮೈಲು ವೇಗವುಳ್ಳ ಪ್ರಕಾಶವು ಅವುಗಳಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯವರೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳು ಹತ್ತುವುವು. ಕೆಲವುಗಳ ಪ್ರಕಾಶವು ಇನ್ನೂ ವರೆಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅತ್ಯಗಾಧವಾದ ಹಾಗೂ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಿರಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿಗೂ ನಿಲುವು ದೊರಕದಂತಹದಾಗಿರಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಚಮತ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಪರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿಯೂ ಆನಂದಪ್ರವಾಹದ ಉಗಮಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಸಾರದೊಳಗಿನ ಬಾಧೆಗಳನ್ನೂ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮರೆತು ಮನುಷ್ಯನು ಸುಖಿಯಾಗಬಹುದು.

ನವಮಾಧ್ಯಾಯ

ಸಂಸಾರಬಾಧೆಗಳು

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ।

... स्थितधीर्भूतिरुच्यते ॥

—ಭಗವದ್ಗೀತಾ.

ಹೆದಿರದೀ ತಾಪತ್ರಯಂಗಳ |

ಪದದ ನಾನಾಮುಖವಲಿ ನೆರೆ |

ಮುದದಲಾಸಕ್ತಿಯನು ಮಾಡನೆ

ಮುನೀಶ್ವರನು ತಾ |

ವಿದುಗಳಿಂ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯೆನಿಸುವನೆಂದನಸುರಾರಿ ||

—ನಾಗರಸ.

(ದುಃಖಗಳು ಬಂದಾಗ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿಯೂ, ಸುಖಗಳು ಬಂದಾಗ ನಿಷ್ಕ್ರಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವವನೇ ವಿವೇಕಿಯು ; ಅವನೇ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನು.)

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಕ್ಲೇಶಗಳೂ, ದುಃಖಗಳೂ, ಯಾತನೆಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮಿಂದ ನಾವೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಜದೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವವರೇ ವಿವೇಕಿಗಳು : ಅವು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದ ಸಂಕಟಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು ಬಾರದು. ದುಃಖಗಳು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಜಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಉದ್ವಿಗ್ನಮನಸ್ಸಿನವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಭ್ರಮದ ಮೂಲಕ ನಾವು ಸಮ್ಮನೆಳಲಿಗೆ ಅಂಜಿ ಮೋಸಹೋಗುತ್ತೇವೆ ; ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೌಹಾರಿ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗುವಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪಗಳಾದರೂ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆಂದು ಅದ್ವೈತರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆಯೇ, ಸಂಸಾರ

ದೊಳಗಿನ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಮನಃಶಂಕೆಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ.

“ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಉದ್ವಿಗ್ನವಾದಾಗ ಅವನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಖಗಳ ಭೋಕ್ತೃವೇ ಮನಸ್ಸು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಾಹ್ಯಕಾರಣಗಳಿಂದ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ದೃಢೀಕರಿಸಬೇಕು.”
—ಬಿಥಿಯಸ್

“ದುಃಖಮಯವಾದ ಸಂಸಾರಭಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಂತೆ ಆನಂದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವು.”
—ವರ್ಧನ್‌ವರ್ಧ್

“ಇಂಥ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೇ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ದೇಶತ್ಯಾಗ, ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ದೇಹದಂಡನೆ ಮೊದಲಾದ ಯಾತನೆಗಳಿಂದ ಎಳ್ಳಿಷ್ಟಾದರೂ ದುಃಖವಾಗದು. ಪ್ರಾಣಸಂಕಟವು ಒದಗಿದರೂ ಅವರು ಧರ್ಮಪೂರ್ವದಿಂದ ಎಂದೂ ಪರಾಙ್ಮುಖರಾಗರು.”
—ಪುಟಾರ್ಕ್

“ನಿರ್ಮಲವಾದ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರನ್ನು ಲೋಹಪಂಜರದಲ್ಲಿಟ್ಟರೂ, ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೂ, ಅವರ ಆನಂದವು ಎಳ್ಳಿಷ್ಟಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕಾರಾಗೃಹವೇ ಆಶ್ರಮವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿರುವುದು.”
—ಲವ್‌ಲೇಸ್

ಸುಖವು ಸಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸುಖವಾಗಲಿ ದುಃಖವಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

“ಅತಿ ದುಃಸಹವಾದ ದುಃಖಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಸಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖದ ಶೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೇ?”
—ಜೆರೆಮಿ ಟೀಲರ್

ಸುಖದುಃಖಗಳ ಆದಿಕಾರಣವೇ ಮನಸ್ಸು ಎಂದು ಮಿಲ್ಬನ್ ಕವಿಯು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ.

मन एव मनुष्याणां कारणं बंधमोक्षयोः ।

—मनुस्मृति.

ಮುಂದಿನ ಭವಿತವ್ಯತೆಯು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದರೆ, ಭಾವ ಸಂಕಟಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಹೆಚ್ಚು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರಿ, ನಾವು ಭಯ ಭೀತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ನಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವುಗಳ ಅಂಜಿಕೆಯು ಎಷ್ಟೋ ಅಂಶದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಚೋರಭಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಿಶಾಚಭಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪಿಶಾಚಗಳ ರೂಪ, ಸ್ಥಳ, ಶಕ್ತಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಹ ಪಿಶಾಚಗಳಿಗೆ ಅಂಜುವುದು ಅವಿಚಾರವೇ ಸರಿ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಗಳುಂಟೆಂದರೂ ಅವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕಾರಣವೇನು? ಇನ್ನು ಪಿಶಾಚಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಅವುಗಳಿಂದ ತಮಗೆ ಎನೂ ಅಪಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವ ಸಂಕಟಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಭೀತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಮಿಲ್ಟನ್‌ನು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ಆಕೃತಿಯು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಕೃತಿಯನ್ನೆಲೆಕ್ಕೆ ಅವಯವಗಳೂ, ಸಂದುಗಳೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಒಂದೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಬರುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದು ಛಾಯೆಯಂತೆ ಇತ್ತು. ಅದರ ಬಣ್ಣವು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಂತೆ ಇದ್ದು ರಾಕ್ಷಸರ ಹಾಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಯಮನ ಹಾಗೆ ಕರಾಳವಿಕರಾಳವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಧರಿಸಿತ್ತು. ಆ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಯಾವುದು ತಲೆಯೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತೋ ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಿರೀಟವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.”

ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಷ್ಟೋ ವಸ್ತುಗಳು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ

ಸಂಕಟಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಮೃ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವು ನಮಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. “ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಂಕಟವನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷುದ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ವಿಶೇಷ ತೊಂದರೆಯಾಗದು. ಅದರ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾತ್ರ ಸುಮ್ಮನೆ: ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಅಂಜಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಕಟವು ಬರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಬಂದೀತೆಂದು ಅದರ ಹಾದಿಯ ನೋಡಬಾರದು. ಅಂದರೆ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತ ನಾಗಿರಬಹುದು” ಎಂದು ಬೇಕನ್ನನು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಬರುವ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವುದು. ಜಾಣತನದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ದುಃಖಿಗಳಾಗುವುದು ತಪ್ಪು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಅಡ್ಡ ದಾರಿಯ ಬಿದ್ದು ಸುಗಮವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು.

ನಮ್ಮಿಂದ ದುಷ್ಟಕೃತ್ಯಗಳು ಆಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಯಾರಿಂದಾದರೂ ದುಷ್ಟಕೃತ್ಯಗಳು ಘಟಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಸನವಾಗುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವು.

ವೈಕೃತಿಗಳ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನದಿಂದ ಸಮಾಜಸುಖಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಸರ್ವಾಂಶದಿಂದ ನಿಜವಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯದೆ, ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯವರ್ತನದಿಂದ ಶರೀರಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು, ಆನಂದವೃತ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದು ಗೃಹಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ತನ್ನ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಜರುಗಿಸಿ, ನಿಯಮಿತತನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಜನರಿಗೂ, ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಿಗೂ ಸುಖವಾಗುವಂತೆ ನಡೆಯುವವನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಯಣನಾದರೂ ಪೋಷಕಾರಿಯೇ ಸರಿ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಹ ಅತಿಸ್ತಲ್ಪವಾಗಿರುವುದು.

ದುಷ್ಟರ್ಮದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಸುಖವಾಗದು. ಆದುದರಿಂದ ದುಷ್ಟರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಅಪರಾಧಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಯಾದರೂ ಸುಖವಾಗಬಹುದು.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೂ ಸದಸದ್ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿರುವುದು. ಅದು ಮುಂದೆಬರುವ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದವರಿಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದು ನಿಜ.

ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯನ್ನೂ, ಸಹನಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಕಟಗಳು ಬರುತ್ತವೆಂದು ಗುಣಗುಟ್ಟುವವರು ಅವಿಚಾರಿಗಳು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ದುಃಖಗಳು, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯಂತೆ ಇರುತ್ತವೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ನಿನಗೆ ಒದಗುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಕಟವು—ಸಣ್ಣದಿರಲಿ, ದೊಡ್ಡದಿರಲಿ—ದೇವದೂತನೆಂದು ತಿಳಿ. ಅಂಥ ದೇವದೂತನು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಅವನನ್ನು ಸನ್ಮಾನದಿಂದ ಆರಿಸು; ಎದ್ದು ಸಮಸ್ಕಾರಮಾಡು; ಹೊಸ್ತಲು ಹತ್ತುವುದರೊಳಗೆ ನೀರಿನಿಂದ ಅವನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆ; ಆ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದ್ದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನ ಮುಂದಿಡು; ಆದರಾತಿಥ್ಯವು ನಡೆದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಮೋರೆಯನ್ನು ಗಂಟುಹಾಕಬೇಡ; ಮನಃಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ; ಶಾಂತನಾಗಿಯೂ, ಗಂಭೀರನಾಗಿಯೂ ಇರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮನಃಸ್ಥೈರ್ಯವೂ ಶಾಂತತೆಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುವು; ಮತ್ತು ಉದಾತ್ತವಾದ ಶಾಶ್ವತ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂಬುದೊರೆದು, ನಿನ್ನ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುದು” ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲಕವಿಯು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಅಭಾವದಿಂದ ವಸ್ತುಗಳ ಮಹತ್ವವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇನೆ ಪಿದ್ದಾಗ ಆರೋಗ್ಯದ, ಯುದ್ಧವು ನಡೆದಾಗ ಶಾಂತತೆಯ, ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ

ಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಗ್ರಾಮವಾಸದ ಮಹತ್ವವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಇಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರಂತೂ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುವುದು. ಮನುಷ್ಯರು, ತಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈಭವವು ಇಲ್ಲೆಂದು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸುಖಿಗಳಾಗುವರು.

अधीनः पश्यतः कस्य महिमा नोपचीयते ।

उपर्युपरि पश्यन्तः सर्वे एव दरिद्राणि ॥

—ಹಿತೋಪದೇಶ.

(ತಮಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಸ್ಥಿತಿಯವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಯಾರ ಮಹತ್ವವು ಹೆಚ್ಚಾಗದೆ ಇರದು? ಆದರೆ ತಮಗಿಂತ ಮೇಲಿನವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ದರಿದ್ರರಾಗುವರು.)

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿವಸವೂ ಉತ್ಸವದ ಕಾಲವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಸುಖವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಜನ್ಮದ ವರ್ತನದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನವರೂ ಆನಂದವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು. ದೇವರು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸುಖದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತನ ಅಗಣಿತ ಗುಣಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಆನಂದದಿಂದ ಭಾವೀಜನ್ಮದ ಮಾರ್ಗಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸುಖಸಾಧನದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಪಾಯವು.

ಹ ತಮಾಷ್ಯಾಯೆ

ಶ್ರಮವೂ ನಿಶ್ಚಾಂತಿಯೂ

शरीरयात्रापि अ ते न प्रसिद्धयेदकर्मणः ।

—भगवद्गीता.

ಕರ್ಮವ ಬಿಟ್ಟ ಹುದರಿಂದ |

ಇಹದ ನಿನ್ನ ಶರೀರಯಾತ್ರೆಯ |

ಬಹಳ ಸುಖಮುಂತಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿ ಸದು ||

—ನಾಗರಸ.

(ಕೆಲಸಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ, ನಿನ್ನ ಶರೀರಪೋಷಣವು ಸಹ ಆಗದು.)

ಶ್ರಮವನ್ನು ಸಂಸಾರಬಾಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಕೂಡದು. ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗೆ ನೀಗುವಷ್ಟು ಶ್ರಮವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಕಾಲವು ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತುಂಟು. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಉದ್ಯೋಗವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಲವೇ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಸಂಸಾರದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಉದ್ಯೋಗಿಗೆ ಆಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಕಾಲವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

“ ಮೊದಲು ಶ್ರಮಮಾಡಿದರೆ, ಹಿಂದುಗಡೆ ಸುಖವಾಗುವುದು. ಹಗಲು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೆ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಯು ಹತ್ತುವುದು. ಹಣದ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಮಂತರೇ ಸರಿ. ಅಂಥವರಿಗೆ ದೇವರು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಸುಖಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ದಯೆ ಪಾಲಿಸುವನು. ”

—ಗ್ರೀ.

ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗಿರಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಕೂಲಿಕಾರರ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಉಕ್ತಿಯು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುವುದು

ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತೀರಿಸಿದ ಸಮಾಧಾನವೂ ಸುದೃಢವಾದ ಶರೀರ ಸಂಪತ್ತೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. “ಯಾವುದೊಂದು ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಶರೀರವನ್ನು ಸವೆಸಬೇಕಾಗುವುದು ; ಮತ್ತು ಸತ್ಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನದಿಂದ ವರ್ತಿಸ ಬೇಕಾಗುವುದು. ”

—ಇಮರ್ಸನ್.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾದ ಸದಾರ್ಥಗಳ ಬೆಲೆಯು ಅವುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವ ಶ್ರಮದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿಯದೆ. ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಂಥ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತು ನಾವು ಸೋಮಾರಿಗಳಾಗುತ್ತೇವೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರಜಂತುವಾದ ಜೇಡಹುಳವು ಸಹ ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

अनिर्वोदो हि सततं सर्वोर्वेतु प्रवर्तकः ।

करोति सफलं जंतोः कर्मयत्न करोति सः ॥

—ರಾಮಾಯಣ.

(ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿ ಗೂ ಸಿದ್ಧಿ ಗೂ ಸ್ಥಾವಲಂಬನವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು.)

ನಿರುದ್ಯೋಗದಿಂದ ಶರೀರವೂ ಮನಸ್ಸೂ ಜಂಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ಸವೆಯುವುದು ಬಹಳ ಯುಕ್ತವು. ಈಗ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತತೆಯು ನೆಲೆಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಕೂಲಿಕಾರರು ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.

“ಬೇರೆಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾಲವು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು. ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುವ ಕಾಲವು ಬೇರೆ ; ಆಟಮಾಡುವ ಕಾಲವು ಬೇರೆ. ಸ್ಥಳಾಂತರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವಂತೆ, ಆಟದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಆಸೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆಸೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ತೀರಿಸಿದ ನಂತರ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ದೊರಕುವುದು. ”

—ಸೊಲೊಮನ್.

“ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗವಿರುವುದು” ಎಂಬ ಉತ್ತಮ ನಾಣ್ಯ ಡಿಯು ಆಂಗ್ಲೀಯರಲ್ಲಿ ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕು.

ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ, ಎರಡನೆಯವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸದೆ ತಾನೇ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

“ सर्व परवशं दुःखं सर्वमात्मवशं सुखं ” ॥

—मनु.

ಪರಾವಲಂಬನದಂಥ ದುಃಖವಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾವಲಂಬನದಂಥ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯವರು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುವುದರಿಂದ ನಾವು ದುಃಖಗಳನ್ನು ನೀಗಿ ಸುಖಗಳಾಗುವೆವು. ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದ ಎಲ್ಲ ಭಾರವನ್ನೂ ನಾವೇ ವಹಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ಸದ್ಗರ್ವನವನ್ನು ಬಿಡದೆ ನಮ್ಮ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು.

सर्वमात्मनि संपश्येत्सदसश्च समाहितम् ।

सर्वमात्मनि सपश्यान्नायमे कुरुते मनः ॥

(ಚರಾಚರಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅವಲೋಕನವನ್ನು ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.)

ನಾವು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ಇಸೋಪನ ಒಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶ್ರಮಮಾಡಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯದ ನಿಧಿಯು ಸಿಗದಿದ್ದರೂ, ಉತ್ತಮ ಬೆಳೆ ಬರುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

ಎಲೋ ಮನುಷ್ಯನೇ! ನಿನಗೆ ಕೂಲಿಯು ಸಿಗಲಿ, ಬಿಡಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದುಡಿಯುತ್ತಿರು. ಅಂದರೆ ಅದರ ಫಲವು ನಿನಗೆ ಎಂದೂ ದೊರಕದೆ ಇರದು; ಅದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವುದು. ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವು

ಸಣ್ಣದಿರಲಿ, ದೊಡ್ಡದಿರಲಿ, ಹೊಲಮಾಡುವುದಿರಲಿ, ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುವುದಿರಲಿ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನದಿಂದಲೂ ವಿವೇಕದಿಂದಲೂ ಕೆಲಸಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದು. ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುವಾಗ ನಿನಗೆ ಅಪಯಶಸ್ಸು ಬಂದರೂ, ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೆಸರು ಪಡೆಯುವಿ.

नात्मानमवमन्येत पूत्राभिरसमृद्धिभिः ।

आमृत्योः श्रियमन्विच्छ त्रैनां मन्येत दुर्लभाम् ॥ — मनु.

(ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರೂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸಾಗಿಸು; ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ.)

ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಆದರೆ ಪ್ರತಿಫಲವೆಂದು ತಿಳಿ.

ದೀರ್ಘೋದ್ಯೋಗಮಾಡಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವರು ಸಹ ಇನ್ನೂ ಬಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅನೇಕವಿರುವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರು. “ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದು ತಾವು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೈ ಸಹ ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೂ ಅವು ತಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ”

—ಟೆನಿಸನ್.

ಕೆಲಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ಕಾಲವೇ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಸೋಮಾರಿಗಳು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೆವವು ಸರಿಯಾಗಲಾರದು. “ ನೀಚರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಪರಿಮಿತ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಆಯುಷ್ಯವು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವರಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಉಪಕಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ”

—ಜೆರೆಮಿ ಟೀಲರ್.

ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಶ್ರಮವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ರಮಾಣದಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವರು ; ದೀರ್ಘೋದ್ಯೋಗಿಗಳಾದವರು ಜೀವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುವರು ; ಉಳಿದವರು ಹಿಂದುಳಿಯುವರು. ಆಂಗ್ಲೀಯರು, ಜಪಾನೀಯರು, ಅಮೇರಿಕನ್ನರು ಇಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಬಲಾಢ್ಯರೂ ಆಗಿರುವುದು ದೀರ್ಘೋದ್ಯೋಗದಿಂದಲ್ಲವೇ ?

ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಕೆಲಸದ ಬಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಬೇಗಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆದು ; ಆದರೆ ಅದರ ಬಗೆಯನ್ನರಿಯದೆ ಅವಸರದಿಂದ ಮಾಡಹೋದರೆ ಅದು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವುದು. ಗ್ರಹಗಳು ಅವಸರಮಾಡದೆ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಂತೆ ನಾವಾದರೂ ಸತತೋದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ನಾವು ವಿಶ್ರಾಂತಿಸುವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಶ್ರಮಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ನಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಾದಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನೂ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಫಲಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. “ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ದರಿದ್ರನಿದ್ದರೂ, ಆನಂದದಿಂದಿರುವನು ; ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದಾಗ ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ; ದೇಶತ್ಯಾಗಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದಾಗಲೂ, ಅವನ ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗದು.”

ರಸ್ತೆನ್ನನು ತನ್ನ ದೇಶಬಂಧುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಉದ್ಗಾರಗಳು ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. “ನಮ್ಮ ದೇಶಬಂಧುಗಳು ಮಹತ್ತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಸುಖಶಾಂತಿಯನ್ನು ಲಭಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸುಖಶಾಂತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳಿವೆ. ಮನಸ್ಸು ಸುವಿಚಾರಗಳ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ನೊದಲನೆಯದು. ಆನಂದವು

ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಲ್ಲಾಸವು ಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಎರಡನೆಯದು. ”

ಬೌದ್ಧಜನರಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಯದ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧೈರ್ಯವೇ ನಿರ್ವಾಣವು. ನಿರ್ವಾಣವೆಂದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶಾಂತಿಯು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಏಜವಾದ ಸುಖವು ಉದ್ಯೋಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಗೂ ಸೋಮಾರಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಶ್ರಮದಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಸದಾಚರಣೆಯಿಂದಿದ್ದು ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸುಖವು ತನ್ನೆಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಲಭಿಸುವುದು.

ಏಕಾದಶಾಧ್ಯಾಯ

ಧ ಮ ೯

तय्यंने लोकतापेन साधवः प्रायशो जनाः ।

परमाराधनं तद्धि पुरुषस्याखिलमात्मनः ॥

—भागवत.

(ಪರರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಮತ್ತು ಯಾರು ದುಃಖಿಗಳ ಪರಾಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅವರೇ ಸಾಧುಗಳು. ದುಃಖಾರ್ತರ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಮೇಶ್ವರಾರಾಧನೆಯು.)

ಬ್ರಿಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥದ ವಿಷಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮತದ ವಿಷಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಮಂಡನವನ್ನಾಗಲಿ, ಖಂಡನವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡದೆ, ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳ ದುಃಖನಿವಾರಣದ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠೋಪಾಯವಾದ ಹಾಗೂ ಶಾಶ್ವತಸುಖದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾದ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಮಾಡುವೆವು.

ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಮನುಷ್ಯನ ವರ್ತನಕ್ಕೂ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ; ಮತ್ತೊಂದು ಮರಣದ ತರುವಾಯ ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಅವಸ್ಥೆಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಗತಕ್ಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:— ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗುವುದು ; ಸದ್ವರ್ತನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ; ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಸುದೃಢವಾಗುವುದು. ಧರ್ಮವು ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿಷಯವೂ ಅಲ್ಲ ; ಅಥವಾ ಒಬ್ಬರಕೂಡೊಬ್ಬರು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ವಾದಬೆಳೆಸುವ ವಿಷಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದರೂ ಸಹ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ನೋಡಲು ಇಂಥ ಜನರು

ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವರು ಅನ್ಯಾಯಿಯೂ ಕ್ರೂರನೂ ಎಂಬುದೂ, ಅವರು ಪಾಲಿಸುವ ಧರ್ಮವು ಅಧರ್ಮವೆಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯೆಂದರೇನು? ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸತ್ಯ ಶೋಧನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆನಲಂಬಿಸುವುದು ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು. “**सत्यमेव जयते**” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರು ಮೋಕ್ಷಸಂಪಾದನೆಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೊಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೋದುವಾಗ ಶಬ್ದಾರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟು ವಾಕ್ಯಗಳ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪರಮಾರ್ಥವಿಷಯದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸದಸದ್ವಿಚಾರದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮತತ್ವಗಳ ಶುಷ್ಕವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾರ್ಥವಿಷಯವು ಗಹನವಾದುದರಿಂದ, ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಅದರ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ದೇವರು ಎಲ್ಲ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ “ ನೀವು ನ್ಯಾಯದಿಂದ ನಡೆಯಿರಿ; ಎರಡನೆಯವರ ಮೇಲೆ ದಯೆ ತೋರಿಸಿರಿ; ಸಮ್ರಾಟನ ಸನ್ನಿಧಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಡಿರಿ ” ಎಂಬ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಮತಭೇದವಾಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮತತ್ವಗಳ ಸಾರವು ಒಂದೇ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯೂ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೂ, ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಧಾರ್ಮಿಕನ ಕರ್ತವ್ಯವು.

“ಬುಖಾರಾ” ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅರಬೀ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ೩೦೦ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹಟವಾದಿಗಳೂ, ಭಿದ್ರಾಸ್ವೇಷಿಗಳೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. “ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ವಿನೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವಂಥವರ ಪರಮೇಶ್ವರಾರಾಧನೆಯು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದದ್ದು.”

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते ।

अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् ॥

—भगवद्गीता.

ಬೇರೆನಿಸಿ ನಾನಾಪ್ರಕಾರದಿ |

ತೋರುವಖಿಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸುರೆ |

ಬೇರೆನಿಸದೇ ನಿತ್ಯವಾಗಿರು |

ವೊಂದು ವಸ್ತುವನು ||

ಮಿಾರ ಕಾಂಬನದಾವರಿವಿಂ |

ಸಾರವೆನಿಸಾ ಅರಿವನೆಲೆ ಕುರು |

ವೀರ ನೀನರಿ ಸತ್ಯಗುಣದಿಂ ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು || —ನಾಗರಸ.

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಅವಿಭಕ್ತ ವಾದ ಭಾವವು ತುಂಬಿದೆಯೆಂದು ಯಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಸಾತ್ವಿಕ ಜ್ಞಾನವು. ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಮತಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಮಹಾಸಾಧುಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ಒಂದಾ ದರೂ ಧರ್ಮಪಂಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಪಂಥಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೭೨ ಮುಖ್ಯ ಪಂಗಡಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದು ಪಾರಸೀ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಮತಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪರಮಕೃಪಾಳುವೆಂಬ ಒಂದು ತತ್ವದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ವವೇ

ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವನ ಆಯುಷ್ಯರೂಪ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಮಣಿಯು ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ದೇವರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲೆಂಬ ಅನುವಾದವು ಪಾರಸೀ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದು.

ಸಾಕ್ರೆಟೀಸನೆಂಬ ಗ್ರೀಕ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ : — “ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನ ಮುಂದೆ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ಯಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಯುಷ್ಯವು ನಿಷ್ಪಾಪವೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗ ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಾನು ಶುದ್ಧಾಚರಣೆಯಿಂದಿದ್ದೇನೆ ; ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ ಮಾನದ ಹಾಗೂ ಧನದ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಎಂದೋ ಮಾಡಿ ದ್ದೇನೆ. ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲವೂ, ಮರಣ ಬಂದಾಗ ಸಾಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಪರ್ತವನ್ನಿಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆಂತಲೂ, ಅವನು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆಯೂ ಜರುಗಿಸುತ್ತಾನೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸುವ ಭಾವನೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯು. ನೀವು ದೇವರ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಅಂಕಿತ ರಾಗಿದ್ದು, ಬಂದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಆದರಿಸಿರಿ ; ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಚತು ರನೂ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ತಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು, ವಿವೇಕದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿರಿ” ಎಂದು ‘ಸ್ಟಾಪಿಯಿಕ್’ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಪಿಕ್ಟೆಟಸನೆಂಬ ಗ್ರೀಕ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ.

“ನೀವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲ ಬಾಳುವಿರೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸ ಬೇಡಿರಿ ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಮೃತ್ಯುವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿರು ವುದು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಜೀವವೂ ಇರುವ ತನಕ ಪುಣ್ಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯಿರಿ.”

—ಮಾರ್ಕಸ್ ಅರೇಲಿಯಸ್

अथैव कुरु यच्छ्रेयो मा त्वां कालोऽप्यगादयम् ।

इकीवोरणमासाय मृत्पराशाय गच्छति ॥ —महाभारत.

ಮಾಡತಕ್ಕ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇವತ್ತೇ ಮಾಡಿಬಿಡು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ತೋಳವು ಕುರಿಯನ್ನು ಮುರಿದುಹಾಕುವಂತೆ, ಮೃತ್ಯುವು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದು ಒಯ್ಯುವದೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

“ ಮೃತ್ಯುವು ಎಂದು ಬಂದೀತೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಸದ್ವರ್ತನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ. ಮರಣವು ಬಂದಾಗ, ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಹೋದೇನೆಂದು ಭಯಪಡಬೇಡ. ದೇವರು ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಸುಮ್ಮನೆ ದುಃಖಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಒಂದೇ ಸವನಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವನು ; ಮತ್ತು ನಿನಗೆ ದುಃಖಗಳಾಗಬಾರದೆಂದು ಅವನು ಎಲ್ಲ ಸುಖಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥೀನ ದಲ್ಲಿರಿಸಿರುವನು.”

—ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಆರೇಲಿಯಸ್

“ ದೇವರನ್ನು ಭಜಿಸುವವರು ಅವನ ಅಪಾರ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಯಾಗಲಿ, ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಅವನ ಅಪಾರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಅವನು ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಜಿಸುವರು.”

—ಫ್ಲೆಟರ್

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂವರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ವಚನಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಠಿಣವಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮತಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶೂದ್ರಕರಾಜನು ಬರೆದ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕದಲ್ಲಿ ಶಕಾರನು ವಸಂತಸೇನೆಯ ವಧವನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಮತ್ತು ಆ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವವರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲೆಂದು ವಿಟನಿಗೆ ಹೇಳಲು ವಿಟನು ಅಂದದ್ದೇನೆಂದರೆ:—ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ವನದೇವತೆಗಳೂ, ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರೂ, ಧರ್ಮದೇವತೆಯೂ, ವಾಯುವೂ, ಆಕಾಶವೂ, ಹಾಗೇ ಭೂದೇವಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಮನುಷ್ಯರ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ನಾಸ್ತಿಕರನ್ನು ಬಹಳ ಹಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದೇವರು ಇಲ್ಲೆಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಂಬುವವರು ಜನರ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ

ಪಾತ್ರರಾಗುವಷ್ಟು ಏನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ !
 “ನಾಸ್ತಿಕರು ದೇವರಿಲ್ಲೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
 ಆದರೆ ಮೂಢಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಜನರು ದೇವರು ಚಂಚಲನೂ ತಾಮಸಿಯೂ
 ಇರುವನೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅವನ ಆರಾಧನೆಗೋಸ್ಕರ ಪಶುಬಲಿ, ನರ
 ಬಲಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ
 ಈ ಜನರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಎಷ್ಟು ಕ್ರೂರವೂ ಅಪಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೂ ಆಗಿರು
 ವುದು ! ದೇವರು ಚಂಚಲನೂ ತಾಮಸಿಯೂ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ,
 ದೇವರೇ ಇಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಲೇಸು. ”
 —ಫುಲ್ಲೆರ್ಟ್

ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನವೇ ಧರ್ಮನೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
 ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತರತ್ನಗಳೂ, ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯಗಳೂ, ಬೆಳ್ಳಿಬಂಗಾರದ
 ಪಾತ್ರೆಗಳೂ, ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಸಿಗುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೆಲವರು
 ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಧರ್ಮಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಯುದ್ಧಗಳ
 ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು ಕೇವಲ ಶಾಬ್ದಿಕವಾಗಿರುವುದು. ಈ ವಾದವು ಹೇಗೆ
 ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗುವದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವಿಶೋದಪರವಾದ ಕಥೆ
 ಯುಂಟು. “ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಅರಬನೂ ಇರಾಣಿಯೂ ತುರ್ಕನೂ
 ಗ್ರೀಕನೂ ಕೂಡಿ ಪ್ರವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ
 ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ಏನು ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡಬೇ
 ಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವುಂಟಾಗಿ ಅವರು ಒಬ್ಬರ ಕೂಡೊ
 ಬ್ಬರು ಜಗಳಾಡಹತ್ತಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ದ್ರಾಕ್ಷೆಯೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು.
 ದ್ರಾಕ್ಷೆಗೆ ಅರಬೀ, ಫಾರ್ಸೀ, ತುರ್ಕೀ, ಗ್ರೀಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ
 ಶಬ್ದಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಜಗಳವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಕಟ್ಟ
 ಕಡೆಗೆ ದ್ರಾಕ್ಷೆ ಹೇರಿದ ಒಂದು ಹೇಸರಗತ್ತೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಬರಲು, ತಮಗೆ
 ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥವು ದೊರಕಿತೆಂದು ಅನಂದಪಟ್ಟು ಅವರೆಲ್ಲರು ತಮ್ಮ
 ಜಗಳವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಹೀಗೆ ಶಾಬ್ದಿಕ ವಾದ
 ದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಅನರ್ಥವಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ನಿಜವಾದ

ಧರ್ಮತತ್ವಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಠಿಣವಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, “ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಂಜದೆ, ಅವನಿಂದ ಏನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಅವನು ದಯಾಳುವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನ ಮೇಲೆ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಡುವ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿಯು. ಪರಮಾತ್ಮನು ದಯಾಳುವೂ ನ್ಯಾಯಿಯೂ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನಿಗೆ ಅಂಕಿತರಾಗಿದ್ದು, ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆದು ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉತ್ತಮ ಸೇವೆಯು. ಈ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯಸಾರವು.”

ಆದರೆ, ಧರ್ಮದ ಸಾರವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ವಿತಂಡವಾದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. “ಧರ್ಮವು ಸ್ವಕಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂಥ ವಾದಜನಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಧರ್ಮತತ್ವಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವೆಂದು ತಿಳಿದು ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಾನ್ಯವಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತೆಗೆದಂತಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧ ಮಾಡದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ಅನುಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದೂ, ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚದೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಶಬ್ದಗಳ ಶುಷ್ಕವಾದದಿಂದ ಮತಭೇದವುಂಟಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಥಾ ದ್ವೇಷವುಂಟಾಗಿದೆ.”

—ಜೊನೆಟ್

ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಜನರು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಕಾರದವರು ಸಬಲ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದವರು ಸಬಲ ಆಧಾರಗಳಿದ್ದರೂ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯದ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಮತವನ್ನೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾರರು. ಯಾವ ಮತವನ್ನಾದರೂ ಸಬಲ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಾಗದು.

ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗಾಯಿತು, ಈಗ ಅದು ಹೇಗಿದೆ, ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸವಿಸ್ತಾರವಾದ ಚರ್ಚೆಯು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬುವುದು ಸರಿಯಾಗಲಾರದು. ಎದ್ದುಲ್ಲತೆ, ಉಷ್ಣತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಮಾಂಕಿತ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಎದ್ದುಲ್ಲತೆ, ಉಷ್ಣತೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಜೀವದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗಾಯಿತೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಚರಾಚರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೂ ಸಹ ಬರೆದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಇಷ್ಟು ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕುವ ಕಾರಣವೇನು ?

‘ಸಾಯರಾಕ್ಯೂಜದಲ್ಲಿ’ ‘ಹಾಯರೋ’ ಎಂಬ ಬಾದಶಹನು ‘ಸಾಯ. ಮೋನಿಡಿಜನೆಂಬ’ ಪಂಡಿತನಿಗೆ ದೇವರು ಯಾರು? ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಪಂಡಿತನು ಒಂದು ದಿವಸದ ಅವಧಿಯು ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಮರುದಿವಸ ಅರಸನು ಪ್ರಶ್ನದ ಉತ್ತರವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು ಮತ್ತೆ ಒಂದು ದಿನದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಹಾಯರೋನು ಆ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕೇಳಲು, “ನಾನು ದೇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ, ವಿಷಯವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅಗಾಧವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾರೆನೆಂದು” ಆ ಪಂಡಿತನು ಹೇಳಿದನು.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:— ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸು, ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೂ, ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಇರುವರು. ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ವರ್ತುಲದ ಮಧ್ಯೆ ಬಿಂದುವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಪರೀಕೆಯು ಎಲ್ಲಿ ಅದೆಯೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಿಸ್ತೀಜನರ ಧರ್ಮವು ಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ದೇವರ ವರ್ಣನೆಯು ಕೆಳಗೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

“ಕೃಪಾಳುವಾದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲ, ಗರ್ವವಿಲ್ಲ, ತಿರಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲ; ಅವನಿಂದ ಎಂದೂ ದುಷ್ಕೃತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನು ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಲ್ಲ, ತಾಮಸನಲ್ಲ. ಅವನು ಮಂಗಳರೂಪಿಯೂ ನ್ಯಾಯಿಯೂ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯನೂ ಸಹನಶೀಲನೂ ಆಗಿರುವನು. ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಲಯಹೊಂದಿದರೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನು ಎಂದೂ ಲಯಹೊಂದನು.”

ಧರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಸಾಶಂಕವಾದರೂ ಅವನು ಭಕ್ತಿಹೀನನಾಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸಾಧುಸಂತರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದೇವರನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪಾಪಾಚರಣೆಯನ್ನು ಚಪ, ತಪ, ದಾನ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕ್ಷಾಲನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲವೇ ಸರಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸದಾಚರಣೆಯಂಥ ಸುಮಾರ್ಗವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ.

ಅತಿಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಧರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರೂ ಈಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅವನ ಸಂಶಯದ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಆದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಮುಂದೆ ಆಗುವುದೂ ಕಷ್ಟವೇ; ಆದರೂ ಸಹ ನಾವು ನಮ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗಾಯಿತೆಂಬುದರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಗತಿಯು ಏನಾಗುವದೆಂಬುದರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮನನಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ವರ್ಷವರ್ಷನೆಂಬ ಆಂಗ್ಲಕವಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದೇನೆಂದರೆ:—

“ ಪ್ರಾಣಿಯು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ಘೋರ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆನೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಆತನಿಗೆ ಉಳಿಯದೆ ಪೂರಾ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಜೀವಾತ್ಮವು ಎಂದೋ

ಅಸ್ತವಾದದ್ದು ಈಗ ಉದಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಅದು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನೂ, ತತ್ಸಂಬಂಧದ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಬಿಡದೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ”

ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರಮಬಡುವಂಥ ಅಥವಾ ಧರ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಜೀವಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರ ನಿಂದೆ ಯನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಧರ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜೀವಕೊಟ್ಟ ಪುರುಷರು ಸತ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಕೊಟ್ಟಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

“ सत्यान्नास्ति परो धर्मः । ” ಎಂದು ಮನುಸ್ಮೃತಿಯು ಸಾರಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸತ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾಕೆಂದರೆ “ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸತ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ಆತ್ಮವು ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ” ಆದುದರಿಂದ ಸತ್ಯಶೋಧನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಧರ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಏವಾದದಿಂದ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಧರ್ಮಜ್ಞರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಇದ್ದ ಪರಧರ್ಮಿಗಳು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ರಾರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆಂದು ಅನೇಕ ಧರ್ಮಮೂಢರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಧರ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರಮಾಡುವಂಥ ಜನರು ದೇವರು ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳಾದ ಪರಧರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ ಸನ್ ಗುಣಾನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಏಕ್ಲಿಘನೆಂಬ ಧರ್ಮಸುಧಾರಕನ ಪ್ರೇತವನ್ನು ಅವನ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಗಳು ಗೋರಿಯೊಳಗಿಂದ ಕೆದರಿ ತೆಗೆದು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ಬೂದಿಯನ್ನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ”

ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿಬಿಟ್ಟರು. ಬೂದಿಯು ಆ ಹಳ್ಳದಿಂದ ಎವ್ವಾನ ಸದಿಗೆ, ಎವ್ವಾನ ದಿಂದ ಸೆವ್ವರ್ನಕ್ಕೆ, ಸೆವ್ವರ್ನದಿಂದ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ, ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮಹಾ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಕ್ಲಿಫನ ಬೂದಿಯು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತ, ಯುರೋಪಖಂಡದೊಳಗೆಲ್ಲ ಅವನ ಮತಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ”

ಜ್ಯೋ ಜನರ (ಯಹುದೀ ಜನರ) ಧರ್ಮಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಆಚಾರವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ ಜನರು ನಿನ್ನ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೀಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನೀನಾದರೂ ಅವರ ಕೂಡ ವರ್ತಿಸು. ಇದೇ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಆಚರಣೆಯು. ”

“ न तत्परस्य संदध्यात्प्रतिकूलं यश्चात्मनः ।

एष संक्षेपतो धर्मः कामादन्यः प्रवर्तते ॥ ”

—महाभारत.

(ಯಾವ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಅಂಥ ಸಂಕಟಗಳು ಎರಡನೆಯವರ ಮೇಲೆ ಬಾರದಂತೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಧರ್ಮವು. ಅಧರ್ಮವು ಕಾಮದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.)

ಕ್ರೈಸ್ತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ: — ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವವರೇ ನನ್ನ ಭಕ್ತರು.. ನಿರಾಶ್ರಿತರಾದವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಮಹಾತ್ಮರೇ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು.

ಕಡಿಮೆ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಾಯಃ ಭಯಂಕರವೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ಅವರು ದೇವತೆಗಳು ಮಿಷ್ಣಾನ್ನದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಬಲಿದಾನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವರು ಸರಬಲಿಯನ್ನು ಸಹ ಕೊಡುವರು. ಮಂತ್ರಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಜನರ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆ ದೇವತೆಗಳ ರೋಷವು ಎಂದು ಹೇಗಾದೀತೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದು.

ಕಾರಣ ಅವರು ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಅಂಜುವರು. ರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಆ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಅಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಅಂಜುವಂತೆ ಮೂಢ ಜನರಾದರೂ ಅಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ದೇವತೆಗಳು ಕ್ರೂರವಿರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಜುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಂಜಿಕೆಯು ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರವಾದಂತೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಶುದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಾದಂತೆ ಸುದೃಢವಾಗುವುದು; ಆದರೆ ಶುಷ್ಕವಾದದಿಂದ ಎಂದೂ ಅದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗದು. ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ ಅದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಗುವುದು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮನನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರು ಸುಖಿಗಳಾಗುವರು.

ದ್ವಾದಶಾಧ್ಯಾಯ

ಉತ್ಕರ್ಷಣೆ

ಬಿರಬರುತ್ತ ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷಣೆ ಆಗುತ್ತಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಚಡಪದಾರ್ಥಗಳ ಧರ್ಮವು ಗೊತ್ತಾಗಹತ್ತಿ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಈಗ ಉಂಟಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವವೆಂಬುದೇ ಉತ್ಕರ್ಷಣದ ಒಂದು ಶುಭಸೂಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಶುಭಸೂಚನೆ ಯಾವುದೆಂದರೆ:— ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯುಂಟಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಕಲೆ, ಕಾವ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸದ್ವರ್ತನದ ನಿಯಮಗಳು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಅವುಗಳಂತೆ ಅವರು ಆಚರಿಸಹತ್ತಿದರೆ ಅವರ ಉತ್ಕರ್ಷಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಹೋಗುವುದು. ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲವಿದ್ದ ಸುಖಸಾಧನಗಳ ಉಪಭೋಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪಾತ್ರತೆಯುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರು ಸುಖಿಗಳಾಗುವರು.

ದೇವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರು ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಹಂಕಾರವನ್ನೂ ಕೃತಘ್ನತೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಂಥ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನ ಉತ್ಕರ್ಷಣದ ಗತಿಯು ಕುಂಠಿತವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ಹೊಸ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಶೋಧಕರಿಗೆ ದೇವರು ಶಾಸನಮಾಡಿದಂತೆ

ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಲು ಹೊಸ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೂಢರು ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಿರುದ್ಧ ಮತವುಳ್ಳವರನ್ನು ಕೊಂದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಕರ್ಮದಂತೆ ಒದಗುವ ದೇಹ ಯಾತನೆಗಳೂ ದುಃಖಗಳೂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಒದಗುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಕ್ಲೋರೋಫಾರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖನಿವಾರಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದರಿಂದ ದೇವರ ಇಚ್ಛಾಭಂಗವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರ್ಥಂಭ್ರಿಯಾದ ರಾಜನ ಸಭೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಕ್ರಿಸ್ತೀ ಸಾಧುವು ಬರಲು ಅವನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಬಹುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ನಿರ್ಣಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜನು ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನೂ ಕರೆದನು. ಆಗ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದದ್ದೇನೆಂದರೆ:— “ ಮಹಾರಾಜರೇ, ‘ ಈ ಉಪದೇಶಕನು ಮನುಷ್ಯನು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಮರಣದ ನಂತರ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವನು ’ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಯೋಗ್ಯನು. ”

ಇತ್ತೀತ್ತಲಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಚಮತ್ಕಾರಗಳ ಶೋಧವು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಶೋಧಗಳು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ಕನೆಂಬವನು ಅರಬರಿಗೆ:— “ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ? ಪ್ರತಿದಿನ ಉದಯವಾಗುವ ಸೂರ್ಯನು ಒಬ್ಬನೋ? ಅಥವಾ ಭಿನ್ನನೋ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:— “ ನೀವು ಹೀಗೆ ಕೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುವುದು ಮನುಷ್ಯವ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಎಂದೂ ಆಗದು. ” ಎಮ್.

ಕೋಮ್ಟೆ (M. Comte) ನೆಂಬ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನು ಗ್ರಹಗಳ ಆಕಾರವೂ ಅಂತರವೂ ಪರಿಣಾಮವೂ ಗತಿಯೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾದರೂ ಅವುಗಳ ಘಟಕಾವಯವಗಳ ಹಾಗೂ ರಚನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶೋಧವಾಗುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಸನ್ ೧೮೪೨ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಹಗಳ ಘಟಕಾವಯವ ಹಾಗೂ ರಚನೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶೋಧವಾಯಿತು. ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶಕ್ಯವಾಗುವುವು.

ಜ್ಞಾನವು ಸಾಗರದಂತೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವುದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು. ಆದರೂ ಸಹ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹೊಸ ಶೋಧಗಳು ಆಗಹತ್ತಿವೆ ನೋಡಿರಿ! ಇನ್ನು ಹೊಸ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ಶೋಧಗಳಾದನಂತರ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳು ಹತ್ತುತ್ತವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳುಂಟು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪದ ಶೋಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ. ನಿರ್ವಾತವಾದ ಕಾಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿಯ ತುಂಡನ್ನಿಟ್ಟು ವಿದ್ಯುತ್ನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೊರಡುತ್ತದೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಉಷ್ಣತೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ಕಾಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯು ಕಾಯ್ದು ಒಡೆದುಹೋಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶೋಧದಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಏನೂ ಲಾಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಎಡಿಸಸನೆಂಬ ಶೋಧಕನು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ತುಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ವಾತ ಕಾಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಿದ್ಯುತ್ತಿನಿಂದ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯು ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಒಡೆಯುವ ಸಂಭವವು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು.

ಸರ್ ಹಂಫ್ರೆಡೇವಿಯು ' ಲಾಫಿಂಗ್ ಗ್ಯಾಸ್ ' ಎಂಬ ವಾಯುವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದನು. ಈ ವಾಯುವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮೂಸಿ ನೋಡಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ಮೃತಿತಪ್ಪುವುದರಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಏನೂ ನೋವಾಗದಂತೆ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದನು. ಹೀಗೆ

ಈ ವಾಯುವಿನ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದಾಗ್ಯೂ ಈ ವಾಯು ವನ್ನು ೫೦ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಪಾಕಪರಜನರು ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮುದ್ರಣದ ಯುಕ್ತಿಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷ ಮೊದಲೇ ಅದು ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ರೋಮನ್ನ ಜನರು ಅಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಸೀರಿಯನ್ ಜನರು ತಮ್ಮ ರಾಜರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲೂ ಸ್ಮಾರಕ ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೂ ಅಚ್ಚುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮುದ್ರಣ ಯುಕ್ತಿಯ ಶೋಧಕನಾದ ಕ್ಯಾಕ್ಸಟನ್ನನು ರೋಮನ್ ಅಸೀರಿಯನ್ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದನು. ರೋಮನ್ ಜನರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳ ಅಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದರ ಬದಲು ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮುದ್ರಣದ ಕಲೆಯು ಉರ್ಜಿತವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವೂ ಅನಂತವೂ ಆಗಿವೆ ಯೆಂಬುದು ಈಗ ಮಾತ್ರ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ, ಮತ್ತು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಅತ್ಯಗಾಧವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಆಗಬಹುದೆಂಬ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ತೋರಹತ್ತಿವೆ. ಈಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಇನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಶೋಧವು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಯಂತ್ರಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಶೇಷವಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಈಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮಗಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಅಕುಂಚಿತವಾಗಿರುವುದೆಂಬುದು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಣು ರೇಣುಗಳು ಗೋಚರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಒಂದು ಪರಮಾಣುವಿನ

ವ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಇಂಚಿನ $\frac{1}{10.000.000.000}$ ವಿರುತ್ತವೆಂದು ಲಾಶಮಿಟ್ ನೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು ಶೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಅಂಥ ಅಣುರೇಣುವಿನ ಜ್ಞಾನವಾಗುವ ಬಗೆಯೇನು? ಸದ್ಯಕ್ಕಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೇಲಿಂದ ನೋಡಲು, ಇಂಥ ಜ್ಞಾನವಾಗುವ ಸಂಭವವು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಗತಿಯಾವುದೆಂದರೆ, ಪ್ರಕಾಶದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಧರ್ಮವು. ಈ ಗುಣಧರ್ಮದ ಮೂಲಕ ಇಂಚಿನ ೧ ಲಕ್ಷಾಂತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ಅಣುಗಳು ಎಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದಿಂದಾದರೂ ಗೋಚರವಾಗಲಾರವು. ಇನ್ನು ಪ್ರಕಾಶದ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಬದಲಿಸುವುದು ಯಾರಿಂದಾದರೂ ಆಗಬಹುದೋ? ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗಲಾರದು. $\frac{1}{10.000}$ ಇಂಚು ವ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ಆಲ್ಬುಮೆನ್ (Albumen) ಪದಾರ್ಥದ ಒಂದು ಕಣದೊಳಗೆ ೧೨ ಕೋಟಿ ೫೦ ಲಕ್ಷ ಪರಮಾಣುಗಳು ಇರುತ್ತವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ನೀರಿನಂಥ ಪ್ರವಾಹ ಪದಾರ್ಥದ ಕಣದೊಳಗೆ ೮ ಅಬ್ಜ ಪರಮಾಣುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಪರಮಾಣುಗಳು, ದರ್ಶಕಯಂತ್ರಗಳ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಯಾದರೂ ಗೋಚರವಾಗುವ ಸಂಭವವು ತೀರ ಕಡಿಮೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸದೆ ಇದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಧ್ವನಿಗಳು ದನಗಳಿಗೆ ಕೇಳಬರುವುವು. ನಮಗೆ ಕಾಣದ ಕೆಲವು ಬಣ್ಣಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾಣುವುವು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ದಟ್ಟ ನೀರಲವರ್ಣವು ನಮಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ದನಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಈ ಜಗತ್ತು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬ ಅನುಮಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಿವಿಯ ಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಹವೆಯ ಆಘಾತವಾಗುವುದರಿಂದ ಧ್ವನಿಯ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಕೆಲವು ಆಘಾತಗಳಿಂದ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯೂ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಘಾತಗಳಿಂದ ಕರ್ಕಶಧ್ವನಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಆದರೆ ಸೆಕೆಂದಿಗೆ ೪೦,೦೦೦ ಆಘಾತಗಳಾದರೆ ಯಾವ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕರ್ಣಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಹವೆಯ ಆಘಾತಗಳಾಗುವುದರಿಂದ ಶಬ್ದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವಂತೆ ನೇತ್ರಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶದ ತರಂಗಗಳು ಬೀಳುವುದರಿಂದ ವರ್ಣ, ಆಕಾರ, ಸ್ವರೂಪ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸೆಕೆಂದಿಗೆ ೪೦ ಕೋಟಿ ತರಂಗಗಳ ಆಘಾತವಾದರೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ತರಂಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಕಿತ್ತಳೆ, ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಶಾಮ, ನೀಲಿ, ಊದಿ ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತವೆ. ೪೦,೦೦೦ ದಿಂದ ೪೦ ಕೋಟಿಯ ವರೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶತರಂಗಗಳು ನೇತ್ರಪಟಲಕ್ಕೆ ತಾಕಿದರೂಯಾವ ಆಕಾರವಾಗಲಿ, ಬಣ್ಣವಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅನಂತ ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರಗಳ ಪರಿಚಯವು ನಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದಿತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಂದೂ ಆಗದು.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅಸಂಖ್ಯ ಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳಿರುತ್ತವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತರ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಪಶುಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ನಮಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತವಿದೆ.

ಯಾವುವಾದರೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವರ್ಣಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಆ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುವರ್ತನೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನೂ ಜಗತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದರೆ ತೀರಿತು ; ಇದೇ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಜವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವು. ಈ ಅಭ್ಯಾಸವು ಕೇವಲ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಶುಷ್ಕ ವನಸ್ಪತಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಆಗದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವು ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಇನ್ನೂ ಶೋಧವಾಗದ ಅನೇಕ ಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳ ಅವು ನಮಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಆಗುವದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರಯತ್ನ

ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ಅವನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ!

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಸೌಜನ್ಯ, ಸದ್ವರ್ತನ, ವಿದ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಗಳು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಗುಣಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾಗರಿಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಂಗ್ಲರು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ ದೆವ್ವಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವ ಕಾಡು ಜನರಾಗಿದ್ದರು.

ಇನ್ನು ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಹಬ್ಬುಗೊಂಡಿರುವ ನಾಗರಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಆ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಪ್ರಸಾರವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಲಾರ್ಡ್ ಮೆಕಾಲೆಯು ಆಂಗ್ಲ ವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಶಿಸಿರುವಂತೆ ನಾವಾದರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಶಿಸಬಹುದು. “ಈ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವು ತುಂಬಿದ್ದು ಅದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಚರಿಕಾಲ ಬಾಳುವ ವೈಭವವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಪುರಾಣಗಳೂ ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಸುಬೋಧವಾಗದೆ ಇರದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಋಷಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರಣೀತವಾದುದರಿಂದ ಅವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಮಾನವಕುಟುಂಬದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನ ದಿಂದಾಗುವ ಸುಪರಿಣಾಮವು ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.”

ಇಂಥ ಸಾಧನವು ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾವು ಅದರ ಯೋಗ್ಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶರೀರವೃದ್ಧಿಗೆ ವಯೋನಿರ್ಬಂಧವಿದ್ದಂತೆ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಗೆ ಯಾವ ತರದ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಪುಗತಿಯು ಕೇವಲ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಹೊಸ ಶೋಧಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ರದೆ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪುಗತಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗದು. ಈಗ ಗೊಳವೆಂದು ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳು ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯಹತ್ತುವುವು. ಮತ್ತು ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ರಾಜ್ಯದ ವೃದ್ಧಿಯು ಅಥವಾ ದೇಶದ ಉತ್ಕರ್ಷವು ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಭೂಮಿಯ ಫಲದ್ರೂಪತೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರದೆ ಆ ದೇಶೀಯರ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಹರವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಅಂಥ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವೂ ಸತತೋದ್ಯೋಗವೂ ಬೇಕು. “ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ಉದಾತ್ತವೂ, ಬುದ್ಧಿಯು ಅಗಾಧವೂ, ರೂಪವು ಸಂದರವು ಆಗಿರುವುವು.”

— ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪೀಯಠ್.

ಪ್ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ಅವತಾರವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಎರಡನೆಯ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಹೊಂದುವನು. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವರು. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು ನೀಚಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಆಚರಣೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿ ಜಗದುದ್ಧಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದಿಂದ ಸಾಧಿಸುವರು. ‘ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಬಿಳಿದುಕೋ’ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯು ಸಣ್ಣ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಸಹ ಗೊತ್ತಿರುವುದು. ಪರೋಪಕಾರದಿಂದ ಆನಂದವೂ ಪರಪೀಡೆಯಿಂದ ದುಃಖವೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಗುವುವು.

ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಸುಧಾರಣೆಯ ಬೀಜಗಳು ಅಂಕುರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರೂ ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರೋನ್ನತಿಯಾಗುವುದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಜಪಾನದೇಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಜ್ವಾಲೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮನಸಿನಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಏಂ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ದೇಶವು ಸುಧಾರಣೆಯ ಶಿಖರಕ್ಕೇರಿತು. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮದಾಸ ಸಾಧುಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಂಗಲವಾದದ್ದನ್ನೇ ಸುಡಿಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು.

ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ನಿಲುಕದ ಎಷ್ಟೋ ಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯಾದ ಹಾಗೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಹೋಗುವುವು. ನಮಗೆ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಜಗತ್ತು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವಿನೋಪಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಆಯುರ್ಮರ್ಯಾದೆಯು ಅಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷದಂತೆ ಇರುವುದು. ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಹ ನಿಲುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮೇಲಿನ ಗೂಢಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಉತ್ತರವು ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯಾದಂತೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಹೋಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯು ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದಗತಿಯಿಂದಲೂ, ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇಗದಿಂದಲೂ ಆಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಆದರೆ ನಾವು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಎಂದೂ ಆಗದು.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿನಾಶಿಗಳು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನವು ಮಾತ್ರ ಅವಿನಾಶಿಯಾಗಿರುವುದು. —ಸ್ವಿಫ್ಟನ್.

ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ತ್ರಯೋದಶಾಧ್ಯಾಯ

ಸ ದ್ಧ ೩

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಉತ್ತರೋತ್ತರವಾಗಿ ಆಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದೆಂಬ ಆಶೆಯು ದೃಢವಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಶಃ ಮನುಷ್ಯರ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಅವರು ವಯೋತೀತರಾದಂತೆ ಆದೀತೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾನಂದ ವಸ್ತುಂಟುಮಾಡುವ ಉಪಭೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯ ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಆಯುಷ್ಯದ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸದಾಚರಣೆಯನ್ನು ವಾಲಿಸಿದರೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸುಖ ವಾಗದೆ ಇರದು. ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಉಪ ಭೋಗಿಸಿದ ಸುಖದ ಹಾಗೂ ಅನುಭೋಗಿಸಿದ ದುಃಖದ ನೆನಪು ಮಾತ್ರ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ನೆನಪಿನಿಂದ ನಮಗೆ ಆನಂದ ವಾಗಲಿ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಲಿ ಆಗುವುದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ವರ್ತನದ ಮೇಲೆಯೇ ಸರ್ವಾಂಶದಿಂದಲೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಭೋಗತೃಷ್ಣೆಯು ನಾಶವಾಗಿ ಜೀವವೇ ಬೇಸರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ವರ್ತನವನ್ನಿಟ್ಟು ಸತ್ಪುರುಷ ರಿಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ವಿಶೇಷವಾದ ಸುಖಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖಗಳ ಸವಿಯು ಹೆಚ್ಚಿಬಂದು ಭಾಸವಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚಿಂತೆಯೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಪುರುಷರು ಯಾವನದಲ್ಲಿ ಪರೋಪಕಾರದ ದೆಸೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸುವರೋ ಅವರು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾನಂದ ವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಸಾಯಂಕಾಲದಂತೆ ಇರುವುದು.

ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ಮೋಡಗಳು ಉಂಟಾದರೆ ಕತ್ತಲೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಅವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂದವಾದ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬೀಳುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಹ್ಲಾದವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಅದರಂತೆಯೇ ಅಂತ್ಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಕಷ್ಟಗಳಾಗುತ್ತವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಸದಾಚರಣಿಗಳಿಗೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲವು ಶಾಂತವೂ ಸುಖಾವಹವೂ ಆಗುವುದು.

“ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಅಮರರಾದ ಕಾರಣ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರು. ”

— ಸ್ವಿಡೆನ್‌ಬರ್ಗ್.

ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಾದರೂ ಹೀಗೆ ಅಖಂಡ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರ ಅಂತಃಕರಣವು ಹಸುಗೂಸುಗಳಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಆನಂದವೃತ್ತಿಯು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಸಹ ಹ್ರಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

“ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದುಃಖದಾಯಕವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ೧. ನಮ್ಮ ವಾಡಿಕೆಯ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ೨. ಶಕ್ತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತದೆ. ೩. ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ೪. ಮೃತ್ಯುವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತದೆ.”

— ಸಿಸಿರೊ.

ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಭೀತನಾಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ ಆಕ್ಷೇಪಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲವಾದರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ; ಎರಡನೆಯ ಆಕ್ಷೇಪದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ 'ಶರೀರಸಂಪತ್ತು' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿವೇಚನವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೇ ಮೂರನೆಯ ಆಕ್ಷೇಪವು. ಆದರೆ ಇದು ಇಷ್ಟವೇ ಹೊರತು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ತಾಮಸವೃತ್ತಿಯು ಅಳಿದು ಸತ್ವವೃತ್ತಿಯು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾಗು

ವುದು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಕ್ಷೇಪದ ಪಂಬಂಧದಿಂದ ಮನುಷ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

“ एकः प्रजायते जंतुः एक एव प्रलीयते ।
 एकोत्पुङ्गे सकृत्तम् . एक एव च दुःकृतम् ।
 मृतं शरीरमुत्सृज्य काष्ठलोष्टसमं भित्तौ ।
 विमुखा बांधवा यान्ति धर्मस्तमनुगच्छति ।
 तस्माद्धर्मं साहायार्थं नित्यं संचिनुयाच्छनैः
 धर्मेण हि सहाय्येन तमस्तरति दुस्तरम् ॥ ”

(ಪ್ರಾಣಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಒಬ್ಬನೇ ಸತ್ತುಹೋಗುವನು. ಒಬ್ಬನೇ ಪುಣ್ಯಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವನು. ಒಬ್ಬನೇ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭೋಗಿಸುವನು. ಬಾಂಧವರು ಮೃತಶರೀರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತಾಗಲಿ, ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟಿಯಂತಾಗಲಿ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿಸಾಟಿ ಮೋರೆ ತಿರುವಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮವು ಮಾತ್ರ ಸತ್ತವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪರಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಲಭಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ದುಸ್ತರವಾದ ಅಂಧಕಾರದೊಳಗಿಂದ ಅವನು ಸಾರಾಗುವನು.)

“ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಕಾಶವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವುದು.”

—ಇಮರ್ಸನ್.

ಆದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಪುಣ್ಯಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪಾಪಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಖೇ ದಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅತಿಘೋರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯು ತಪ್ಪದು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಪರಹಿತವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವರು. ಅಂಥವರನ್ನು ಯಾವ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಭರ್ತ್ಯಹರಿ ಕವಿಗೆ ಸಹ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಯಿತು.

ಇದೇ ಆಕ್ಷೇಪದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಏನು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ‘ಮರಣವು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಮೂಢರು.’

—ಸಿಸಿರೊ.

“ಪ್ರೇಮ, ಜ್ಞಾನ, ಸುವಿಚಾರಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ನಿಜವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳು. ಆತ್ಮವೂ ಮೃತ್ಯುವೂ ದೇವರೂ ಅವನ ಬಂಧುಗಳು.”

ಕಾಲೆರಿಜ್.

“ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೈಲಾಗುವುವು. ಅದರಿಂದಲೇ ಬಹು ಜನರು ಮರಣದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾದು ಕೊಂಡಿರುವರು. ಮತ್ತು ಬೇವಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಮರಣವು ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರತೆಂದು ಹಾದಿಯನೋಡುತ್ತ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಮೊದಲೇ ಅದು ಬಂದಿರಬಹಳ ಇಷ್ಟವು.”

—ಸೆನೆಕಾ.

ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ನಾನಾಪ್ರಕಾರದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಕಳೆಯುವವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಮರಣದಿಂದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಮರಣವು ದುಃಖಕರವಾದದ್ದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಭ್ರಾಮಕವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವರು. ಬೀಡನೆಂಬ ಪಂಡಿತನು ಬಾಯಬಲವನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸುವಾಗ ಆಸನ್ನ ಮರಣನಾದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವನ ಲೇಖಕನು ಅವನಿಗುಂಟಾದ ಅಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗಂದದ್ದೇನೆಂದರೆ:— ‘ಇನ್ನು ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವು ಉಳಿದದೆ. ಅದರ ನಿಮಗೆ ಅಶಕ್ತಿಯುಂಟಾದ ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು.’ ಅದಕ್ಕೆ ಬೀಡನು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟದ್ದೇನೆಂದರೆ:— ‘ಅದೇನೂ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇಗಬೇಗ ಬರೆಯುತ್ತ ಹೋಗು. ಅಂದರೆ ಅದು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಯುವುದು.’ ಅದು ಮುಗಿದಕೂಡಲೆ ಗ್ರಂಥವು ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಆ ಲೇಖಕನು ಹೇಳಲು, ದೇವರಮನೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿರೆಂದು ಬೀಡನು ಸೇವಕರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ ನಂತರ ಅವನು ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು.

ಇದರಂತೆಯೇ ಗೇಟ ಎಂಬ ಜರ್ಮನ್ ಕವಿಯು ವಸಂತಋತುವಿನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಪ್ಲೇಟೋನು ಸಹ ಹೀಗೆಯೇ ಸಮಾಧಾನ ದಿಂದ ಅಸುವನ್ನು ತೊಲಗಿದನು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೂ ವಿಖ್ಯಾತ ಸುಧಾರಕರೂ ಆದ ಮಾಧವರಾವ ರಾನಡೆಯವರು, ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಚ್ವಾಸಿಗಳಂತೆ, 'ಅನಾಯಾಸೇನ' ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂಬುದು ವಾಚಕರ ಸ್ಮರಣೀಯಲ್ಲಿರಬಹುದು.

ಮರಣದನಂತರ ಆತ್ಮವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮವು ಅವಿನಾಶಿಯಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಜೀವಿತವು ಸಂತತಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆಸಾಗುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮವು ದೇಹದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆದ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ನೆನಪು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಉಳಿಯುವುದು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಮರಣದ ನಂತರ ಚಾಗ್ರತಾವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಆತ್ಮವು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅಮರ್ಯಾದಿತವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪ ದಿಂದಾಗಲಿ, ಗ್ರಹರೂಪದಿಂದಾಗಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನು ಮರ್ತ್ಯನಾದಕಾರಣ ಯಥಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರಣವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗ ಲೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಕಿಂಚಿದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಿದರ್ಶನವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

नाभिनंदित मरणं नाभिनंदित जीवितं ।

ಕಾಶಮೇವ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿತ ನಿರ್ದೇಶಂ ಭೃತಕೌ ಯಥಾ ॥

—ಮನು.

(ಮನುಷ್ಯನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಮರಣವನ್ನಾಗಲಿ, ಜೀವಿತವನ್ನಾಗಲಿ ಹಾರೈಸ ಬಾರದು. ಆದರೆ ಸೇವಕನು ಯಜಮಾನನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ನಾವಾ ದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮರಣಕಾಲದ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.)

ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಕಾಲಮರ್ಯಾದೆಯು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾದರೂ ಆಯುರ್ಮರ್ಯಾದೆಯುಂಟು. ಈ ಜನ್ಮರೂಪನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಕಡೆಯ ದೃಶ್ಯದಂತಿರುವುದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯುಂಟಾಗಿ ಜನ್ಮವು ಬೇಡಾದ ಕೂಡಲೆ ಮರಣವು ಒದಗಿದರೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲವಾದವರ ಬಗ್ಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

मरणं प्रकृतिः क्षरीणि, विकृतिर्जीवितमुच्यते कुपैः ।

क्षणमप्यवतिष्ठते असन्, यदि जन्तुर्ननुलाभवानसौ ॥

—ಕಾಲಿದಾಸ.

(ಮರಣವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವುದು. ಜೀವಿತವು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಒಂದುಕ್ಷಣ ಜೀವದಿಂದಿರುವುದು ಸಹ ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.)

ಅಥವಾ

वातांसि जीर्णानि यथा विहाय नवानि गृह्णाति नरोपराणि ।

तथा क्षरिराणि विहाय जीर्णानन्यानि संयाति नवानि देही ।

—ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆ.

ಹಳೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನುಳಿದು ಹೊಸ |

ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊದವಂ |

ತಿಳಿಯ ಭೋಗದದೃಷ್ಟಿ ತೀರಲು ಜೀವನೀತನುವ ||

ಕಳಚಿ ಹೊಸತಾದನ್ನವಹ ತನು |

ಗಳನು ತಾನೈದುತ್ತಿಹನು ನಿಜ |

ತಿಳಿಯೆ ದೇಹಭ್ರಮಣೆ ಕೆಡುವುದು ಪಾರ್ಥ ಕೇಳಿಂದ || —ನಾಗರಸ.

(ಮನುಷ್ಯನು ಹಳೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ ಅತ್ಮವು ಹಳೆಯ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.)

ಆದುದರಿಂದ ಮೃತ್ಯುವು ಬಂದರೂ ದುಃಖಿಸಬೇಡ. ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಸುಖವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತುಂಟೋ? ಇಹ ಲೋಕಯಾತ್ರಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾಂತರಾದ ಜನರು ಕೆಳಗಿನ ವಿಚಾರಗಳ ಮನನದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಬಹುದು. “ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಕಾಲವಾದವ

ರಂತೆ ನಾವಾದರೂ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇಹಲೋಕಯಾತ್ರೆ ಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದೀರ್ಘನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತುವೆವು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯಾಸಬಟ್ಟು ಅಲ್ಪ ವಿರಹಕ್ಕೇತವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ತೀರಿತು. ಮುಂದೆ ಅಖಂಡಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಶಿಲಿ ನಾಮಕ ಕವಿಯು ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬರೆದದ್ದೇನೆಂದರೆ :—
“ ಸಂಸಾರರೂಪ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಚಾಗ್ರತನಾದನೆಂದರೆ ಭವ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದಂತಾಯಿತು. ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ತಂದೆ, ನನ್ನ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು, ಬಂಧುಗಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದು. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತರ, ಪರನಿಂದೆ, ದ್ವೇಷ. ದುಃಖ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಬಾಧೆ ಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಮೃತ್ಯುವೆಂಬ ಪರಲೋಕದ್ವಾರ ವನ್ನು ದಾಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ದುಷ್ಟಸಂಸರ್ಗಗಳೂ ದುಃಖ ಗಳೂ ದೂರವಾಗುವುವು. ”

ಆತ್ಮವೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ದೇಹವೆಂಬ ಪಂಜರದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡುವುದೇ ಮರಣವು. ಮತ್ತು ಆತ್ಮವು ಮರಣದನಂತರ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತದೆಂದು ಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಕವಿಯು ಅನ್ನುವದೇನೆಂದರೆ —“ ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ಅವಿನಾಶಿಗಳು. ಇನ್ನು ನಾವು ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮರಣವೆಂದೆನ್ನುತ್ತೇವೋ ಅದು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವೇ ಹೊರತು ನಾಶವಲ್ಲ. ಇಹಲೋಕವು ಸ್ವರ್ಗವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ಶಾಖಾನಗರದಂತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಅಗಸೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಾವು ಮೃತ್ಯುವೆಂದನ್ನುವೆವು. ”

अवगच्छति मृत्युचेतनः प्रियनाशं हृदिभक्ष्यमपि तम् ।

स्मिन्निर्धनं तदेव मय्यते कुशलद्वಾರतया लब्धव्यम् ॥

—ಕಾಲಿದಾಸ.

(ಪ್ರಿಯ ಜನರ ಮರಣದಿಂದ ಮೂಢನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಲೆಚುಚ್ಚಿ ದಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮರಣವು ಅಖಂಡ ಸುಖವನ್ನೀಯುವ ಸ್ವರ್ಗ ದ್ವಾರವೆಂದು ವಿಚಾರಿಯು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.)

ಶರೀರವು ನಿತ್ಯವಾದ ಆತ್ಮದ ನಶ್ವರವಾದ ದೃಶ್ಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ.

ಸ್ವರ್ಗಸುಖವು ಹೇಗಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದು. “ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರೇಮಮಾಡುತ್ತ ಆನಂದದಿಂದ ಗಾಯನಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.”

—ವಾಲರ.

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಾದರೂ ಜೀವನಕಾಲವು ಇದ್ದೀತೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಭೇದವುಳಿಯದು. ಯಾವತರದ ಕಲಹವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸಬಹುದು.

ಈ ಲೋಕದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ನಿತ್ಯಶಃ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ವುಂಟಾದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವ್ಯಗ್ರತೆಯುಂಟಾಗಿ ಸುಖವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಮತ್ತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಸುಖವನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸಹತ್ತಿದರೂ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ತರದ ಬೇಸರಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಅನಂತಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಆನಂದವಾಗುವಂತೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೇತ್ರಸುಖವುಂಟಾಗಲೆಂದು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ರಮ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವರ ವಿಶ್ವರೂಪ ದರ್ಶನವು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗುವದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಅನುಪಮ ಆನಂದವಾಗುವುದು.

ಪದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುದು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ನಿರ್ಣಯವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆಗಬಹುದು. ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸಜ್ಞಾನವು ಆಗಹತ್ತುವುದು; ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ರಹಸ್ಯಗಳು ತಿಳಿಯಬರುವುವು; ನಕ್ಷತ್ರಗಳ

ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೂ ಅವುಗಳಾಚೆಗಿರುವ ಅದ್ಭುತ ಚಮತ್ಕಾರಗಳೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುವು. ಅಸಂಖ್ಯ ಸೂರ್ಯಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗುವ ಗ್ರಹಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು ಕಾಣಹತ್ತುವುವು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದೊಳಗಿನ ಅಸಂಖ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಅಶರೀರನಾಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಸ್ವರ್ಗವು ಅನಂತ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳ ಆದಿಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. “ಇಂಥ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಎಂದೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು.”

—ಟ್ರಿಂಚ್.

“ಸ್ವರ್ಗವು ನಿರಂತರವಾದ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪೂರಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಲವಾದ ಜ್ಞಾನವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯು ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಮಾಡುವ ಜನರ ವಿಯೋಗವು ಎಂದೂ ಆಗದು; ಎಂದೂ ಮೈಮನಸ್ಸವುಂಟಾಗದು; ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಬರುವುದು; ಎಲ್ಲ ಮನೋರಥಗಳೂ ಕೈಗೂಡುವುವು; ಇಂಥ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ದೇವರು ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ.”

—ಗ್ರೀಗ.

“ಈ ಕಷ್ಟಮಯವಾದ ಇಹಲೋಕದ ಸಂಬಂಧವು ದೂರವಾದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಮುಕ್ತರಾದ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳ ಸತ್ಸಂಗವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಜನರ ಸಮಾಗಮವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಆಸಂದಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು.”

—ಸಿಸಿರೋ.

ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಾಕ್ರೆಟೀಸನು ಮರಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:— “ಮೃತ್ಯುವು ಹೇಗಾದರೂ ಇಷ್ಟವೇ. ಮೃತ್ಯುವಿನ ನಂತರ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶೂನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಅವನ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು. ಆತ್ಮವು ಒಂದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮರಣ

ದಿಂದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಾದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು. ಹೀಗಾದರೂ ಸಹ ಮೃತ್ಯುವು ಇಷ್ಟವೇ. ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಅನಂತಕಾಲವು ಸಹ ಒಂದೇ ನಿಮಿಷದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲರೂ ಮೃತರಾದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಹಾನಿಯೇನು ? ಈ ಹೊಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅಧಿಕಾರವು ತಪ್ಪಿ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯರಾದ ಸ್ವರ್ಗದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕವಾಗುವುದು. ಸದಾಚರಣೆಯಿಂದ ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವರು. ಅಂಥ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೂಡ ಮಾತಾಡಬಹುದು. ಒಣಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸುವ ಜ್ಞಾನಲವದುವರ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವು ಅಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಆಗದು. ”

“ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಂದೂ ಅಪಾಯವಾಗದು. ಅವರ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಮೇಲೆ ಸಹ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಮರಣದಿಂದ ಭವತಾಪವು ಹಿಂಗಿ ನನಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾದರೆ ನಾನು ಅತಿಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು. ”

ಸಾಲೋಮನ್ ಎಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ನೀತಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

“ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಆತ್ಮವು ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉಪಾಧಿಗಳ ಉಪಸರ್ಗವೂ ಆಗದು. ”

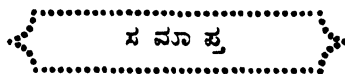
“ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಸಹ ಮರಣಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದು ಮೂಢರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ”

“ ಅವರು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಕೂಡಲೆ ನಾಶಹೊಂದುವರೆಂದು ಅಜ್ಞರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಅಖಂಡ ಸುಖಶಾಂತಿಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸಹ ನಿಲುಕದು. ”

“ ಮೃತ್ಯುವು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಶಾಸನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ ಸಹ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಅಮರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ”

“ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಇಂಥ ಪುಣ್ಯಶೀಲರಿಗೆ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅವರ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಇಳಿದವರೇ ಅವನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ”

ನಾವು ಐಹಿಕ ಬಂಧನಗಳಿಂದಲೂ ತಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೆಂದು ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಧುಗಳ, ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಿಯ ಜನರ ಸಮಾಗಮವು ಅಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಆಗುವುದು. ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಮಂತನೂ ಚರಾಚರವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಲಭಿಸುವುದು ಸಾಧಾರಣ ಭಾಗ್ಯವೇ ? ದೇವದೂತರ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಸತ್ಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಾಲವು ಬಹು ಆನಂದದಿಂದ ಹೋಗುವುದು ಕಡಿಮೆ ಪುಣ್ಯವೇ ? ಆಗ ಐಹಿಕ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ನಿರಂತರ ಸುಖದ ಮುಂದೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಪದಂತೆ ತುಚ್ಛವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುವು.

ಅನುಬಂಧ

ಟೀಪು :— ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಜಾರ್ಜ್ ಹರ್ಬರ್ಟ್— (೧೫೯೩-೧೬೩೩) ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಯೂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಟೆಂಪಲ್ (ಗುಡಿ) ಎಂಬ ಶಿರೋಲೇಖವನ್ನು ಟ್ಯು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದನು. ಅದೇ ಪುಸ್ತಕದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸರಸಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಜಾನ್ ರಸ್ಕಿನ್— (೧೮೧೯-೧೯೦೦) ಕಲಾವಿಮಾನಸಕ. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಮಾರ್ಷಲ್ ಪೇಂಟರ್ಸ್ (ಆಧುನಿಕ ಚಿತ್ರಕಾರರು), ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ೭ ಜ್ಯೋತಿಗಳು ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು. ಟರ್ನರನೆಂಬ ಚಿತ್ರಕಾರನು ಇವನ ಗುರುವು. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದನು. ಕೆಂಬ್ರಿಜ್‌ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರು ಇವನ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಇವನಿಗೆ L. L. D. ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಜೆರಮಿ ಬೀಲರ್— (೧೬೩೩-೧೬೯೭) ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕ. ೧ನೆಯ ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ನ ರಾಜಪುರೋಹಿತನು. ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ನ ವಧೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಇವನು ಅಯರ್‌ಲಂಡ್‌ಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಯೆಸೂ ಕ್ರಿಸ್ತನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಲೇಖನಗಳ ವಿಚಾರವು ಗಹನವಾಗಿರುವುದು.

ಸೆಂಟ್ ಬರ್ನಾರ್ಡ್— (೯೨೩-೧೦೮೮) ಆಲ್ಪ್ಸ್ ಪರ್ವತದ ಹಿಮದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋದ ಪುರ್ವಾಸಿಕರನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವರಿಗೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುವುದರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಮಠಗಳನ್ನೂ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವನು ಇವನೇ.

